

MILITAIRE SPECTATOR

225 JAAR KORPS RIJDENDE ARTILLERIE

- De diepe operatie van de brigade
- De rijke geschiedenis van het Korps Rijdende Artillerie
- Inzet en operaties KRA in een nieuwe tijd
- Korps Rijdende Artillerie: een sterk merk
- Ontwikkelingen grondgebonden vuursteun landmacht

Vooruitblik

FOTO US NAVY, L. HUNSAKER

In *Militaire Spectator* 3-2018 verschijnt onder meer 'What constitutes victory in modern war?' van kolonel E.A. de Landmeter.

History shows numerous examples of battlefield victors eventually losing the war, or the defeated coming out as winners. More recent armed conflicts such as the wars in Iraq and Afghanistan have illustrated that strategic success cannot be achieved by military force alone and that victory requires not only the defeat of the opponents' military capabilities but also the successful resolution of the deeper problems at the root of the conflict. Additionally, the character of war since the end of the Cold War has changed, because of changing technologies and the re-emergence of a wide variety of non-state actors often contesting the authority of the state.

How then should we value victory in these changing contexts? Or, in other words, what constitutes victory in modern war?

MEDEDELING

Technische master bij Defensie

De Faculteit Militaire Wetenschappen van de NLDA start in september 2019 met de tweede lichting van de Engelstalige wetenschappelijke technologische masteropleiding Military Technology, Processes and Systems (MTPS). Deze deeltijdopleiding heeft een civiele accreditatie (MSc) en wordt gratis aangeboden aan defensiepersoneel.

MTPS levert een belangrijke bijdrage aan het identificeren, analyseren en oplossen van complexe technisch-operationele problemen rondom militaire missies en de systemen die daarbij gebruikt worden. Belangrijke thema's zijn cyber, onbemande systemen, optimalisaties van ondersteuning en inzet, data-analyse en Life Cycle Management.

MTPS is een eenjarige master (60 EC) voor militairen en burgers met een technisch-wetenschappelijke bachelor-opleiding (of lang model KMA/KIM) en enkele jaren werkervaring, of een technische HBO-achtergrond met een succesvol afgerond schakelprogramma.

Over opzet en inhoud is meer te lezen op de intranetwebsite van MTPS en de internetwebsite van de NLDA.

Op dinsdag 6 maart vindt op de Kromhout Kazerne in Utrecht van 17.30-19.30 uur een uitgebreide voorlichting plaats. Nadere informatie over MTPS of aanmelden voor de voorlichting kan via master.mtps@mindef.nl.

MILITAIRESPECTATOR

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbknederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie

Majoor drs. D. Boissevain
D.Boissevain.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)

Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE

luitenant-generaal b.d. ir. R.G. Tieskens
(hoofdredeacteur)
drs. A. Alta
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
dr. A. ten Cate
drs. P. Donker
brigade-generaal prof. dr. mr. P.A.L. Ducheine
cdre KLu b.d. F. Groen (plv. hoofdredeacteur)
kolonel ir. M.P. Groeneveld
elnt KL mr. J. van Haaster (e-outreach)
lkol mr. drs. B.M.J. Pijpers
cdre KLu D.J. Traas MSc
mr. drs. A. van Vark KMar
kolonel Marns dr.drs. A.J.E. Wagemaker MA

BUREAU-REDACTIE

mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 – 316 51 20 of
070 – 316 51 95
E redactie.militaire.spectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij
de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK

Coco Bookmedia

DRUK

Bariet Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Het Vuursteun Commando levert
Combat Support tijdens oefening Bison
Drawsko, 2017

Foto Erik Morren

56 De diepe operatie van de brigade

R. Sijbrandi

De Nederlandse krijgsmacht dient rekening te houden met een
opponent die snel in staat is een omvangrijke conventionele
strijdmacht te ontplooiën en het is verstandig zo'n
tegenstander al in de diepte van het operatiegebied aan te grijpen.

68 De rijke geschiedenis van het Korps Rijdende Artillerie (1793-1945)

A.J.H. Bouwmeester

Het Korps Rijdende Artillerie bestaat in 2018 225 jaar en heeft, als
een van de oudste regimenten van de Koninklijke Landmacht en
deelnemer aan veldslagen met de Hollandse Brigade, een rijke
geschiedenis.

82 Inzet en operaties van het Korps Rijdende Artillerie in een nieuwe tijd (1945-2005)

A.J.H. Bouwmeester

11 Afdeling Rijdende Artillerie heeft vanaf haar oprichting in
1963 de lat hoog gelegd: aanvankelijk in een operationele rol als
vuursteuneenheid van een brigade, later onder meer binnen een
snel inzetbare divisie van de NAVO.

94 Korps Rijdende Artillerie: een sterk merk

A.J.H. Bouwmeester

Het Korps Rijdende Artillerie heeft bij inzet in Uruzgan
veelzijdigheid en effectiviteit getoond en bezuinigingen die
desondanks zijn doorgevoerd breken Nederland nu op.

110 Ontwikkelingen bij de grondgebonden vuursteun van de landmacht

G.E. Jansma en M.R.C. van Ockenburg

De artillerie transformeert naar een flexibel en interoperabel
wapensysteem en is daarmee een belangrijke speler voor
slagkracht, escalatiedominantie en afschrikking in NAVO-verband.

En verder:

Editoriaal	54
Gastcolumn	124
Tegenwicht	126
Andere ogen	128
RetroSpectator	129
Boeken	130

De jarige Rijdende Artillerie

Het is deze maand precies een jaar geleden dat luitenant-generaal b.d. Harold Moore overleed. Wellicht is Hal Moore minder bekend in Nederland, maar in Amerika gold hij als een icoon voor goed leiderschap. In 1965 raakte Moore met zijn 1st Battalion, 7th Cavalry Regiment, 1st Cavalry Division (Airmobile), geheel omsingeld in de vallei van Ia Drang. De Amerikaanse legerleiding in Vietnam had een verkeerde beoordeling gemaakt van de vijand. Moore wist het hoofd koel te houden, en zijn eerdere gevechtservaring als commandant van een mortiereenheid in de Korea-oorlog kwam nu goed van pas. *Broken arrow*, het codewoord voor massale inzet van de Amerikaanse artillerie en luchtsteun ter ondersteuning van troepen in nood, gaf de doorslag. Na een verbeterd strijd van bijna drie dagen konden de helikopters het bataljon van Moore in veiligheid brengen. Het bataljon betreurde 79 doden en 121 gewonden, de Noord-Vietnamese verliezen lagen veel hoger: 834 doden en meer dan 1100 gewonden.¹ In 1992 schreef Moore samen met de journalist Joseph Galloway, die destijds als correspondent in Ia Drang was, het boek *We Were Soldiers Once... and Young*, dat in 2002 werd verfilmd met acteur Mel Gibson in de hoofdrol. Het boek en de film laten de rauwe werkelijkheid van gevechtsoperaties zien, waarbij het op goed leiderschap aankomt. Moore zei daarover: 'A commander in battle has three means of influencing the action: his personal presence on the battlefield, the use of his reserve, and ... fire

support!'² De stafscholen van het Amerikaanse leger hebben deze uitspraak overgenomen en onderwijzen het nu al jarenlang.

Dit categorische vertrouwen in de vuursteun is uitgangspunt voor deze uitgave van de *Militaire Spectator*. Het blad besteedt aandacht aan het Korps Rijdende Artillerie, dat deze maand 225 jaar bestaat en daarmee een van de oudste regimenten van de Koninklijke Landmacht is. Zo'n mijlpaal is een felicitatie en een themanummer waard. In dit nummer komen naast de geschiedenis van het Korps Rijdende Artillerie ook onderwerpen aan bod die verwant zijn aan het optreden van de artillerie, zoals het belang van de diepe operatie op brigadeniveau en de toekomst van de grondgebonden vuursteun. Deze onderwerpen zijn momenteel erg relevant gezien de ring van instabiliteit die de laatste jaren rondom het NAVO-grondgebied is ontstaan, met grote stromen vluchtelingen, de wankelende situatie in het Midden-Oosten en Rusland dat zich steeds meer doet gelden aan de oostgrens van het Atlantisch bondgenootschap.

De jaarlijkse Russische strategische oefening was afgelopen najaar even schrikken voor de NAVO. De oefening, ZAPAD 2017, die Rusland samen met Wit-Rusland uitvoerde op geringe afstand van de Baltische staten, was duidelijk gericht tegen het bondgenootschap. Hoewel de afkorting NAVO niet expliciet in het scenario naar voren kwam, was er sprake van een Westelijke Alliantie, die zogenaamd een deel van Wit-Rusland bezet hield. Het scenario van ZAPAD 2017 voorzag er in dat de Russische/Wit-Russische strijdmacht eerst het verloren gegane gebied zou heroveren, om vervolgens de tegenstander met een groot grondoffensief op eigen grondgebied definitief te verslaan.³ In aanloop naar de

1 H.G. Moore en J.L. Galloway, *We Were Soldiers Once... and Young. La Drang – The Battle that Changed the War in Vietnam* (New York, Random House, 1992).

2 M. Guardia, *Hal Moore* (Havertown, Casemate Publishers, 2013).

3 E. Ferris, 'The True Purpose of Russia's Zapad Military Exercise. Why Moscow Wanted to Send a Message to Minsk', in: *Foreign Affairs*, 4 oktober 2017.

Zie: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2017-10-04/true-purpose-russias-zapad-military-exercises>.

oefening zei de Duitse minister van Defensie Ursula von der Leyen dat er mogelijk 100.000 militairen aan mee zouden doen.⁴ Dat bleek uiteindelijk mee te vallen. Toch was de deelname van 13.000 Russische en Wit-Russische militairen en een offensiefgericht scenario een krachtig signaal richting de NAVO. De boodschap kwam hard aan, vooral omdat veel NAVO-lidstaten inmiddels hebben geconstateerd dat ze onvoldoende antwoord hebben op een dergelijk offensief optreden.⁵ Dit gold ook voor Nederland. Het rapport van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) van afgelopen november hield een duidelijke waarschuwing in: Nederland, zorg dat je je NAVO-verplichtingen nakomt. Vooral de slagkracht van de krijgsmacht, waaronder de grondgebonden vuursteun van de Koninklijke Landmacht, dient te verbeteren om geloofwaardige afschrikking – de basis van de NAVO – te garanderen.⁶

In het afgelopen decembernummer van de *Militaire Spectator* stonden de *lessons learned* van Bison Drawsko 2017, een oefening gericht op het uitvoeren van gevechtsoperaties. Er zijn bij de landmacht ingrijpende aanpassingen noodzakelijk om op een geloofwaardige manier het gevecht der verbonden wapens te voeren. Eén van de grote manco's was dat de vuursteun van de gemechaniseerde brigade onvoldoende is. Deze tekortkoming vereist een uitbreiding van het aantal pantserhouwitsers en doel-opsporingscapaciteit, om onder meer effectieve grondwapensysteembestrijding mogelijk te maken.⁷

Maar er is wellicht meer. Wie verder over de toekomst van de artillerie nadenkt, kan zich afvragen of de artillerie zich alleen maar op letale effecten moet blijven toelagen. Artilleristen zijn, met hun wijze van doelbestrijding, van oudsher gewend te denken in effecten. Dat maakt hen ook geschikt voor het plannen en aansturen van operaties in het informatiedomein, dat sterk in opkomst is.

Terug naar de werkelijkheid in Den Haag. In februari 2017 stuurde de minister van Defensie de nota *Houvast in een onzekere wereld* naar de Tweede Kamer. De minister onderkende in de

nota zowel het portee van *cyber operations* als het toenemende belang van Special Operations Forces, veiligheid op zee en de onophoudelijke inzet van jachtvliegtuigen. Over het landdomein merkte de minister op dat 'de slagkracht' een belangrijk aandachtspunt is, waarbij het vooral gaat om 'vuurkracht, genetwerkt en informatie-gestuurd optreden'.⁸ De minister gaf hiermee in mooi beleidsjargon aan dat de landmacht momenteel onvoldoende artillerie heeft. Deze constatering is in lijn met de bevindingen van de oefening Bison Drawsko, die begin 2017 plaatsvond.

Dat was allemaal een jaar geleden. Er liggen inmiddels genoeg plannen om de artillerie een *boost* te geven, zoals in dit themanummer te lezen is. Het nieuwe blad *Sterker!* van het ministerie van Defensie geeft aan dat de krijgsmacht de komende jaren binnen de gevechtsondersteuning, waaronder de artillerie, maatregelen gaat nemen, omdat dit deel van de organisatie met 'aanzienlijke beperkingen' kampt.⁹ De krijgsmacht moet wel oppassen dat het niet alleen bij plannen blijft. Ze moet nu doorpakken, want nog steeds geldt de uitspraak van luitenant-kolonel Alan F. Brooke (Royal Horse Artillery), tijdens de Tweede Wereldoorlog Field Marshal Sir Alan Brooke, Chief of the Imperial General Staff: 'In peace the cry is for mobility, in war for weight of shell!'¹⁰ ■

4 R. Emmott, 'Germany Disputes Size of Russian Wargames, Predicts 100,00 Troops', *Reuters*, zie: <https://www.reuters.com/article/us-russia-nato-wargames/germany-disputes-size-of-russian-wargames-predicts-100000-troops-idUSKCN1BI19G>.

5 I. Tharoor, 'What You Need to Know about Russia's Huge Exercise', *Washington Post*, 14 september 2017.

6 Adviesraad Internationale Vraagstukken, *De Toekomst van de NAVO en de Veiligheid van Europa*. Advies 106 (Den Haag, 10 november 2017). Zie: <https://aiv-advies.nl/9h8>.

7 O.P. van Wiggen en R.J. Aarten, 'Oefening Bison Drawsko 2017. Een essentiële nulmeting voor de landmacht', in: *Militaire Spectator* 186 (2017) (12) 596.

8 *Houvast in een onzekere wereld. Lijnen van ontwikkeling in het meerjarig perspectief voor een duurzaam gereede en snel inzetbare krijgsmacht*. Bijlage bij Kamerstuk nr 33763-126, betreffende Brief van de Minister van Defensie, nr. BS 20170005432 (14 februari 2017).

9 Ministerie van Defensie, 'Werk maken van operationele ondersteuning', in: *Sterker!*, (2018) (1) 9.

10 A.F. Brooke, 'The Evolution of Artillery in the Great War' (Part II), in: *Journal of the Royal Artillery*, Nr.1 (1925) 359-372.

‘Never send a man, if you can send a bullet’

De diepe operatie op brigadeniveau

Door de gewijzigde veiligheidssituatie verschuift de trainingsaandacht van de NAVO-legers van Counter-insurgency naar operaties met vooral het campagnethema Combat. De Nederlandse krijgsmacht dient rekening te houden met een opponent die snel in staat is om een omvangrijke conventionele strijdmacht te ontplooiën. Een dergelijke opponent bedient zich van hybride methodes van oorlogvoering, zoals het uitvoeren van acties vanaf grote afstand in plaats van frontale aanvallen. Om in een dergelijk conflict kans op succes te hebben, is het verstandig de tegenstander al in de diepte van het operatiegebied aan te grijpen met als doel deze te ontwrichten en te vertragen. Een Nederlandse brigade beschikt over sensoren, wapensystemen en munitiesoorten die ze hiervoor kan gebruiken. Om deze capaciteiten maximaal uit te buiten, is het noodzakelijk dat een brigade voldoende tijd en capaciteit besteedt aan het plannen van de diepe operatie.

Luitenant-kolonel R. Sijbrandi, MA*

Brigades laten momenteel kansen liggen met de diepe operatie. In het licht van de huidige veiligheidssituatie moet dat veranderen, en ik ga u uitleggen waarom.¹ Een brigade, ook wel Taskforce genoemd als het geen organieke maar een samengestelde brigade betreft, besteedt tijdens de planning van een militaire operatie

veel aandacht aan de analyse van de tactische opdrachten. Dat zijn opdrachten die ze ontvangt van het hogere niveau, dan wel zelf initieert. De analyse van de brigade is vooral gericht op de positionering van haar bataljonstaakgroepen, omdat de brigadecommandant vaak de doorslaggevende beslissing zoekt tijdens de nabije operatie aan de frontlijn, tegenwoordig aangeduid als Forward Edge of the Battle Area (FEBA).

Maar is het wel terecht dat een brigade zich vooral richt op de nabije operaties? Dit is niet alleen een vraag die voor het landoptreden steeds meer aan de orde is, met het oog op mogelijke hybride dreigingen, waarbij de initiator frontale aanvallen vermijdt en acties uitvoert vanaf grote afstand.² Het is ook een vraag die steeds vaker voorkomt

* Luitenant-kolonel Rienk Sijbrandi is momenteel commandant van de afdeling artillerie, die deel uitmaakt van het Vuursteuncommando (Vustco). Tevens is hij commandant van het Korps Rijdende Artillerie. De auteur wil graag kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester, universitair hoofddocent bij de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie, en kolonel b.d. T. de Munnik danken voor hun adviezen bij de totstandkoming van dit artikel.

1 Deze bijdrage is een bewerking van het artikel ‘De Brigade Diepe Operaties’ van dezelfde auteur, dat in de *Sinte Barbara* 69 (2017) (2) 22-27 is verschenen.

2 V. Gerasimov, The Value of Science in Prediction, in: *Military Industrial Courier* (27 februari 2013), vertaling door M. Galeotti, The Gerasimov Doctrine and Russian Non-Linear Warfare, in: *In Moscow's Shadows* (6 juli 2014). <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>.

FOTO: MCD, G. VANES

Een PzH in stelling tijdens de internationale oefening Cold Response in Noorwegen (2016)

door de toegenomen mogelijkheden die de brigadecommandant heeft met de huidige geavanceerde sensoren, wapensystemen en munitiesoorten. Daarom wil ik graag een bijdrage leveren aan de huidige discussie over de reikwijdte van het gevechtveld en de ‘diepe operatie’ op brigadeniveau.

Ambassadeur van de diepe operatie

De afdelingscommandant, in zijn rol van speciale stafofficier Joint Fire Support (JFS),³ adviseert de brigadecommandant over de inzet van de eigen en de aan de brigade toegewezen vuursteuncapaciteit, zoals in de meeste NAVO-landen gebruikelijk is. Hij positioneert de vuursteunmiddelen op een zodanige wijze dat de brigade zo effectief mogelijk opereert, zowel

in diepe, nabije als eventueel achtergebied-operaties. Door de ‘lange arm’ van de artillerie fungeert de afdelingscommandant vaak als de ‘ambassadeur’ van de diepe operatie.

Sinds iets meer dan anderhalf jaar vervul ik nu deze functie. Mijn ervaringen met het brigadeoptreden leerden mij hoe een diepe operatie, met gebruikmaking van alle

3 *Joint Fire Support is the coordinated and integrated employment of all weapon platforms delivering fires to achieve the required effects on ground targets to support land operations in the full spectrum of conflict. It encompasses the integration of indirect fires and effects in order to influence the adversary forces, installations or functions.* Dit artikel gebruikt de relatief nieuwe NAVO-term JFS naast de ingeburgerde Nederlandse term vuursteun. Hoewel de termen dezelfde strekking hebben, legt de term JFS de nadruk op joint en geïntegreerde vuursteun.

beschikbare *enablers*,⁴ significant bijdraagt aan het succes van de operatie. Met dit artikel beoog ik het kennisniveau over de diepe operatie bij commandanten en planners van de brigade te vergroten. Ik wil hen ervan overtuigen dat een effectieve diepe operatie de randvoorwaarden creëert voor succes in de nabije operatie.

Daarnaast is dit artikel ook voor anderen interessant: het geeft inzicht in hoe de brigade dient om te gaan met de diepe operatie. Dit artikel richt zich op het campagnethema Combat en hoewel de doctrine zowel een fysieke als een psychologische dimensie aan diepe operaties toekent, beperk ik mij tot de fysieke dimensie.

Opzet artikel

In het eerste deel van het artikel schets ik een aantal algemeenheden over de diepe operaties, vervolgens behandel ik het ontstaan en de historische ontwikkeling ervan. Daarna beschrijf ik hoe een Nederlandse brigade effectief een diepe operatie kan plannen en uitvoeren. Dit deel is grotendeels gebaseerd op eigen ervaringen en aangevuld met Amerikaanse *best practices*. De Amerikanen zijn immers binnen de NAVO al jarenlang maatgevend als het gaat om de ontwikkeling en doorontwikkeling van militaire concepten. Het zwaartepunt van het artikel ligt bij het ontwerpen van een diepe operatie; ik besteed minder aandacht aan een detailbeschrijving van het *targeting*-proces.

Lineair en geografisch raamwerk

De brigade gebruikt tijdens de planning van een operatie het zogeheten Tactisch Besluitvorming

Model (TBM). Dit is een stapsgewijs rationeel keuzemodel waarbij de commandant samen met zijn staf verschillende oplossingsmogelijkheden afweegt en uiteindelijk een besluit neemt. Volgens de Doctrine Publicatie 3.2 Landoperaties, ook bekend als DPLO, kunnen een commandant en zijn staf tijdens een planningsproces gebruikmaken van een raamwerk om de gevechtskracht van de brigade te organiseren. De DPLO onderkent zelfs verschillende raamwerken, die geografisch, functioneel of effect-gericht kunnen zijn.⁵

Dit artikel richt zich op een lineair en aaneengesloten geografisch raamwerk, het Operational Areas Framework. Een brigadecommandant gebruikt geografische coördinatie-maatregelen om manoeuvre, *airspace*, vuursteun, mobiliteit, logistiek en andere aspecten van een operatie op elkaar af te stemmen. Het spreekt voor zich dat een brigade zich bij Combat vooral richt op een geografisch raamwerk.

Een commandant en zijn staf onderscheiden binnen een Operational Areas Framework de diepe, nabije en achtergebied-operaties (*deep, close en rear operations*). Deze operaties kunnen zowel volgtijdelijk als gelijktijdig plaatsvinden. Een commandant moet zijn gevechtskracht goed verdelen.⁶ Hij dient weloverwogen aan te geven wanneer en met welke middelen hij zijn tegenstander, die verspreid zit over het aan de commandant toebedeelde gebied, wil aangrijpen.

Helaas weet ik uit eigen ervaring dat in sommige gevallen de diepe operatie zich beperkt tot het aangeven van posities voor het Brigade Verkenningseskadron (BVE) om *early warning* voor de brigade mogelijk te maken. Hiermee laat de brigade de mogelijkheid onbenut om de tegenstander al in de diepte een eerste grote slag toe te brengen, en ze buit de kracht van de vuursteun onvoldoende uit.

Veranderende veiligheidssituatie

De laatste jaren is de veiligheidssituatie aan de randen van het NAVO-verdragsgebied snel aan het veranderen. NAVO-eenheden, waaronder ook die van de Nederlandse krijgsmacht, dienen

4 Enablers zijn effectenondersteuners: capaciteiten die bijdragen aan het scheppen van gunstige voorwaarden in de operatie. Enablers zijn niet universeel, maar situationeel afhankelijk. Ter illustratie, een afdeling artillerie die een bataljonstaakgroep met vuursteun versterkt is een enabler omdat ze de gevechtseenheid ondersteunt met het behalen van haar opdracht. Andersom kan een peloton infanterie een artillerie-eenheid, die druk bezig is met de diepe operatie, beveiligen. In dat geval is de manoeuvre eenheid de enabler.

5 Koninklijke Landmacht / Land Warfare Centre, *Doctrine Publicatie 3.2: Landoperaties*, Amersfoort: Land Warfare Centre (2015) 6-19 – 6-40.

6 Koninklijke Landmacht / Land Warfare Centre (2015) 6-19 – 6-27.

FOTO: ANP

Raketlanceersystemen bij de oefening Zapad 2017, die Rusland en Wit-Rusland eind vorig jaar samen hielden. NAVO-eenheden moeten rekening houden met een opponent die snel in staat is om een omvangrijke conventionele strijdkracht te ontplooiën

rekening te houden met een opponent die snel in staat is om een omvangrijke conventionele strijdkracht te ontplooiën. Bovendien bedient deze opponent zich van hybride methodes van oorlogvoering.⁷

Om in een dergelijk conflict kans op succes te hebben, dienen brigades er alles aan te doen een tegenstander 'gesleten' op de opstellingen van hun bataljons te laten stuiten. Daarom is het noodzakelijk dat een brigade de tegenstander al in de diepte van het vijandelijk gebied aangrijpt, met als doel deze te ontwrichten en te vertragen. Dat voorkomt dat de tegenstander met honderd procent gevechtskracht de manoeuvre-eenheden van de brigade in de FEBA massaal gaat aanvallen. Dit streven onderstreept de urgentie om al in de diepte het gevecht aan te gaan. Onze moderne artillerie speelt hier een belangrijke rol in.

Synergie

Volgens de DPLO kent ieder organisatieniveau een diepe operatie. Ik zou dat graag willen nuanceren door te stellen dat elke niveau dat beschikt over Command & Control, manoeuvre, vuursteun en inlichtingencapaciteit een eigen diepe operatie kan uitvoeren. De

brigade beschikt over dergelijke capaciteiten. De brigadestaf heeft tot taak deze capaciteiten op elkaar af te stemmen, waardoor er een synergie ontstaat, zodanig dat het uiteindelijke effect meer is dan de som der delen. Op deze wijze voert de brigade het 'gevecht der verbonden wapens'; een uniek kenmerk van een brigade.

De DPLO spreekt over 'diepte' in termen van een uitbreiding van een operatie in tijd en ruimte, afgezet tegen doelen, eigen middelen, en te behalen doelstellingen.⁸ De diepe operatie van vandaag is goed beschouwd de nabije operatie van morgen. Immers, vijandelijke eenheden in hun achtergebied kunnen de volgende dag aan het front verschijnen. Het aangrijpen van de tegenstander in de diepte dwingt de commandant voorbij de nabije operatie na te denken. Hij dient te zoeken naar mogelijkheden de tegenstander in het vijandelijk achtergebied al aan te vallen om hem daarmee de wil tot vechten te ontnemen.

7 T. Thomas, The Evolving Nature of Russia's Way of War, in: *Military Review*, July-August 2017. Tevens: T. Selhorst, Russia's Perception Warfare, The Development of Gerasimov's Doctrine in Estonia and Georgia, and its Application in Ukraine, in: *Militaire Spectator* 185 (2016) (4) 148-164.

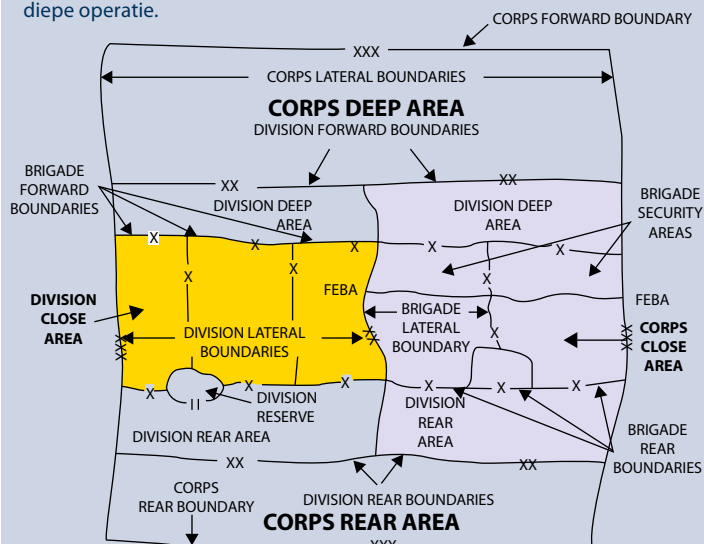
8 Koninklijke Landmacht / Land Warfare Centre (2015) 6-27.

De evolutie van de diepe operatie

Het diepe gevecht kent zijn oorsprong in de Russische theorie over oorlogvoering. Deze theorie was gebaseerd op de ervaringen aan het Westelijk Front tijdens de Eerste Wereldoorlog. Ook eerdere Russische ervaringen, tijdens hun oorlog tegen Japan aan het begin van de 20e eeuw, hebben bijgedragen aan de theorievorming. Na de Eerste Wereldoorlog zocht men in Rusland naar methodes om de impasse van een loopgravenoorlog te doorbreken. Telkens bleek de tegenstander in staat om met zijn reserves in de diepte tijdig de bedreigde sector te versterken, nog voor de aanvaller zijn penetraties kon uitbuiten.

Wat is geografische diepte?

Diepe operaties zijn variabel en niet gebonden aan vaste opgedragen afstanden. Operaties gericht tegen een ongebonden vijand voorbij de Forward Edge of the Battle Area (FEBA), de frontlijn, zijn aan te merken als diepe operaties. In theoretische zin bepalen de technologische mogelijkheden, de dracht van sensoren, Command, Control, Communication, Computers & Intelligence (C4I) en wapensystemen de grenzen van de diepe operatie.

Figuur 1 Operaties gericht tegen een ongebonden vijand voorbij de FEBA (Handboek Activities, 194)

De Russische militaire theoreticus Michail Toechatsjevski (1893-1937) geloofde dat offensief gerichte eenheden deze impasse konden doorbreken, waarbij de nadruk vooral lag op manoeuvreren. Toechatsjevski introduceerde het idee van de Deep Battle om door de eerste lijn van de vijandelijke verdediging heen te breken. Zijn vriend Vladimir Triandafillov ging tijdens het Interbellum verder met de ontwikkeling van dit idee. Triandafillov introduceerde de term Shock Armies voor eenheden die in staat waren in te breken om vervolgens door de vijandelijke verdedigingslinie te snijden.

Technologische ontwikkelingen

Georgi Isserson heeft later het idee van Deep Battle omgezet in een concept voor de diepe operatie. Hij richtte zich vooral op tijd/ruimtefactoren in de diepte en op het organiseren van eenheden in echelons. Isserson raakte ervan overtuigd dat vooral ontwikkelingen in de techniek de diepe operatie mogelijk maakten. Hij refereerde daarbij aan vernieuwingen als inzet van luchtlandingseenheden in combinatie met gemechaniseerd optreden, lange-dracht wapensystemen, waaronder ook het luchtwapen – dat een sterke ontwikkeling doormaakte in het Interbellum – nauwkeurigere artillerie en het verzamelen van inlichtingen ver voorbij de frontlijn.⁹ Kortom, de diepe operatie is dus een dynamisch concept en direct gerelateerd aan technologie.

Russische militaire theoretici

Tijdens de Koude Oorlog bleef de Sovjet-Unie uitgaan van de diepe operatie. Het Warschaupact, waaraan de Sovjet-Unie leiding gaf, formeerde diverse Operational Manoeuvre Groups, overweldigende aanvalsformaties, geëchelonneerd in de diepte. De enorme massa aan tanks, artillerie en gemechaniseerde infanterie van het Warschaupact, die alle konden doorstoten in de diepte, compenseerde de kwalitatieve overmacht van de NAVO.

De doelstelling van een aanvalsformatie van het Warschaupact was het penetreren van de frontlinie, het uitvoeren van de beslissende slag om vervolgens diep in Europa door te stoten. Het antwoord van de NAVO op een dergelijk

⁹ R. Harrison, *The Russian Way of War, Operational Art 1904-1940*, Lawrence, KS, University Press of Kansas (2001) 169-217.

offensief bestond uit het verdragend gevecht, om Amerikaanse eenheden de gelegenheid te geven vanuit het Amerikaanse vasteland te verplaatsen naar het Europese strijdtoneel. De jaarlijkse Reforger oefeningen van de NAVO getuigden hiervan.¹⁰

Mocht de NAVO toch een onvoldoende conventioneel gericht antwoord hebben gehad op de 'rode hordes', dan kon de Alliantie overgaan tot het gebruik van tactische kernwapens.¹¹ Gelukkig is het nooit tot een daadwerkelijk treffen gekomen, want dan was er ongetwijfeld weer een enorm grootschalig conflict ontstaan.

Amerikaanse krijgskundigen

Na het echech van Vietnam moest het Amerikaanse leger zichzelf in de jaren 70 van de vorige eeuw opnieuw uitvinden. In Europa, meer specifiek in Duitsland, keek het Amerikaanse leger aan tegen een enorme kwantitatieve overmacht van het Warschaupact. Dat riep de vraag op hoe het Amerikaanse leger zich kon verdedigen tegen zulke enorme formaties. Amerikaanse krijgskundigen waren gedwongen de verschillende opvattingen van oorlogvoeren nader te bestuderen. Ze beperkten zich niet louter tot eigentijdse inzichten, maar waren ook gericht op de *lessons learned* van de Eerste Wereldoorlog.

Daarbij hebben ze goed bestudeerd hoe Engeland, Duitsland en Rusland met de genoemde *lessons learned* zijn omgegaan. De doctrines die het Duitse en het Sovjet-leger gebruikten in het Interbellum zijn in detail onderzocht. Bovendien keken de Amerikanen met veel interesse naar het optreden van de Israeli Defense Forces tijdens de Zesdaagse Oorlog in 1967 en de Oktoberoorlog, die plaatsvond in 1973.¹²

De Amerikanen waren onder de indruk van Israël: hoe kon het dat een land met geringe strategische diepte tot twee keer toe in staat was binnen een decennium een enorme overmacht aan troepen te verslaan? Omringende landen als Egypte, Syrië en Jordanië, gesteund door andere landen in het Midden-Oosten, wilden Israël maar liefs twee keer onder de voet lopen, maar zonder succes.¹³

FOTO ANP

Een Israëlische tank in de buurt van een moskee, juni 1967: op zoek naar antwoorden voor de conventionele overmacht van het Warschaupact bestudeerden Amerikaanse krijgskundigen lessen van de Israëlische strijdkrachten

Het concept Active Defense

Gebaseerd op de Israëlische ervaringen met vuurkracht tijdens de Oktoberoorlog, en in een poging om conventioneel te kunnen reageren op een grootschalige Sovjet-aanval ontwikkelden de Amerikanen in de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw het concept Active Defense. De centrale gedachte was *extending the battlefield*, waarbij het langzaam prijsgeven van terrein tijd moest genereren voor het voorbereiden en uitvoeren van een NAVO-tegenaanval. Op deze doctrine kwam veel kritiek, aangezien de uitbreiding van het gevechtveld eerder naar achteren dan naar voren was gericht. In tegenstelling

10 Reforger staat voor Return Forces to Germany.

11 S. Naveh, *In Pursuit of Military Excellence, The Evolution of Operational Theory*, Tel Aviv: Tel Aviv University / The Cumming Center and New York: Frank Cass Publishers (1997) 209-249

12 R. Citino, *Blitzkrieg to Desert Storm, The Evolution of Operational Warfare*, Lawrence, KS (USA): University Press of Kansas (2004) 226-266.

13 A. Kober, The Rise and Fall of Israeli Operational Art, 1948-2008, in: J. Olsen en M. van Creveld, *The Evolution of Operational Art, From Napoleon to the Present*, Oxford: Oxford University Press (2011) 166-194.

De Amerikanen ontwikkelden specifiek de Apache-gevechtshelikopter zodat de luchtmacht kan bijdragen aan de diepe en de nabije operatie

tot Toechatsjevski's theorie, ontstond de Active Defense-doctrine vanuit een defensieve context.¹⁴

Met de ontwikkeling van Active Defense was de nadruk op vuurkracht in plaats van manoeuvre komen te liggen. De Amerikanen bleven er over nadenken hoe zij het defensief gerichte Active Defense naar een algemeen operationeel concept konden omzetten, waarbij het gebruik van diepte belangrijk was.

Het concept AirLand Battle

Extending the Battlefield resulteerde uiteindelijk in de jaren 80 tot het AirLand Battle (ALB) concept, met als motto *fight outnumbered and win!*. De belangrijkste basisprincipes van het ALB-concept waren: initiatief, diepte, flexibiliteit, decentrale bevoegdheden en synchronisatie. Hierbij was voor het eerst sprake van een diepe operatie en een uitbreiding van het gevechtsveld naar voren. Dit bood de mogelijkheid het tweede echelon in de diepte met vuur aan te grijpen om gunstige voorwaarden voor de nabije operatie te scheppen. Het ALB concept was primair gericht op legerkorpsniveau. Dit niveau leverde het fundamentele hoofdkwartier. De divisies voerden het gevecht, terwijl het legerkorps met

14 R. Leonhard, *The Art of Maneuver, The Maneuver Warfare Theory and AirLand Battle*, Novato, CA (USA): Presido Publishers (1991) 129-156.

organieke (raket)artillerie, en afgestemd met Airpower de diepe operatie uitvoert.¹⁵

In het ALB-concept was een grote rol weggelegd voor Close Air Support (CAS)¹⁶ en Battlefield Air Interdiction (BAI),¹⁷ maar het luchtwapen was nooit een voorstander van Airpower in de rol van 'vliegende artillerie'. Hun eerste prioriteit was het bevechten van Air Superiority. Daarna kwamen gronddoelen met strategische betekenis aan de orde, gelegen ver voorbij het gevechtsveld en bij voorkeur door toepassing van Battlefield Air Interdiction.

Toch ging dat veranderen. Door de oprichting van een Tactical Air Command ontstond een functionele relatie met het landdomein, waarbij de luchtmacht bijdroeg aan zowel de diepe als de nabije operatie. De Amerikanen ontwikkelden specifiek het A-10 Warthog-gevechtsvliegtuig en de Apache-gevechtshelikopter voor deze taken.

De inzet van Forward Air Controllers (FAC)¹⁸ voor de eindgeleiding van CAS samen met de introductie van vuursteun-coördinatiemaatregelen, zoals de Fire Support Coordination Line (FSCL) en de Kill Box, moesten simultaneïteit en afstemming tijdens een operatie realiseren. Met de invoering van het Multiple Launch Rocket System (MLRS) kon ook het legerkorps zelfstandig op grote afstand doelen bestrijden. De MLRS lanceerde het Army Tactical Missile System (ATACMS) met een bereik van driehonderd kilometer.¹⁹

Variant op het ALB

De NAVO kreeg in jaren 80 van de vorige eeuw met het Follow-on Force Attack (FOFA) concept een variant op het ALB. NAVO-eenheden moesten met *delay, disrupt and destroy operations* het tweede echelon van het Warschaupact in de diepte afstoppen en zoveel mogelijk schade toebrengen, om niet compleet door hen te worden overweldigd als het eerste echelon van het Warschaupact was vastgelopen of vernietigd. Het totaal vernietigen van deze eenheden, zoals bij de eerdergenoemde *destroy operations* het geval is, was volgens de kenners onhaalbaar.²⁰

Simultaneïteit

Simultaneïteit is het vermogen om gelijktijdig en geïntegreerd activiteiten in de diepe, nabije en achtergebied-operatie uit te voeren. Gekoppeld aan een juiste timing leidt dit tot de situatie dat de effecten groter zijn dan indien uitgevoerd in isolatie. Simultaan uitgevoerde operaties tasten het vermogen van de tegenstander significant aan. Dit ontnemt hem zijn vrijheid van handelen, reduceert zijn flexibiliteit en uithoudingsvermogen en frustreert zijn plannen en coördinatie. Het tast verder zijn besluitvormingsproces aan.

Zo ontstaat voor de vijandelijke commandant een onoplosbaar dilemma. Hij moet reageren op meervoudige dreigingen in de breedte en diepte van zijn formaties. De toepassing van simultane gevechtskracht overal in het toegewezen vak prevaleert boven de attritiemethode van opeenvolgende operaties.

De term 'simultaneïteit' is afkomstig van de toneelwereld, waar scenario-schrijvers gebruik maken van de mogelijkheid om verschillende handelingen gelijktijdig te laten plaatsvinden op het toneel (of in de film). Hierdoor versterken de handelingen elkaar.

Deze vorm van interdictie, als onderdeel van NAVO's diepe operatie, vond gelijktijdig plaats met het uitschakelen van het eerste echelon tijdens de nabije operatie. Het belangrijkste gereedschap voor de diepe aanval van de NAVO waren: het luchtwapen, artillerie, Special Forces, elektronische oorlogvoering en misleiding.²¹

15 R. Leonhard (1991), 157-207.

16 Close Air Support is een vorm van *direct support* aan grondtroepen, waarbij Airpower vuursteun levert op korte afstand van de eigen troepen. CAS vergt een grote mate van coördinatie tussen lucht- en grondeenheden en daarom is communicatie tijdens de uitvoering noodzakelijk (DP-3.3).

17 Air Interdiction is het vertragen, ontregelen of uitschakelen van vijandelijke grondtroepen voordat deze effectief kunnen worden ingezet. Dit gebeurt op relatief grote afstand van eventuele eigen (grond-)troepen. Deze missie vereist daarom normaliter geen verregaande integratie van lucht- en grondeenheden. Al heeft over het algemeen meer effect bij operaties tegen een reguliere militaire tegenstander met grote aanvoerlijnen, dan bij operaties tegen irreguliere tegenstanders. Die zijn voor hun operaties vaak minder afhankelijk van grootschalige aanvoer van materieel en personeel (Doctrine Publicatie 3.3, Nederlandse Doctrine voor Air and Space Operations).

18 De Forward Air Controller integreert Airpower in de grond manoeuvre en bepaalt de doelen. Tijdens CAS ligt de beslissingsbevoegdheid voor de inzet van wapens bij de FAC. Daarom laat de vlieger zich op bepaalde vlakken leiden door de FAC (DP-3.3).

19 R. Leonhard (1991) 157-207.

20 U.S. Congress, *New Technology for NATO: Implementing Follow-on Forces Attack*, Washington, DC: U.S. Government Printing Office (1987) 75-105.

21 U.S. Congress (1987) 15-46. Tevens: M. Diver, *NATO's Follow-on Forces Attack (FOFA) Concept: Past, Present and Future*, Study Project / USAWC NATO Defense College Fellowship Program Paper, Carlisle, PA (USA): US Army War College (1990) 5-30.

Geringe aandacht in Nederland

Historisch gezien is de geringe aandacht voor het diepe gevecht op brigadeniveau in Nederland wel te verklaren. Eén van de redenen is praktisch van aard. Het aantal oefenterreinen in Europa om de diepe operatie te beoefenen is beperkt. De diepe operatie blijft daarom vaak een exercitie op papier en in de computer, waarbij de fysieke effecten niet zichtbaar zijn.

Er is nog een andere belangrijke reden voor de geringe belangstelling voor de diepe operatie aan te voeren en daar valt wel iets aan te doen. In de tijd dat de Koninklijke Landmacht nog over een legerkorps met divisies beschikte, waren zij de niveaus die de diepe operaties voerden. De brigades waren gericht op de nabije operatie en beschikten niet over middelen om in de diepte te opereren. De brigadeafdeling artillerie, destijds met een planningsdracht van vijftien kilometer, had primair de taak om de manoeuvrebataljons te ondersteunen. De organisatie van deze afdeling was hierop afgestemd: voor ieder manoeuvrebataljon was er een gevechtsbatterij zonder verdere specifieke capaciteit om de diepe operatie uit te voeren. Na het wegvallen van het Nederlandse legerkorps in de jaren '90 en enkele jaren later ook het divisieniveau, kregen de brigades een beperkte versterking met middelen die het mogelijk maakten om wel diepe operaties met de brigade te voeren.

Expeditionaire operaties

Ondertussen was de Nederlandse krijgsmacht in de jaren 90 de aandacht aan het verleggen naar expeditionaire operaties,²² hoofdzakelijk gericht op de campagnethema's Peace Support (de Balkan) en Security (bijvoorbeeld Afghanistan). Hoewel dergelijke operaties ook een diepe dimensie kenden, bleven deze vooral beperkt in tijd en afgebakend naar doelstelling. Bovendien werden deze diepe operaties niet uitgevoerd binnen een Operational Areas Framework,

zoals gebruikelijk is bij het campagnethema Combat. Deze ontwikkelingen droegen ertoe bij dat de kennis over diepe operaties bij brigadehoofdkwartieren nooit fatsoenlijk is opgebouwd.

De diepe operatie anno 2017

De diepe operatie kent naast de grondbeginselen van militair optreden de volgende karakteristieken: (1) simultaneïteit, (2) geïntegreerde aanpak, ook bekend als het gevecht van verbonden wapens, (3) nauwkeurige, betrouwbare en tijdige inlichtingen, (4) een continu targeting proces, en (4) een geïntegreerd planningsproces.

US ARMY, ATP3-94/2 DEEP OPERATIONS, SEPTEMBER 2016

Hoewel onder druk van bezuinigingen tegenwoordig veel capaciteiten zijn gecentraliseerd, beschikt de huidige Nederlandse brigade onder operationele omstandigheden wel degelijk over capaciteiten om het gevecht van verbonden wapens (geïntegreerde aanpak) te voeren. Voor het succesvol uitvoeren van operaties is Situational Awareness een belangrijke randvoorwaarde. Dit geldt onverkort voor de diepe operatie. De brigade kan met de beschikbare sensorcapaciteit, zoals het BVE, Remotely Piloted Aerial Systems (RPAS), elektronische peil- en storingscapaciteit en (wapenlocatie)radars, doelen tot diep in vijandelijk gebied opsporen en identificeren. Aangestuurd vanuit de Sensor Operations Cell kan een brigade met een *sensor-to-shooter* link snel de *kill-chain* sluiten.

Inzetmiddelen en capaciteiten

Voor de diepe operatie van de brigade blijft de afdeling artillerie het belangrijkste inzetmiddel, omdat deze in staat is tot het bestrijden van precisie- en oppervlakte doelen tot op vijftig kilometer afstand. Het hogere niveau kan ook besluiten om de organieke brigade zowel tijdelijk als plaatselijk aan te vullen met joint (bijvoorbeeld Airpower) en combined (bijvoorbeeld MLRS) enablers.

22 A. ten Cate, *De Laatste Divisie, de Geschiedenis van 1 Divisie '7 December' na de val van de Muur, 1989-2004*, Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie / Sdu Uitgeverij (2004) 15-19.

FOTO MCD.D. DEVAAL

Voor de diepe operatie van de brigade blijft de artillerie het belangrijkste inzetmiddel

Tegenwoordig kan een brigade ook een beroep doen op offensieve (tactische) cybercapaciteiten. Cyber speelt een steeds belangrijkere rol in de diepe operatie, zowel als sensor maar vooral ook als effector. De brigadecommandant is dus wel degelijk in staat om een effectieve diepe operatie uit te voeren, hoewel de nabije operatie nooit compleet afhankelijk mag zijn van de uitkomsten van de diepe operatie.

Planning

In een conflict met een *near-peer competitor* zijn doorgaans meer doelen dan systemen voor opsporing en bestrijding voorhanden. Commandanten moeten dan keuzes maken. Voor het succesvol uitvoeren van een diepe operatie met de brigade moeten de brigadeplanners een significant deel van hun beschikbare tijd besteden aan het voorbereiden van de diepe operatie. De planning van de diepe operatie dienen zij te synchroniseren met de planning van de nabije en achtergebiedoperaties. De brigadecommandant dient richtlijnen te verstrekken opdat de planners antwoorden kunnen formuleren op de vragen:

- 1 Hoe kan de brigade de Enemy Course of Action (EOA) op een voor de brigade zo gunstig mogelijke wijze beïnvloeden?
- 2 Hoe, waar, wanneer en waarmee kan de brigade de tegenstander zo veel

Hoogwaardige diepe find- en strike-capaciteiten spelen een cruciale rol in het aangrijpen van Anti-Access/Area-Denial (A2/AD) wapens. Deze wapensystemen (zoals langeafstand grond- en luchtverdedigingsraketten) zijn in staat een tegenstander op afstand te houden of toegang tot een gebied te ontzeggen. Rusland heeft diverse zogenoemde A2/AD-bubbels op strategische plekken ingericht, zoals bij Kaliningrad, het Kola-schiereiland en de Krim. Alleen al vanuit Kaliningrad kan Rusland in potentie de ontplooiing, bevoorrading en/of versterking van NAVO-troepen in de Baltische staten sterk hinderen.

mogelijk slijten, zodat tijdens de nabije operatie een voor de brigade gunstige gevechtskrachtverhouding ontstaat?

De brigadeplanners zijn bij het ontwikkelen van het diepe gevecht gericht op het bereiken van effecten. Gemeenschappelijke begripsvorming is hierbij van belang, want het is nog maar de vraag of we allemaal hetzelfde bedoelen bij een te bereiken effect. Zo leverde het begrip *to neutralize* tijdens operaties van het Britse Special Air Service (SAS) regiment in Noord-Ierland in het begin van jaren 70 van de vorige eeuw veel verwarring op. De Britse politiek bedoelde met *to neutralize* een strijder van het Irish Republican Army (IRA) buiten gevecht stellen maar wel laten leven, terwijl de SAS-troopers, inmiddels gehard door de strijd, slechts één methode voor *to neutralize* kenden: het elimineren van IRA-strijders.²³

Het targeting-proces

Het targeting-proces is een onderdeel van de commandovoering en afhankelijk van juiste inlichtingen. Dit proces biedt de brigade de mogelijkheid snel en effectief te reageren op kansen die ontstaan of op onderkende bedreigingen. Dit gebeurt door in de planningsfase targets te identificeren en te selecteren die in aanmerking komen om aan te grijpen. Op deze wijze koppelt de brigade de schaarse sensorcapaciteit aan letale en/of niet-letale doelbestrijdingscapaciteit, en treedt zij gericht en effectief op.

23 M. Urbain, *Big Boy's Rules, The SAS and the Secret Struggle against the IRA*, London: Faber and Faber Ltd (1992) 69-74.

Het Land Tactische Targeting-proces is een integraal onderdeel van commandovoering. Het is het verbindende element tussen design, plan en control. Het Land Tactische Targeting-proces richt de inspanningen van de eenheid door middel van plannen, uitvoeren en evalueren van operaties en activiteiten op geïdentificeerde, geselecteerde en geprioriteerde targets.

Het Land Tactische Targeting-proces is cyclisch van aard en kent vier fasen: (1) *decide*; (2) *detect and track*; (3) *deliver* en (4) *assess* (D3A).

DOCTRINEBULLETIN C-J1STARC 01 'INLICHTINGENONDERSTEUNING AAN HET TBM'

Zogeheten 'kritische capaciteiten' die de tegenstander nodig heeft voor het behalen van zijn opdracht, komen op de High Value Target List (HVTL) te staan. Het bestrijden van High Value Targets haalt als het ware 'de angel' uit de tegenstander. De brigadestaf ontwikkelt tijdens het planningsproces een eigen Courses of Action (COA) mede op basis van de onderkende Enemy Course of Action en de HVTL. Dit leidt tot de High Pay-off Target List (HPTL). Op deze lijst staan vijandelijke doelen die, zodra ze zijn uitgeschakeld, in grote mate bijdragen aan het slagen van de eigen COA.

Brigadeplanners leggen vervolgens in een Effects Guidance Matrix (EGM) van iedere HPT vast welke sensoren in de geïdentificeerde Target Area of Interest (TAI's) de doelidentificatie uitvoert. Een TAI is een gebied waarin de brigade is geïnteresseerd vanwege de aard en de aantallen potentiële doelen. Tevens staat in een EGM wanneer en met welk middel de brigade het doel dient aan te grijpen, wat het gewenste effect moet zijn, wie de Battle Damage Assessment (BDA) verricht en welke criteria de brigade dient te hanteren tijdens de doelselectie.

Effects Guidance Matrix

Brigadeplanners moeten in de EGM voldoende redundantie bouwen voor zowel sensoren als bestrijdingscapaciteit, want ook hier geldt: 'één is geen!' Zo moeten brigadeplanners vaak de grondgebonden vuursteun als *back-up* plannen voor CAS, in het geval de vliegtuigen op het laatste moment *re-tasked* worden. De EGM is op hoofdlijnen de uitkomst van het targeting-proces van de brigade.

Een gedegen planning, waaronder die van de diepe operatie, leidt ertoe dat de brigade voldoende gevechtskrachtcapaciteit en middelen

In juli 2018 gaat 43 Gemechaniseerde Brigade de oefening Deep Strike uitvoeren, waarbij ook offensieve acties en diepe operaties aan bod komen

toewijst aan de diepe operatie. Hierbij geldt dat een deel van deze middelen, zoals RPAS en artillerie, in staat is om flexibel te schakelen tussen de diepe en de nabije operaties. De EGM is dus een belangrijk document en verdient een prominente plaats in het brigadebevel, en niet als een annex behorende bij een bijlage.

Aanbevelingen

De brigade moet zich veel meer op de diepe operatie gaan richten! Vaak gaat veel denkkraft van de brigadestaf op aan het plannen van de nabije operatie, aangezien de commandant daar doorgaans de beslissing zoekt. Het blijft echter belangrijk om zich te realiseren dat de condities waaronder de brigade de nabije operatie uitvoert vaak worden bepaald door succesvolle activiteiten die daaraan vooraf gingen, oftewel de 'brigade diepe operatie'. Succes of mislukking van de missie is daarmee in grote mate afhankelijk van de *effort* die de brigade in de diepe operatie heeft gestoken.

In juli 2018 zal 43 Gemechaniseerde Brigade de oefening Deep Strike uitvoeren. Deze oefening is gericht op het plannen en uitvoeren van defensieve gevechtsoperaties, waarbij ook offensieve acties en diepe operaties aan bod komen. Deze ontwikkeling zet hopelijk de 'brigade diepe operatie' meer op de kaart.

De brigade moet het 'gevecht der verbonden wapens' weer gaan voeren! De 'brigade diepe operatie' maakt hier deel van uit. Onder operationele omstandigheden beschikt de brigadecommandant over enablers die de diepe operatie mogelijk maken. Deze diepe operaties scheppen de voorwaarden voor toekomstige nabije operaties. Zij dragen ertoe bij dat de brigadecommandant het initiatief kan (her)nemen en daarmee het tempo van het gevecht dicteert. Het integraal plannen en aansturen van deze capaciteiten wekt synergie op.

Daar staat tegenover dat de uitkomst van de nabije operatie nooit helemaal afhankelijk mag zijn van de uitkomst van de diepe operatie. De brigade dient er voor te zorgen dat zij de nabije

operatie, zodra deze eenmaal plaatsvindt, met voldoende middelen ondersteunt, waaronder artillerie.

Tot besluit

Ten slotte: een effectief uitgevoerde diepe operatie verstoort de besluitvormingscyclus van de vijandelijke commandant. Het ontzeggen van zijn *freedom of action* voorkomt dat hij zijn troepen inzet waar en wanneer hij dat wil. De brigade kan met een goed uitgevoerde diepe operatie een numeriek grotere tegenstander op afstand aangrijpen en zodoende een gunstiger gevechtskrachtverhouding voor de nabije operatie scheppen. Met een diepe operatie buit een brigade haar eigen technologische overwicht uit en beperkt ze het aantal eigen slachtoffers.

De afdeling artillerie kan wezenlijk bijdragen aan het brigadegevecht. De artillerie kan een brigade niet alleen steunen in de nabije operaties, maar vooral ook bij het uitvoeren van de diepe operatie. Elke tegenstander die de brigade met vuursteun in de diepte kan uitschakelen, vormt geen bedreiging meer voor de manoeuvre-eenheden aan de FEBA. De diepe operatie is daarmee een moderne vertaling van het aloude adagium van Sam Colt, de Amerikaan die de revolver beroemd maakte: 'Never send a man, if you can send a bullet!'. ■

Literatuur

- Doctrine Publicatie 3.2 Landoperaties
- Doctrine Publicatie 3.3 Nederlandse Doctrine voor Air & Space Operations
- CLAS Operating Concept (OC), versie 7.0, 29 mei 2015
- CLAS Nota 2016000360, 'Functional Concept Joint Fire Support', 4 maart 2016
- Doctrinebulletin C-JISTARC 01 'Inlichtingenondersteuning aan het TBM'
- DP 3.2.2 Commandovoering
- CLAS Nota 2016001636 'C-LWC 2016-01 Benaming functies van militair optreden', 3 februari 2016
- US Army, ATP3-94/2 Deep Operations, sep 2016
- US FM 100-5 Operations 'AirLand Battle Doctrine', 1986
- 'Tactical Deep Battle: The Missing Link', Ch.K. Pickar 1992
- 'How enablers shape the deep fight for the brigade combat team', C. Marcum, Fires Bulletin Apr-Mar 2017
- 'Is there a Deep Fight in a Counterinsurgency?', L.K. Grubs & M.J. Forsyth, Jul-Aug 2005 Military Review

De rijke geschiedenis van het Korps Rijdende Artillerie (1793-1945)

*'Qui lance la foudre au combat?'*¹

*Strofe uit het derde couplet van
het Lied der Rijdende Artillerie*

Het Korps Rijdende Artillerie bestaat in 2018 inmiddels 225 jaar. Het is een van de oudste regimenten binnen de Koninklijke Landmacht; een reden om eens wat uitgebreider bij dit onderdeel van de KL stil te staan. De komende drie artikelen zijn gewijd aan de historie en de plaats van het korps binnen de Nederlandse krijgsmacht. Dit eerste artikel gaat terug naar de oprichting en de eerste krijgsverrichtingen van het korps, eerst als onderdeel van het Staatse leger, gevolgd door een aantal veldslagen met de Hollandse Brigade. Later, na de vorming van het Koninkrijk der Nederlanden, gaat het korps als bereden eenheid deel uitmaken van het Nederlandse leger. Hoewel de eerste anderhalve eeuw van het korps veelvuldig is vastgelegd in verschillende boeken over de rijdende artillerie in Nederland, hebben zich in deze periode ook veel mythes over het korps gevormd. Dit artikel geeft niet alleen de geschiedenis weer maar ook enkele van deze verzinsels over het korps.

Kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester, MMAS*

De Vikingen zijn weer thuis, op een paar na die nog met de trein komen.² Zo luidde de eerste zin van het Facebook-bericht

van de Charlie Battering van het Korps Rijdende Artillerie, geplaatst op 19 oktober jongstleden. De rijders³ in deze batterij noemen zichzelf Vikingen, een martiaal volk uit Scandinavië. Zij waren trots op hun deelname aan de oefening 'Swift Response 2017'. Dit betrof een oefening van het Amerikaanse leger in Europa, gericht op een snelle reactie van geallieerde *airborne* eenheden gedurende crisissituaties.⁴

De Vikingen waren tijdens de oefening multi-inzetbaar, zo schreven ze, en zij hadden zowel bereden als via de lucht opgetreden. De Charlie Battering bestaat naast de rijders ook uit een twintigtal mariniers. Bovendien hebben de meeste kaderleden van de batterij een luchtmobiele achtergrond. Veel tijd om bij te komen was er niet, want de schietoefening in Bergen en Munster-Süd (beide in Duitsland) stond alweer voor de deur. Met 'Vikings, keep it going!' sloot het bericht af.⁵

1 Korps Rijdende Artillerie, *Lied der Rijdende Artillerie*. Zie: www.korpsrijdendeartillerie.nl/KRA/Rijderslied.htm.

• Kolonel Han Bouwmeester is universitair hoofddocent militaire strategie en landoptreden bij de Faculteit Militaire Wetenschappen aan de Nederlandse Defensie Academie. De auteur dankt luitenant-generaal b.d. H. Sonneveld (kolonel van het Korps Rijdende Artillerie), prof. dr. B. Schoenmaker (directeur Nederlands Instituut voor Militaire Historie), luitenant-kolonel R. Sijbrandi (commandant Korps Rijdende Artillerie), luitenant-kolonel b.d. M. van Pelt (directeur Museum Korps Rijdende Artillerie) en dr. A. ten Cate (Nederlands Instituut voor Militaire Historie) voor hun adviezen, alsmede het personeel van de bibliotheek van de Nederlandse Defensie Academie voor hun ondersteuning bij de totstandkoming van de artikelenreeks over 225 jaar Korps Rijdende Artillerie.

2 Charlie Battering, Korps Rijdende Artillerie, *Facebook-bericht*, 19 oktober 2017, 09:42 uur.

3 'Rijders' zijn leden en oud-leden, actief dienend en reservepersoneel en in alle rangen van het Korps Rijdende Artillerie.

4 U.S. Army Europe (7th Army Training Command), *Exercise Swift Response 17-2*. Zie: <https://facebook.com/search/100005688271664/stories-by>.

5 Charlie Battering, Korps Rijdende Artillerie.

Het is een greep uit de vele activiteiten van het huidige Korps Rijdende Artillerie. De Vikingen lieten met hun optreden tijdens de oefening ‘Swift Response 2017’ weer zien dat de strofe uit het derde couplet van het Rijderslied nog steeds geldt: ‘Qui lance la foudre au combat?’⁶ Het is een retorische vraag die aangeeft ‘wie de bliksem in het gevecht werpt’.

Rijke historie

Het Korps Rijdende Artillerie kent een rijke historie met deelname aan vele veldslagen en, meer recent, vele operaties. Artillerie is van oudsher een belangrijk wapen op het slagveld. Zij is vaak samen met andere vormen van vuursteun, zoals mortieren en de inzet van het luchtwapen, doorslaggevend in het grondgebonden gevecht. De recente missie in Uruzgan getuigde daar weer van.

Het korps staat ook bekend om zijn ceremoniële rol en om het opvallende hoofddeksel, de kwar-

tiermuts, en het jasje van het ceremoniële tenue, de dolman. Aan dat jasje en het paardrijden ontleent het korps de bijnaam de ‘Gele Rijders’.

De trots en de saamhorigheid, samen de korpsgeest genoemd, zijn belangrijk voor het korps. De korpsgeest is enerzijds een resultante van de geschiedenis, de taken en het mooie uniform, en draagt er anderzijds toe bij dat de rijders hun militaire taken, hoe heftig en veelzijdig ook, met elan en als eenheid uitvoeren.

Centrale vraag drieluik

Na al deze positieve opmerkingen, is het goed om ook eens kritisch naar het korps te kijken. In hoeverre zijn de taken van het korps nog relevant? En wat leveren zij op? Deze overpeinzingen leiden tot de vraag die centraal staat in dit drieluik: op welke wijze draagt het Korps Rijdende Artillerie bij aan het huidige en toekomstige landoptreden bij eventuele conflicten?

FOTO SECTIE COMMUNICATIE LANDMAGTSTAF

Het Korps Rijdende Artillerie, staat bekend om het jasje van het ceremoniële tenue, de dolman. De saluutbatterij van het Korps ‘Gele Rijders’ in ceremonieel tenue tijdens de bijzetting van H.K.H. prinses Juliana. De commandant draagt de ‘gouden’ dolman

6 ‘Qui lance la foudre au combat?’ betekent: ‘Wie gooit de bliksem in de strijd?’

Om tot een antwoord op deze vraag te komen, geven de volgende drie artikelen het verleden, heden en de toekomst van het korps weer. Dit voorliggende artikel besteedt aandacht aan de oprichting, de historie en de reputatie van de rijdende artillerie in Nederland tot de Tweede Wereldoorlog. Het tweede artikel gaat in op de heroprichting van de rijdende artillerie in Nederland en de ontwikkelingen tijdens de Koude Oorlog, alsmede op recentere operaties, zoals die in Bosnië, Kosovo en Irak.

Het derde artikel geeft de bijdragen van het korps weer aan de operaties in Afghanistan en Compagnie in de West (CidW). Over het optreden van de ridders in Bosnië, Irak, Afghanistan en CidW is nog weinig gepubliceerd. Dit laatste artikel beschrijft tevens de omvang en de taken die het korps tegenwoordig heeft en geeft aan waar mogelijkheden voor de toekomst liggen. Het drieluik sluit af met een korte beschouwing over de relevantie van de artillerie voor het toekomstige landoptreden.

Het ontstaan

De rijdende artillerie ontstond door ingrijpende wijzigingen in de wijze van oorlogvoeren in de tweede helft van de achttiende eeuw. De mobiliteit van troepen werd steeds belangrijker met zelfstandig opererende cavalerie-eenheden, en daar hoorde geen trage artillerie bij.⁷ De Pruisische koning Frederik de Grote besloot in 1759 een brigade van tien 6-ponders te formeren, nadat de Russen hier eerder ook al mee hadden geëxperimenteerd.⁸ Deze 6-ponders bestonden uit een kanonloop gemonteerd op een lichte affuit met voorwagen, getrokken door zes paarden. Ook de stuksbediening verplaatste zich te paard, en hiermee onderscheidde de rijdende artillerie zich van de gewone artillerie.

De Pruisische vinding kreeg navolging in Frankrijk. De Fransman Jean-Baptiste de Vaguette de Gribeauval had de Pruisische rijdende artillerie leren kennen toen hij met Oostenrijk tegen de Pruisen vocht. In 1774 zorgde hij er voor dat ook het Franse leger lichtere stukken kreeg. Hij wist de mobiliteit van de affuit en voorwagen aanzienlijk te verbeteren.

Uiteindelijk ging Frankrijk er in 1792 toe over om een vaste eenheid rijdende artillerie op te nemen in het leger.⁹ Andere landen volgden. Zo werd in februari 1793 in Engeland de Royal Horse Artillery opgericht.¹⁰

Kanonrijders Korps Rijdende Artillerie, circa 1794

FOTO BEELDBANK NIMH

De eerste commandanten Rijdende Artillerie (1793):

Chef Rijdende Artillerie: **Willem George Frederik, Prins van Oranje-Nassau** (tevens grootmeester der artillerie)

Commandant Rijdende Artillerie: **majoor-bevelhebber L.H.L. van Reenen**

- Commandant 1e Compagnie, 1e Brigade: **kapitein B.D. baron van Verschuer**
- Commandant 2e Compagnie, 1e Brigade: **kapitein I.A.H. von Schmidt auf Altenstadt**
- Commandant 1e Compagnie, 2e Brigade: **kapitein A. Van Hoey van Ostée**
- Commandant 2e Compagnie, 2e Brigade: **kapitein U. Huguenin**

7 C.P.M. Klep, *De Gele Ridders, 200 jaar Korps Rijdende Artillerie*, in: *Armamentaria* (1992) (27) 55-62.

8 J.W. Sypestein, *Geschiedenis van het Regiment Nederlandsche Rijdende Artillerie*, Zalt-Bommel: Joh. Noman en Zoon (1852) 1-3.

9 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof, *200 Jaar Rijdende Artillerie*, Den Haag: SDU Uitgeverij (1993) 9-10

10 C.A.L. Graham, *The Story of the Royal Regiment of Artillery*, Woolwich: Royal Artillery Institution (1939) 24

Het Staatse leger bleef niet achter. Het Staatse leger had naam gemaakt door professionalisering van organisatie en optreden, en door verregaande standaardisatie van wapens.¹¹ Op 9 januari 1793 ontving de Raad van State van de Republiek der Verenigde Nederlanden, belast met het toezicht op het leger, een voorstel van stadhouder Willem V tot oprichting van twee brigades rijdende artillerie. De Raad van State ging akkoord met het verzoek en legde het op 21 februari 1793 voor aan de Staten-Generaal, gevormd door afgevaardigden van de zeven autonome gewesten van de Republiek, die nog dezelfde dag instemde.

Het plan kwam in een stroomversnelling doordat de Republiek sinds 1 februari 1793 in oorlog was met het revolutionaire regime van Frankrijk; een oorlog die zich korte tijd later ook op Staats grondgebied afspeelde.¹²

De Gele Ridders in 't Duin van G.H. Breitner

De eerste krijgsverrichtingen

De eerste brigade rijdende artillerie zag in Utrecht het levenslicht, gevolgd door een tweede brigade die in Den Haag tot stand kwam.¹³ De twee nieuwe brigades namen al snel deel aan de strijd van het Staatse leger tegen de Fransen. De rijdende artillerie leverde strijd op het huidige Belgische en Nederlandse grondgebied bij plaatsen als Charleroi, Fleurus en Willemstad en trok zich later terug bij Schoonhoven, Haastrecht en Gouda.¹⁴

Vervolgens betrok de rijdende artillerie stellingen bij de verdediging van Nijmegen en Gorinchem. De inspanningen waren tevergeefs.¹⁵ Frankrijk veroverde de Nederlanden en stichtte de Bataafse Republiek, naar voorbeeld van de eerder opgerichte Franse republiek. De rijdende artillerie, gereduceerd tot een brigade, maakte deel uit van het nieuw geformeerde Bataafse leger. Voor de meeste officieren was geen plaats in de Bataafse rijdende artillerie vanwege oranjegezindheid. Zij namen dienst in legers van andere landen, niet ongewoon in die tijd.

Vier officieren gingen door in de Bataafse rijdende artillerie, te weten kapitein In de Betou en de luitenants Paravicini di Capelli,

Seeger en Sprecher de Bergnegg. De overige officieren ontvingen hun 'Versorgte Demissie'.¹⁶ De Bataafse rijdende artillerie had moeite met de vulling. De aanvankelijke sterkte was beneden de maat. De twee compagnieën rijdende artillerie hadden in totaal 76 man.¹⁷ Ondanks de ondermaatse vulling, bepaalde Frankrijk dat de Bataafse republiek de helft van haar troepen beschikbaar diende te stellen voor de veldtochten die Frankrijk zou gaan ondernemen.¹⁸

- 11 M.A.G. de Jong, *Staat van Oorlog, Wapenbedrijf en Militaire Hervorming in de Republiek der Verenigde Nederlanden 1581-1621*, Hilversum: Uitgeverij Verloren (2005) 27-53. Tevens: H.L. Zwitser, J. Hoffenaar en C.W. van der Spek, *Het Staatse Leger, Deel IX, De Achttiende Eeuw 1713-1795*, Amsterdam: Uitgeverij De Bataafse Leeuw B.V. (2012).
- 12 J.W. Sypestein (1852) 1-11. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 11-12.
- 13 Vereniging Officieren Artillerie, *Korte Geschiedenis der Nederlandse Rijdende Artillerie, VOAWEB*, (2015). Zie: <http://www.voaweb.nl/over-ons/geschiedenis-van-de-voa>.
- 14 R. W. Hoksbergen, *Korps Rijdende Artillerie, Opgericht 21 Februari 1793*, Uitgave van Directie Voorlichting Ministerie van Defensie i.s.m. het Korps Rijdende Artillerie, Leiden: Drukkerij Plantijn B.V. (1993) 3. Tevens: J.W. Sypestein (1852) 11-17.
- 15 N.J.A.P.H. van Es, *Twee Brigades Rijdende Artillerie bij de Verdediging van het Vaderland 1794-1795*, Arnhem: Coers & Roest – G.J. Thieme (1898) 14-22.
- 16 N.J.A.P.H. van Es, *Het Historisch Museum van het Korps Rijdende Artillerie, Deel 2: 1795-1806*, Arnhem: Coers & Roest – G.J. Thieme (1898) 3.
- 17 G.J.W. Koolemans Beynen, *Krijgsgeschiedkundige Studie over de Verdediging der Bataafse Republiek in 1799*, in: *Militaire Spectator* (1891) 188.
- 18 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 13-15.

Hollandse Gele Rijders brengen een kanon in stelling tijdens het beleg van Stralsund, 1809.

VERVAARDIGER: J. HOYNCK VAN PAPENDRECHT

De rijdende artillerie kwam aldus in 1799 in actie tegen de Engelse en Russische troepen, die in Noord-Holland aan land waren gekomen. Engeland en Rusland vormden samen met Oostenrijk een coalitie. Zij besloten om Frankrijk en zijn bondgenoten op drie verschillende locaties aan te vallen. De Bataafse Republiek was één van deze doelen. De rijdende artillerie voerde een verbeterde strijd bij de herovering van Bergen, Schoorldam en Oudkarspel. Het Bataafse leger wist samen met Franse troepen de Britten en Russen steeds meer naar het noorden terug te dringen.

Uiteindelijk tekenden de partijen een overeenkomst. De Britse en Russische troepen kregen een vrije aftocht. De rijdende artillerie had indruk gemaakt.¹⁹ De Franse generaal Jean-Baptiste Dumonceau was lyrisch: 'De rijdende artillerie is verre boven alle lof. Geen artillerie bestaat er die dapperder is!'²⁰

Een jaar later nam een compagnie van de Bataafse rijdende artillerie deel aan de Franse veldtocht gericht tegen het Oostenrijkse leger.²¹ In 1805 kwam een compagnie Bataafse rijdende artillerie in actie tijdens de slag bij Austerlitz en bij de verovering van Ulm.²² Napoleon Bonaparte, inmiddels keizer van Frankrijk, verdreef dat jaar raadpensionaris Rutger Jan Schimmelpenninck, hoofd van de Bataafse Republiek, en installeerde zijn broer Lodewijk Napoleon als koning.

De Bataafse Republiek ging over in het Koninkrijk Holland. Al snel deed Napoleon een beroep op de Hollandse rijdende artillerie. In 1806 begon een twee jaar durende veldtocht tegen Pruisen en zijn bondgenoten, waarbij de ridders in Zweeds Pommeren²³ strijd leverden bij het beleg van Stralsund, en later in de vermaarde slag bij Friedland, thans gelegen in de Baltische regio, tegen de Russen.²⁴

Spanje

In 1808 vormde koning Lodewijk Napoleon, in opdracht van zijn broer, een zogeheten Hollandse Brigade onder leiding van generaal-majoor David Hendrik Chassé, later baron Chassé. De Hollandse Brigade, waarvan ook een compagnie rijdende artillerie deel uitmaakte, kwam al snel in actie. Napoleon had in Madrid zijn broer Josef als koning geïnstalleerd. In die stad was een opstand uitgebroken, die oversloeg naar heel Spanje en Portugal. Voor de Engelse regering was dit een reden om troepen naar het Iberisch schiereiland te sturen. Napoleon had troepen nodig en daarom begon de Hollandse Brigade een lange tocht naar Spanje.

Erbarmelijke omstandigheden

De Spaanse veldtocht was de zwaarste uit de geschiedenis van de Nederlandse rijdende artillerie. In totaal legden man en paard meer dan zesduizend kilometer af onder zeer erbarmelijke omstandigheden. Er was grote uitval bij mens en dier. Uitgeputte paarden werden tijdens de veldtocht vervangen door muil dieren.

De veldslag bij Ciudad Real, die op 27 maart 1809 plaatsvond, gevolgd door Talavera op

19 J.W. Sypestein (1852), 37-53. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 15-17.

20 J-B Dumonceau op cit., in: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 17.

21 J.W. Sypestein (1852) 53-67.

22 R.W. Hoksbergen, 3. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 18.

23 Het Zweedse Pommeren is een gebied langs de Oostzeekust, thans gelegen in Duitsland en Polen.

24 Ch. van der Spek, *Sous les Armes, Het Hollandse Leger in de Franse Tijd, 1806-1814*, Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie / Amsterdam: Boom Uitgeverij (2016) 201-205. Tevens: J.W. Sypestein (1852) 85-117, en: R.W. Hoksbergen (1993) 3.

28 juli 1809, en Almonacid op 11 augustus 1809, vergden veel van personeel en paarden. De slag bij Ocaña, die later dat jaar op 19 november werd uitgevochten, was de belangrijkste krijgsgeschiedenis in de veldtocht naar Spanje. De Spanjaarden hadden namelijk in Andalusië een omvangrijk leger verzameld om zich een weg naar Madrid te banen.

Roem

De ridders werden na afloop van de Spaanse veldtocht overladen met roem. Vooral het optreden van kapitein Paets, de compagniescommandant, de tweede luitenant Ramaer en de opperwachtmeester De Seyff, de compagnies opper, spraken tot de verbeelding.²⁵ In 1813 marcheerde de compagnie via het Franse Perpignan en Lyon naar het Duitse Dresden en Leipzig om daar nog strijd te leveren tegen het Oostenrijkse leger.²⁶

Ondertussen waren de Engelsen in 1809 in Zeeland geland, waardoor een andere compagnie rijdende artillerie, net teruggekeerd uit Stralsund, daarheen werd gedirigeerd. Deze compagnie, samen met andere eenheden, was zeer succesvol in het afslaan van de Britse aanval.²⁷

Rusland

Een derde compagnie rijdende artillerie voegde zich bij de 'Grande Armée' van Napoleon om te gaan deelnemen aan de onfortuinlijke veldtocht naar Rusland. De compagnie heeft in 1812 gevochten tijdens de slag bij Borodino, gelegen aan de rivier de Moskva, zo'n 125 kilometer ten westen van Moskou.²⁸ Op 14 september bereikte de compagnie Moskou zelf, en het gerucht deed al snel de ronde dat de Hollandse rijdende artillerie het Kremlin zou hebben opgeblazen. De commandant van de compagnie rijdende artillerie zou munitiewagens tegen het Kremlin hebben laten plaatsen om ze vervolgens te laten exploderen.²⁹

Het verhaal is nooit opgehelderd, maar draagt wel bij aan de mythevorming van de rijdende artillerie. De 'Grande Armée' trof een verlaten Moskou aan, en Napoleon voelde zich bedrogen. Hij was slachtoffer geworden van Russische *maskirovka*.³⁰ Hij ging over zijn culminatiepunt

en in de herfst van 1812 aanvaardde hij uit bittere nood de terugtocht.³¹

Deze terugtocht vond plaats onder extreem slechte weersomstandigheden en eiste vele levens. Geen van de officieren der rijdende artillerie overleefde de Russische veldtocht, slechts drie onderofficieren keerden terug.³² Dat waren de opperwachtmeester Augustijns en de wachtmeesters De Bruin en Arends.³³

Quatre Bras en Waterloo

In 1813 herkregen de Nederlanden hun onafhankelijkheid. Erfprins Willem Frederik van Oranje, de oudste zoon van de laatste stadhouder, landde eind november 1813 bij Scheveningen. Enkele dagen later nam hij als soeverein het bestuur over het land op zich. Eén van zijn eerste initiatieven was het vormen van een eigen leger, waarin hij rijdende artillerie opnam.

Voor het eerst kwam er een heus korps, bestaande uit een staf en acht compagnieën. Het kreeg Utrecht als standplaats. Door gebrek aan oefenmogelijkheden streek het korps later neer in Den Bosch en Breda.³⁴

Begin 1815 bereikte Nederland het bericht dat Napoleon vanuit zijn verbanningsoord Elba was ontsnapt. De soevereine vorst in Nederland, erfprins Willem Frederik, riep zichzelf uit tot koning Willem I en bracht zijn leger op voet van oorlog.³⁵ De koning stelde een troepenmacht van circa 30.000 man ter beschikking aan de hertog van Wellington, die een Brits-Hanno-

25 M.J.E. Virulij van Pouderoijen, *Korte Geschiedenis der Nederlandsche Rijdende Artillerie*, Arnhem: J.S.J. de Jongh W.Jzn (1893) 36-37.

26 J.W. Sypestein (1852) 117-150. Tevens: R.W. Hoksbergen (1993) 3.

27 J.W. Sypestein (1852), 150-159. Tevens: R.W. Hoksbergen (1993) 3.

28 J.I. de Rochemont, *De Nederlandsche Rijdende Artillerie*, Amsterdam: L.J. Veen (1893) 19-20.

29 R.W. Hoksbergen (1993) 4.

30 'Maskirovka' is een Russisch begrip voor camouflage en alle vormen van misleiding.

31 D. Chandler, *The Campaigns of Napoleon*. New York: Macmillan (1966) 1041-1043.

32 R.W. Hoksbergen (1993), 4. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 18.

33 J.W. Sypestein (1852) 167.

34 M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 47-48.

35 J. Koch, *Koning Willem I 1772-1843*, Amsterdam: Uitgeverij Boom (2013) 273-283.

veraans leger onder bevel had. Dit leger zou zich verenigen met het Pruisische leger onder leiding van generaal Gebhard von Blücher, die op weg was naar de zuidelijke Nederlanden. Gezamenlijk zouden ze Napoleon en zijn 'Grande Armee' uitschakelen.

Napoleon wilde, op zijn beurt, zo snel mogelijk met beide geallieerde legers afrekenen en rukte op in noordelijke richting. Zijn linkervleugel stuitte op 16 juni bij Quatre Bras echter op felle tegenstand, terwijl zijn hoofdmacht op die dag bij Ligny de Pruisen wist te verslaan.³⁶

Majoor Carel Frederik Kraemer de Bichin schreef het Rijderslied rond 1820. Het is nog steeds in gebruik bij het korps. De komende tijd gaan de ridders het lied weer veelvuldig aanheffen. Het Wapen der Artillerie vierde in 2017 al het 340-jarig bestaan. Dit jaar, 2018, is het de beurt aan Korps Rijdende Artillerie om het 225-jarig bestaan van de rijdende artillerie in Nederland te vieren.

Het korps heeft een aantal speciale activiteiten gepland om het kroonjaar te gedenken, zoals een bijzonder oprichtingsappel, een defilé door Arnhem, en een riddersreünie in september 2018. Het korps gaat ook, met medewerking van het Nederlandse Instituut voor Militaire Historie (NIMH), een boek uitgeven met daarin veel persoonlijke ervaringen en belevenissen van ridders door de tijd heen.

De ridders organiseren in juni a.s. samen met het NIMH een battlefield tour naar Waterloo en Genappe. In deze laatstgenoemde Belgische plaats, gelegen zo'n vier kilometer ten noorden van Quatre Bras, staat sinds eind mei 2015 een replica van het kanon zoals door de batterij rijdende artillerie van kapitein Adriaan van Bijleveld tijdens de slag om Waterloo is gebruikt. Het korps beschouwt dit kanon nu als zijn bescheiden Waterloo-monument.

Quatre Bras was een kruispunt van wegen, en vormde een belangrijke schakel in de verbinding van de geallieerde legers van Wellington en Blücher. Het Nederlandse detachement, gelegen even ten zuiden van Quatre Bras, kreeg een zware aanval te verduren. De batterij rijdende artillerie van kapitein Adriaan Bijleveld wist met zes 6-ponders en twee houwitsers manmoedig stand te houden.³⁷

De prins van Oranje, de latere koning Willem II, kreeg zodoende de tijd om zijn verdediging te organiseren om de komst van Britse eenheden af te wachten. Het Nederlandse optreden bij Quatre Bras vertraagde de Franse opmars aanzienlijk. Dat gaf Wellington voldoende gelegenheid met zijn hoofdmacht een sterke opstelling te betrekken ten zuiden van het dorp Waterloo, verschoenen achter een lichte verhoging in het terrein.³⁸

De Nederlandse rijdende artillerie was tijdens de slag bij Waterloo verdeeld over drie divisies. De ridders schoten onder meer met kartetsen, metalen bussen gevuld met kleine kogels, en wisten daarmee veel Franse troepen uit te schakelen. Zij speelden vooral een rol bij het terugslaan van aanvallen van de Franse Keizerlijke Garde toen de strijd al uren duurde. Uiteindelijk wist Wellington met hulp van de Pruisen Napoleon te verslaan.³⁹

Beide krijgsverrichtingen, Quatre Bras en Waterloo, staan tegenwoordig met het jaartal 1815 op de standaard⁴⁰ van het Korps Rijdende Artillerie. Maar liefst 41 leden van het Korps Rijdende Artillerie kregen voor hun optreden bij Quatre Bras en Waterloo een Militaire Willems-Orde uitgereikt.⁴¹ Kapitein A.R.W. Gey van Pittius werd zelfs benoemd tot Ridder Militaire Willems-Orde 3^e klasse vanwege de 'leeuwenmoed die hij bij Quatre Bras had getoond'.⁴²

Afscheiding van België

Op 25 augustus 1830 brak in Brussel een opstand uit. De vereniging van de noordelijke en zuidelijke Nederlanden bleek niet te werken. De onderlinge verschillen waren te groot en de zuidelijke bevolking voelde zich genegeerd.⁴³

36 M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 47-52. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 26.

37 K. Schulten, *Waterloo, 18 juni 1815, De Val van de Adelaar*, Zutphen: Walburg Pers (2015) 96-97.

38 J. de Jong, B. Schoenmaker en J. van Zanten, *Waterloo, 200 Jaar Strijd*, Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Amsterdam: Uitgeverij Boom (2015) 99-146.

39 J.W. Sypstein (1852) 212-226. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 25-28.

40 Een standaard is een kleinere uitvoering van een vaandel, in gebruik bij de bereden onderdelen, zoals cavalerie, veld- en rijdende artillerie, marechaussee en escorte landelijke eenheid beredenen van de nationale politie. Een vaandel is een onderscheidende vlag, die is bedoeld om een (militaire) eenheid te herkennen. Opschriften van veldslagen of campagnes zijn te beschouwen als collectieve dapperheidsonderscheidingen op een standaard of vaandel.

41 J.I. de Rochemont (1893) 23-24.

42 J.I. de Rochemont (1893) 23-24.

43 J. Koch (2013) 411-430.

De koning stuurde daarop troepen onder leiding van de prins van Oranje naar Brussel, waaronder drie batterijen rijdende artillerie, om de opstandelingen te onderdrukken.

Tijdens deze acties sneuvelde majoor C.F. Kraemer de Bichin, schrijver van het Rijderslied, in de straten van Brussel. Op 4 oktober van dat jaar riep een voorlopig bestuur de zelfstandigheid uit van België. Het leidde ertoe dat delegaties van het nieuw gevormde Belgische bestuur en de Nederlandse regering, onder toezicht van de grote mogendheden, onderhandelingen voerden. Een overeenkomst bleef uit.⁴⁴

Toen de Belgen op 21 juli 1831 Leopold van Saksen-Coburg tot hun koning uitriepen, besloot koning Willem I de zuidelijke Nederlanden gewapenderhand weer onder zijn gezag te brengen. Zo startte de Tiendaagse Veldtocht. De rijdende artillerie bracht de haastig opgerichte Belgische troepen grote verliezen toe.⁴⁵ Een sectie rijdende artillerie onder bevel van eerste luitenant J. Wicherlinck wist zich bij Hasselt onder hevig vijandig vuur te hergroeperen om vervolgens de tegenaanval in te zetten.

Een andere sectie rijdende artillerie onder bevel van tweede luitenant jhr. W.P.J. Barnaert zette bij Kermt de achtervolging van de Belgen in. Bij Leuven wist de sectie de Belgen met 'goed gericht vuur' te verslaan.⁴⁶ Inmiddels was een Frans leger de zuidelijke Nederlanden binnengetrokken om de Belgen te hulp te komen. Daarop beval koning Willem I zijn troepen naar het noorden te verplaatsen en sloot een wapenstilstand met de Belgen.⁴⁷

Tijdens de Tiendaagse Veldtocht zijn vier ridders omgekomen, onder wie één officier, en werden 15 ridders gewond. Koning Willem I benoemde na afloop van de veldtocht generaal-majoor H.R. Trip, oud-rijder, en kapitein J.P. Baron de Girard de Miolet van Coehoorn tot Ridder Militaire Willems-Orde 3e klasse.⁴⁸

Daarnaast ontvingen 37 ridders een Militaire Willems-Orde 4e klasse, onder wie 11 officieren, 13 onderofficieren, 6 korporaaals en 3 kanonniërs. De kolonels F.C. List en A.R.W.

Tijdens de Tiendaagse Veldtocht op de Belgen veroverde stukken worden door de Gevangenpoort Den Haag binnengebracht (gravure), 1831

Gey van Pittius, oud-rijders, werden benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en 32 ridders kregen een eervolle vermelding.⁴⁹ De Tiendaagse Veldtocht heeft het korps drie standaardopschriften opgeleverd: Kermt, Hasselt en Leuven, alle met het jaartal 1831.

Garde artillerie

Na 1831 brak een lange periode van rust aan. Nederland zou lange tijd neutraal blijven en zag geen noodzaak nog een groot leger in stand te houden. Het Korps Rijdende Artillerie kreeg een kleinere omvang. Er begon twijfel te rijzen aan het nut van rijdende artillerie. Met de invoering van de 12-ponders bij vier bataljons veldartillerie nam hun mobiliteit aanzienlijk toe. In de jaren '40 van de negentiende eeuw besloot de toenmalige legerleiding de mobiliteit van de veldartillerie te verhogen, waardoor ze ook de cavalerie kon ondersteunen.

Daarmee zou de specifieke taak van de rijdende artillerie komen te vervallen. Op last van de minister voerden de veld- en rijdende artillerie

44 J. van Zanten, *Koning Willem II, 1792-1849*, Amsterdam: Uitgeverij Boom (2013) 310-329.

45 J.W. Sypestein (1852) 303-342. Tevens: M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 61-86.

46 Vereniging Officieren Artillerie (2015).

47 J.W. Sypestein (1852) 303-342. Tevens: M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 61-86.

48 Deze Militaire Willems-Orde bevindt thans in het Museum Korps Rijdende Artillerie.

49 J.I. de Rochemont (1893) 34-35.

FOTO: BEELDBANK NIMH

Batterij rijdende artillerie met geschut van 7 cm veld in stelling. Arnhem, 1935

in 1852 proeven uit op het Haagse Malieveld om te oordelen of er daadwerkelijk geen onderscheid meer tussen hen was. De proef pakte positief uit voor de ridders: zij waren behendiger met paarden en lichtere kanonnen en konden de cavalerie beter volgen. Het korps bleef bestaan, maar door de geringe verschillen werden beide korpsen vanaf 1878 samen als bereden artillerie aangeduid.⁵⁰

In 1842 keurde koning Willem II een voorstel goed voor nieuwe uniformen voor de rijdende artillerie en cavalerie. Het voorstel was afkomstig van Frederik Carel List, rijder en

inmiddels opgeklommen tot directeur-generaal van Oorlog⁵¹. De ridders droegen voortaan een dolman bij hun uniform.⁵² Een dolman is van origine een korte Hongaarse huzarenbuis. De ridders zouden een donkerblauwe jas krijgen, bestikt met vele tressen; voor de manschappen en onderofficieren in het geel en voor de officieren goudkleurig voor officiële gelegenheden en blauwe tressen voor het dagelijks tenue.

De koning steunde het voorstel, want hij had zelf bij Waterloo een dolman gedragen, afkomstig van een Brits huzarenregiment. Nu kon hij de eenheid belonen, die daar zo moedig had gevochten. De Britten noemen een dergelijke waardering een *battle honour*, een uiting van respect voor een eenheid⁵³ die zich in de strijd heeft onderscheiden.⁵⁴

De ridders hebben het koninklijke gebaar altijd als een enorme eer beschouwd, en daarom dragen de officieren van het Korps Rijdende Artillerie bij officiële gelegenheden nog steeds vol trots hun dolman. Niet iedereen was gelukkig met het nieuwe uniform. Andere Nederlandse militairen vonden het uniform 'over de top'. Zij wezen er op dat het in tijden van bezuiniging niet reëel was om zulke dure uniformen met zoveel pracht en praal in te voeren.⁵⁵

50 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 32-33. Tevens: C.P.M. Klep (1992) 55-62.

51 Directeur-generaal van Oorlog was een positie vergelijkbaar met onderminister.

52 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 33.

53 Zo dragen militairen van het Britse Royal Tank Regiment (RTR) een kleine afbeelding van een Mark-I tank op de rechter bovenmouw van hun *service dress*. Het RTR is de opvolger van het Britse Tank Corps uit de Eerste Wereldoorlog, dat destijds als eerste met een tank, de Mark-I, vocht. Daarnaast dragen leden van het RTR bij hun rangonderscheidingstekens voor blouse en gevechtspak ook een zogeheten 'streepjescode' op hun zwarte schuifpassanten. De streepjescode bestaat uit respectievelijk een klein bruin, rood, en groen vlak en het representeert het gezegde van J.F.C. Fuller: '... from the mud, through the blood to the green fields beyond...' doelend op de rol van het Britse Tank Corps tijdens de Slag om Cambrai in november 1917. De Britse vorst heeft tijdens het Interbellum bepaald dat het RTR de streepjescode mag dragen als waardering voor hun moedige optreden tijdens de Eerste Wereldoorlog.

54 H.C.B. Cook, *The Battle Honours of the British and Indian Armies 1662-1982*, Barnsley (UK): Pen & Sword Books Ltd (1993).

55 F.H.W. Kuypers, *Geschiedenis der Nederlandsche Artillerie, Van Vroegste Tijden tot Heden, I/ve Deel*, Nijmegen: Adolf Blomhert Uitgeverij (1874) 182-241. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 36.

Aan de andere kant wist de Nederlandse bevolking het te waarderen. De rijdende artillerie verkreeg al snel de bijnaam 'Gele Rijders'. De dynamiek van de paarden en het mooie uniform waren voor veel schilders aanleiding om de rijders te vereeuwigen. Bekend zijn de schilderijen en tekeningen van Hoynck van Papendrecht, Staring, Pieneman, Krabbé, Geerlings en Breitner.

Het schilderij 'De Gele Rijders in 't Duin', waarbij de rijders in 1886 op impressionistische wijze zijn afgebeeld door Georg Hendrik Breitner, is nog steeds te bewonderen in het Rijksmuseum te Amsterdam. Daarnaast staan de rijders samen met de cavalerie afgebeeld op het grote cilindervormige schilderij van Panorama Mesdag te Den Haag.⁵⁶ Ook het Museum van het Korps Rijdende Artillerie zelf bezit een aantal van deze fraaie doeken.

In 1842 gelastte koning Willem II de legerleiding een compagnie rijdende artillerie over te plaatsen naar Den Haag om toe te voegen aan het Haagse garnizoen. De koning beschouwde het Haagse garnizoen, waartoe ook de grenadiers behoorden, als zijn garde.⁵⁷ Hierdoor kregen de rijders de bijnaam van 'garde artillerie'. Op 7 november 1842 ging de eenheid over naar de residentie en vier dagen

later namen zij al deel aan een defilé voor de koning op de Kneuterdijk.

Een jaar later nam de compagnie in haar nieuwe uniformen deel aan de stoet die de koning begeleidde naar de Ridderzaal, waar hij de zitting van de Staten-Generaal zou openen.⁵⁸ De koning had de gouverneur van de residentie bevolen om de rijdende artillerie voorop in de stoet te laten rijden.⁵⁹ Ook in de daarop volgende jaren maakten de rijders prominent deel uit van de plechtigheden rond Prinsjesdag. Bovendien speelden de rijders te paard tijdens bezoeken van buitenlandse gasten van de koning een hoofdrol in het militaire ceremonieel.⁶⁰ Het korps betreurt het daarom dat de rijders tegenwoordig geen formele taak meer hebben bij bereden militaire plechtigheden.

Verhuizen en vernieuwen

De neutraliteit van Nederland betekende niet dat de rijders stilzaten. Door bezuinigingen op het budget van het ministerie van Oorlog was de rijdende artillerie van een korps met enige omvang weer teruggebracht naar een regiment. Waren Amersfoort en Tilburg de aanvankelijke garnizoensplaatsen voor het regiment, en kwam daar Den Haag voor het ceremonieel bij, in 1852 ging het regiment rijdende artillerie naar Leiden.

Acht jaar later verhuisde het naar Arnhem, om in 1868 weer terug te keren naar Amersfoort. Daar werden de rijders overvallen door een omvangrijke brand. Meer dan 125 paarden kwamen om. In 1870 maakten de rijders deel uit van de algehele mobilisatie vanwege de Frans-Duitse oorlog, die wellicht kon overslaan naar

VERVAARDIGER J. HOYNCK VAN PAPERDRECHT

Korps Rijdende Artillerie te veld. De dynamiek van de paarden en het mooie uniform waren voor veel schilders aanleiding om de rijders te vereeuwigen

- 56 Panorama Mesdag, *Het Schilderij*. Website: <http://www.panorama-mesdag.nl/ontdek/het-schilderij/>. Geraadpleegd: 27 december 2017. Tevens: S. de Bodt, Het Perspectief van Breitner in het Panorama Mesdag, in: *NRC Handelsblad*, 23 juni 1997, en: M. Simonis en E. Snellen, *Harmonie en Contrast, (R)evolutie in de Nederlandse Schilderkunst 1820-1970*, Ede: Simonis & Buunk Kunsthandel / Zwolle: Waanders Drukkers (2005) 69.
- 57 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 36-37.
- 58 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 36-37.
- 59 Th. van Leeuwen, F. Smits jr., K. Kornaat, en C. van Bruggen, *Pracht en Praal op Prinsjesdag*, Zaltbommel: Europese Bibliotheek (1998) 61.
- 60 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 37-38.

Nederlands grondgebied. Tot een treffen kwam het niet, maar de regering zag in de oplopende spanningen wel aanleiding om het budget voor de landsverdediging te verhogen.⁶¹

Uitbreiding

In 1881 mocht het regiment rijdende artillerie weer uitbreiden tot een korps, maar wel met een beperkte omvang. De twee gevechtsbatterijen werden gekoppeld aan cavalerie-eenheden, die in tijd van mobilisatie snel naar de landsgrenzen moesten oprukken. Het Korps Rijdende Artillerie, nieuwe stijl, betrok dat jaar de Willemskazerne in Arnhem.⁶²

Met de stad Arnhem wist het korps in de loop der jaren een zeer innige band op te bouwen. 'Arneym', de Arnhemse geschiedeniswebsite, beschrijft dat de hoog op het paard gezeten ridders in hun kleurrijke uniformen indruk maakten op de Arnhemse bevolking. In Arnhem ontstond al vrij snel het gezegde: 'Geen betere vrijer dan een Gele Rijer!'⁶³ Op de plek waar vroeger de Willemskazerne in Arnhem stond, bevindt zich nu het Gele Rijders Plein met het standbeeld van de Gele Ridder.

Materieel

Het materieel veranderde mettertijd. In de jaren 60 van de negentiende eeuw kwam het 8-cm kanon met getrokken loop bij de ridders in de bewapening. De loop was aan de binnenzijde voorzien van groeven die het projectiel een rotatie om zijn lengteas meegaven. De artillerie kon daardoor nauwkeuriger schieten: de roterende beweging maakt de baan van het projectiel stabiel. De dracht (afstand) en de trefkans namen toe.

In 1876 kregen de ridders voor het eerst achterlaadkanonnen, enkele jaren later gevolgd door de voor die tijd zeer moderne en

FOTO BEELDBANK NIMH

Werksaamheden in het voertuigenpark bij het Korps Rijdende Artillerie. Zichtbaar zijn: zeven stukken veldgeschut '7 Veld', op één na alle compleet met voorwagen te zien

beruchte 8.4 Staal.⁶⁴ In 1905 voerde het korps het snelvuurkanon 7 Veld in. Dit kanon was zeer modern en had een hydraulische rem om de terugstoot op te vangen, een schild ter bescherming van de kanonnières en voor die tijd moderne richtmiddelen zodat indirect vuur op de vijand mogelijk was.

Later werd naast de 7 Veld ook de 6 Veld aangeschaft en dacht men na over het gedeeltelijk motoriseren van het geschut. Daartoe kocht het leger in de jaren twintig Fordson-tractors en kleine Ford-vrachtauto's aan.

In maart 1940 viel het besluit om het korps geheel te motoriseren, maar dat besluit is door de Duitse inval in mei 1940 niet meer uitgevoerd. De korpscommandant had ernstige bedenkingen. En luitenant-generaal b.d. jhr. W. Röell, een oud-rijder, trok in een radioprogramma fel van leer tegen het plan om de paarden bij het korps af te schaffen.⁶⁵

Eens een rijder, altijd een rijder

Ondertussen hadden de ridders de viering van hun 100-jarig bestaan in 1893 groots

61 M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 87-100. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 36-37.

62 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 38-39.

63 Arneym, Canon Arnhem, *Gele Rijders wordt Luchtmobiel 20e Eeuw, Kazernestad en Wereldwijde Operaties*. Zie: <http://www.arneym.nl/canonarnhem1900heden/gelerijder/index.html>.

64 M.J.E. Virulij van Pouderoijen (1893) 87-100.

65 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 39-41 en 56-58. Tevens: C.P.M. Klep (1992) 55-62.

aangepakt. Hoogtepunt van de festiviteiten waren de manoeuvres die twee batterijen uitvoerden onder het toezien van koningin Wilhelmina en koningin-regentes Emma op de Kemperbergerheide nabij Arnhem.⁶⁶ Het programma werd vervolgd met diverse demonstraties te paard in de manege van de Willemskazerne.⁶⁷

Ereblijk

Later dat jaar kwam de koningin-regentes met een initiatief dat grote betekenis voor het korps had. Er zou een ereblijk komen; een houten statief met bovenop een bronzen leeuw, een vaandel en een kanon, en aan de zijkanten verschillende schilden met de krijgsverrichtingen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het ereblijk verloren gegaan, maar de schilden met krijgsverrichtingen zijn bewaard gebleven.⁶⁸ Deze schilden bevinden zich thans op een monument voor het museum van het Korps Rijdende Artillerie, in 2015 aangevuld met plaquettes van recentere operaties.⁶⁹

FOTO BEELDBANK NIMH

Oefening van de rijdende artillerie met '7 Veld' geschut tijdens de mobilisatie 1914-1918

FOTO BEELDBANK NIMH

Het Korps Rijdende Artillerie trekt tijdens een oefening over een pontonbrug naast de spoorbrug over de Waal bij Nijmegen, 1906

Tijdens de Eerste Wereldoorlog, van 1914 tot 1918, werd het korps in volledige staat van paraatheid gebracht. Een deel van het korps vertrok naar Brabant, terwijl een ander deel in Arnhem bleef. Uiteindelijk keerden alle eenheden weer terug in Arnhem. Het korps is tijdens deze gehele periode van vier jaren ontplooid gebleven. Het droeg bij aan de succesvolle politiek van gewapende neutraliteit, die de Nederlandse regering destijds voerde.⁷⁰

66 F. de Bas, Het Eeuwfeest der Rijdende Artillerie, in: *Elseviers Geïllustreerd Maandschrift* (augustus en september 1893), De Réunie, 210-213 en De Wapenschouw, 317-327.

Tevens: N.J.A.P.H. van Es en J. Hoyneck van Papendrecht, W.C. Staring, J.H. Geerlings, *Gedenkboek ter Herinnering aan de Feestviering van het Korps Rijdende Artillerie*, Arnhem: Coers & Roest (1893).

67 J. van Woensel, *Militairen aan het Hof, De Geschiedenis van het Militaire Huis 1849-2005*, Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie / Amsterdam: Uitgeverij Boom (2005) 64.

68 W. van den Hoek en J.W. van de Hoek, *De Geschiedenis der Rijdende Artillerie*, Arnhem: Stichting Museum Rijdende Artillerie / Soest: Drukkerij Klomp (1968) 168-172.

69 Korps Rijdende Artillerie, *Mededelingen Korps Rijdende Artillerie: Mooie onthulling vernieuwd KRA-monument*, 22 februari 2015. Zie: www.korpsrijdendeartillerie.nl/Library/Nws_list.php?start+20&onderdeel+Korps&archief=J.

70 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 50-56.

Detachement bereden ridders op de Zijpendaalseweg in Arnhem, 1935

Tenue

Na 1918 verstrekke de landmacht van rijkswegen geen dolman meer aan de ridders. Zij moesten, net als de rest van de landmacht, voortaan het veldgrijze uniform dragen. Dit besluit wekte wrevel, en daarom stichtten officieren van het Korps Rijdende Artillerie een fonds met als doel het behoud van de ceremoniële uniformen. Aanvankelijk bleven de ridders alleen bij gelegenheden binnen het korps de dolman dragen, maar op verzoek van koningin Wilhelmina is dat beleid in 1936 aangepast.

In 1937 waren de ridders tijdens het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard ook in dolman aanwezig. Zij reden vooraan in de bruidstoet. Later dat jaar installeerde de korpscommandant prins Bernhard, die gekleed was in blauwe dolman met kolbak (toen het kleine of geklede tenue geheten) bij het korps in een ceremonie op de Kemperbergerheide bij Arnhem. De prins werd kapitein der rijdende artillerie.⁷¹

De overige bij de installatie aanwezige officieren van de rijdende artillerie gingen gekleed in dolman, kepi, sabel en witte handschoenen⁷², destijds een voor de hand liggende combinatie. De ridders waren verknocht aan hun dolman en de prins steunde hen daarin. Eens een rijder, altijd een rijder!

Mei 1940

Toen de Duitse troepen op 10 mei de grens overschreden was het gros van de ridders gelegd in Brabant rondom de Peel-Raamstelling, terwijl een klein deel op de Veluwe lag. De Lichte Divisie in Brabant, waartoe de ridders behoorden, kreeg de opdracht om terug te vallen op de Vesting Holland. 's Avonds bereikte de Lichte Divisie, die grotendeels bestond uit ridders en twee regimenten wielrijders, de omgeving van Gorinchem. Vervolgens hebben de ridders strijd geleverd bij Oud-Alblas, Dubbeldam en in Dordrecht.⁷³

De 4^e Bateria onder leiding van reserve eerste luitenant jhr. mr. H.L. van der Wijck slaagde er in om op 13 mei enkele Duitse tanks uit te schakelen. Deze actie vertraagde de Duitse opmars. Hoe de Nederlanders ook streden, er was voor hen geen houden aan. De Duitsers hadden aan het einde van de middag het gehele Eiland van Dordrecht in handen, alleen in het centrum van Dordrecht boden Nederlandse troepen nog weerstand.

De stukken van de 3^e Bateria vuurden fanatiek op Duitse tanks, maar waren niet opgewassen tegen de Duitse overmacht. Wachtmeester O. Kruithof en drie ridders schakelden met hun 7 Veld een tank uit die voorop reed in een Duitse colonne. Bij tegenvuur sneuvelden twee ridders en werd Kruithof ernstig gewond.⁷⁴ Later hebben de overgebleven restanten van de Lichte Divisie zich teruggetrokken in de Alblasserwaard.⁷⁵

Ondertussen werden de pantservoertuigen van de ridders ingezet bij de verdediging van vliegveld Waalhaven nabij Rotterdam. Eén pantservoertuig werd door een Duitse

71 W. van den Hoek en J.W. van de Hoek (1968)173-179. Tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 50-56.

72 J. Quarles van Ufford, 'Liefste, Wij Zijn op Reis...', *Op Zoek naar Sam van Voerst van Lynden*, Zutphen: Walburg Pers (2005) 15.

73 W. van den Hoek en J.W. van de Hoek (1968) 185-197.

74 Tegenwoordig is een paviljoen op het Artillerie Schiet Kamp in Oldebroek ('t Harde) naar wachtmeester Otto Kruithof vernoemd.

75 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 60-61.

Inzet en operaties van het Korps Rijdende Artillerie in een nieuwe tijd (1945-2005)

*'Nous sommes tous de francs lurons
dans l'artillerie légère'¹*

*Strofe uit het eerste couplet van
het Lied der Rijdende Artillerie*

In het vorige artikel stonden de geschiedenis en reputatie van het Korps Rijdende Artillerie in de periode 1793 tot 1945 centraal. Dit artikel pakt de draad op na de Tweede Wereldoorlog en richt zich op de periode 1945-2005. De centrale vraag luidt: waar staat het Korps Rijdende Artillerie momenteel? Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag, schetst dit deel een beeld van de heroprichting van de rijdende artillerie in Nederland en uiteindelijk van de heroprichting van het Korps Rijdende Artillerie. Daarnaast gaat dit artikel in op recentere operaties, waarbij ook de verhuizingen naar de Saksen Weimarkazerne in Arnhem en 't Harde aan bod komen.

Kol drs. A.J.H. Bouwmeester, MMAS

Beroeps- en reserveofficieren behorende tot het korps bleven elkaar ook na de opheffing opzoeken voor het jaarlijkse korpsdiner, dat altijd plaatsvond rond de verjaardag van het korps op 21 februari.² Het was traditie geworden dat de oudst aanwezige rijder de tafelrede hield.

De collectie met waardevolle voorwerpen die in de loop der jaren was opgebouwd bleef eigendom van de stichting Het Museum van het Korps Rijdende Artillerie. Vele kostbare voorwerpen

en schilderijen waren tijdens de Tweede Wereldoorlog beschadigd of zoek geraakt. Zo bleek de zilveren korpsbeker, geschonken bij het eeuwfeest in 1893, spoorloos verdwenen.

De korpsdiners vonden aanvankelijk in Den Haag plaats. Later organiseerden de rijders het diner in het geheel herbouwde Arnhemse café-restaurant Royal, naast de locatie waar voor de oorlog de Willemskazerne stond. Deze kazerne was tijdens de Slag om Arnhem in 1944 volledig verwoest.³

Initiatieven

Bij veel rijders leefde de hoop weer een Korps Rijdende Artillerie op te richten. Soms leidde dit tot activiteiten. Tijdens de inhuldiging van

1 Korps Rijdende Artillerie, *Lied der Rijdende Artillerie*. Website: www.korpsrijdendeartillerie.nl/KRA/Rijderslied.htm.

2 Deze traditie bestaat nog steeds bij het Korps Rijdende Artillerie, het jaarlijkse korpsdiner voor officieren vindt in beginsel plaats op de zaterdag gelegen het dichts bij de verjaardag op 21 februari.

3 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof, *200 jaar Rijdende Artillerie*, Den Haag: SDU Uitgeverij (1993) 69-70.

koningin Juliana op 6 september 1948, reden zeven officieren⁴ van de rijdende artillerie, onder leiding van reserve-kolonel mr. Ch. van Houten, op schimmels en gestoken in gouden dolman mee in de inhuldigingsstoet. Het betrof een eigen initiatief, maar wel met instemming van prins Bernhard.

Binnen de Vereniging Officieren Artillerie (VOA) ontstond steeds meer de wens om een garde-batterij op te richten, gekleed in dolman en uitgerust met de oude 7-Veld, voor ceremoniële taken. Het Wapen der Infanterie had ook zulke ere-compagnieën, gestoken in nieuw aangeschafte ceremoniële tenuen van de garde-regimenten Grenadiers, Jagers en Fuseliers Prinses Irene, die deelnamen aan plechtigheden van het Koninklijk Huis. Tot spijt van de leden van de VOA strandde dit initiatief.⁵

Een aantal oud-rijders bleef pogingen ondernemen het Korps Rijdende Artillerie onderdeel te laten worden van de Koninklijke Landmacht. Kolonel De Haan, oud-korpscommandant, overtuigde de toenmalige Chef van de Generale Staf, luitenant-generaal A.V. van den Wall Bake. Diens vader was voor de oorlog zelf korpscommandant geweest, en zijn beide grootvaders waren rijder. Prins Bernhard, inmiddels Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Landmacht⁶, stemde ook in met het voorstel. Het sprak voor zich dat Arnhem weer de standplaats zou worden.⁷

Voortzetting van de traditie

Uiteindelijk stemde staatssecretaris van Defensie M.R.H. Calmeyer in 1962 in met het plan. De Koninklijk Besluiten nummers 79 en 80 van 14 augustus 1962 bepaalden dat 11 Afdeling Veldartillerie voortaan door het leven zou gaan als 11 Afdeling Rijdende Artillerie en de tradities van de rijdende artillerie zou gaan voortzetten.

Tot oprichting van een Korps Rijdende Artillerie kwam het nog niet. Wel bepaalde Van den Wall Bake dat de rijders goed herkenbaar moesten zijn. Daarom stelde hij voor de rijders als enige van de landmacht een donkerblauwe kwartiermuts met gele biezen te laten dragen. Het betrof een kopie van de oude blauw-lakense stalmuts van het Korps Rijdende Artillerie.⁸

FOTO BEELDBANK NIMH

Overgang van de 11e Afdeling Veldartillerie naar de rijdende artillerie, waarmee de traditie van het Korps Rijdende Artillerie door deze eenheid onder de naam 11e Afdeling Rijdende Artillerie werd voortgezet. Inspectie door lgen A.V. van den Wall Bake, Oranjekazerne, Schaarsbergen, 1963

Misplaatste romantiek?

Op woensdag 16 januari 1963 gaf luitenant-generaal A.V. van den Wall Bake tijdens een appel aan de afdeling het commando: ‘Zet af... baret!’, gevolgd door ‘zet op... muts!’⁹ Niet iedereen kon zich vinden in het feit dat de tradities van de rijders nieuw leven was ingeblazen. *NRC Handelsblad* betichtte de legerleiding ervan rond de krijgsmacht

- 4 De zeven rijders waren: (1) reserve kolonel mr. Ch.H.J.F. van Houten, (2) reserve luitenant-kolonel jhr. mr. P.J. Six, (3) reserve kapitein jhr. J.G.A. Wttewaal van Stoetwegen, (4) reserve kapitein E.D. Haitsma Mulier, (5) reserve kapitein J. Bredt, (6) reserve kapitein W. van Andringa de Kempenaer, en (7) reserve kapitein jhr. mr. L.M. Rutgers van Rozenburg (zie: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof, *200 Jaar Rijdende Artillerie*, Den Haag: SDU Uitgeverij (1993) 72.
- 5 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof, *200 Jaar Rijdende Artillerie*, Den Haag: SDU Uitgeverij (1993) 71-72.
- 6 De functie Inspecteur Generaal Krijgsmacht (IGK) is pas in 1970 in het leven geroepen.
- 7 W. van den Hoek en J.W. van de Hoek, *De Geschiedenis der Rijdende Artillerie*, Arnhem: Stichting Museum Rijdende Artillerie / Soest: Drukkerij Klomp (1968) 198-200, tevens: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 73-75.
- 8 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 76-81.
- 9 *Arnhemse Courant*, Gele Rijders (in de kou) geïnstalleerd, 16 januari 1963, in: J.F.W.J.B. Hekking, *Rijdende Artillerie in Artikelen in de Arnhemse Courant 1832-1999*, Nijmegen, kopieerafdeling Menzis (2005) 35.

misplaatste romantiek te creëren. Anderen spraken van een anachronisme.

Bij de omvorming van een cavalerie- of pantserbrigade lag het voor de hand om de daarbij ingedeelde artillerie te transformeren tot rijdende artillerie. Het omvormen van een willekeurige afdeling tot rijdende artillerie zagen de critici als kunstmatig. Minister van Defensie ir. S.H. Visser pareerde alle kritiek.¹⁰ In antwoord op Kamervragen stelde hij: 'Voor iedere krijgsmacht is het van belang de herinnering aan plichtsvervulling en zelfopoffering in het verleden te bewaren. In dat licht moet de traditievoortzetting van de rijdende artillerie worden gezien. Hierbij is niet anders gehandeld dan daarvoor ten aanzien van de regimenten huzaren, grenadiers en jagers.'¹¹

Koude Oorlog

In de jaren 60, 70 en 80 van de vorige eeuw was 11 Afdeling Rijdende Artillerie onderdeel van 11 Pantserinfanteriebrigade. De afdeling leverde rechtstreekse vuursteun aan de brigade. Aanvankelijk verrichtte ze haar taak met de 25-ponder; een Britse getrokken vuurmond uit 1935. In april 1964 ging de afdeling over naar de 105mm M1A1 getrokken houwitser; een Amerikaanse vuurmond die sinds de Tweede Wereldoorlog in productie was en een maximum dracht had van 11 kilometer.

In 1969 kreeg de afdeling de beschikking over de Franse AMX Pantser Rups Artillerie, die men overnam van 41 Afdeling Veldartillerie, de afdeling die gelegerd was in het Duitse Seedorf. Vanaf 1982 stroomde de Amerikaanse M-109 A2 155 mm, een vuurmond op rupsen, langzamerhand in bij de afdeling.

FOTO: BEELDBANK NIMH

Gemechaniseerde vuurmond M-109 A2 (155 mm). Vanaf 1982 stroomde deze Amerikaanse vuurmond op rupsen langzamerhand bij de afdeling in

Regelmatig ging de afdeling in deze periode op oefening, aanvankelijk op de Ginkelse Heide, nabij Arnhem, voor tactische oefeningen, en naar het Artillerie Schiet Kamp in Olderbroek voor schietoefeningen. Later ging de afdeling ook veelvuldig naar Baumholder en Munster-Süd in West-Duitsland.¹²

In 1972 kreeg de rijdende artillerie een eigen ruimte op de Oranjekazerne, waar de collectie van het museum van het Korps Rijdende Artillerie weer kon worden getoond.¹³ In februari 1965 kreeg de afdeling haar eerste paard cadeau. Daarop richtten enkele rijders een rijvereniging op die later is overgegaan in de stichting van het Korps Rijdende Artillerie. Nadat de rijvereniging een stuk grond van een boer in de omgeving van de Oranjekazerne had gepacht, opende het korps op 4 juli 1969 officieel een manege gelegen nabij de kazerne in Schaarsbergen, nabij Arnhem.¹⁴

In 1973, tien jaar nadat 11 Afdeling Veldartillerie was overgegaan naar de rijdende artillerie, werd het Korps Rijdende Artillerie weer in oude luister hersteld. Het besluit dat hiertoe was genomen, stelde tevens dat het korps de datum van 21 februari 1793 diende te blijven herdenken als datum waarop de rijdende artillerie in Nederland officieel was opgericht.¹⁵ Vanaf 1980 tot aan 2005 maakte 13 Afdeling Rijdende Artillerie als mobilisabele afdeling deel uit van het Korps Rijdende Artillerie.¹⁶

10 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 76-81.

11 S.H. Visser op cit., in: B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 80.

12 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 83-169.

13 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof (1993) 169-170.

14 F.A.M. de Kanter, De Traditie Voortgezet, in: *De Onderofficier, Special ter Gelegenheid van 200 jaar KRA*, 35 (1993) (10) 282.

15 Besluit heroprichting Korps Rijdende Artillerie, *Staatsblad 04* (1973).

16 Korps Rijdende Artillerie, *Geschiedenis*, zie: www.korpsrijdendeartillerie.nl/KRA/Geschiedenis.htm.

Eind jaren tachtig kwam de Koude Oorlog ten einde. De Oost-West verhoudingen veranderden ingrijpend. Voor de Nederlandse krijgsmacht brak een nieuw tijdperk aan. De aandacht verschuift langzaam van landsverdediging naar 'crisisbeheersingsoperaties overal ter wereld'.¹⁷ Dat was de reden waarom de landmacht onder meer 13 Afdeling Rijdende Artillerie uiteindelijk weer ontbond.

Na de Koude Oorlog

Uitbundig eeuwfeest

In 1991 verhuisden de ridders van de Oranje-kazerne naar de Saksen Weimarkazerne, aan de rand van Arnhem, waar voorheen de grenadiers hadden gezeten. Twee jaar later, in 1993, vierden de ridders hun tweede eeuwfeest uitbundig, met onder meer een defilé door de stad Arnhem, de uitgave van een speciale postzegel en een herinneringsboek.

De bevelsverhoudingen binnen de landmacht gingen in deze periode verschuiven. In 1991 stapte 11 Afdeling Rijdende Artillerie over van 11 Pantserinfanteriebrigade naar 12 Pantserinfanteriebrigade. De 11-de brigade ging zich immers omvormen tot een luchtmobiele brigade met eigen mortieren, en nog weer later naar een Air Manoeuvre Brigade met Apache-gevechtshelikopters en Chinook- en Cougar-transporthelikopters. Een afdeling met gemechaniseerde M-109s paste daar niet bij.

In 1994 viel door bezuinigingen het doek voor de 12-de brigade, die inmiddels was veranderd in een gemechaniseerde brigade. 11 Afdeling Rijdende Artillerie bleef bestaan en kwam onder bevel van 13 Gemechaniseerde Brigade in Oirschot.

Paradepaardje

Opmerkelijk genoeg kreeg de afdeling in 1995 te horen dat ze naast 13 Gemechaniseerde Brigade ook deel ging uitmaken van de Multi National Division (Central), kortweg MND-C, met het hoofdkwartier in het Duitse Mönchengladbach. *Double hatted*, zoals de korpscommandant het destijds verwoordde in de Korpsmededelingen.¹⁸

Kolonel van het Korps (KvK)

De titel 'Kolonel van het Korps' is een erefunctie, die voor Nederland zijn oorsprong vindt in het Staatse leger. Destijds waren regiments- en korpscommandanten belangrijke lieden die naast deze functie ook andere militaire of maatschappelijke functies vervulden. Zij lieten de dagelijkse leiding over aan de commandant. Na de ontbinding van het Staatse leger in 1795 verdween ook nagenoeg deze erefunctie. In de 19-de en 20-ste eeuw werd de functie in Nederland nog enkele malen toegekend, meestal aan lieden van koninklijke bloede. Zo werd de latere koning Willem III, toen hij nog prins van Oranje was, benoemd tot kolonel van het Garderegiment Grenadiers.

Andere landen kennen ook een dergelijke traditie, en het kan grensoverschrijdend zijn. Zo werd groothertog Jean van Luxemburg in 1984 door koningin Elizabeth II benoemd tot Colonel in Chief van de Irish Guards, een eenheid waarbij hij tijdens de Tweede Wereldoorlog had gediend. Op 30 oktober 1979 werd de luisterrijke traditie bij het Korps Rijdende Artillerie hersteld. Vanaf dat moment kende het Korps Rijdende Artillerie naast een Korpscommandant, belast met de dagelijkse leiding, ook een 'Kolonel van het Korps'. De KvK is tegenwoordig per definitie een oud-commandant van het Korps Rijdende Artillerie, die optreedt als adviseur van de Korpscommandant, vooral waar het tradities van het korps betreft.

Kolonels van het Korps Rijdende Artillerie:

- Kolonel b.d. J.A. baron de Smeth 1979 - 1996
- Luitenant-generaal b.d. W.J. Loos 1996 - 2007
- Luitenant-generaal H. Sonneveld 2007 - heden.

MND-C was een snel inzetbare divisie gericht op het luchtmobiele concept, en diende het paradepaardje van de NAVO te worden.

De divisie bestond naast de afdeling uit de Belgische Paracommando Brigade, de Duitse 31 LuftLand Brigade, de Nederlandse 11 Luchtmobiele Brigade en de Britse 24 Airmobile Brigade. Studies uitgevoerd door NAVO's AFCENT¹⁹ hadden midden jaren 80 van de vorige eeuw aangetoond dat het luchtmobiele concept de toekomst had, ook na het einde

-
- 17 A. ten Cate, *De Laatste Divisie, de Geschiedenis van 1 Divisie '7 December' na de val van de Muur 1989-2004*, Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie / Sdu Uitgeverij (2004) 15-19.
- 18 P. Fröling, in: *Korps Rijdende Artillerie, Korpsmededeling 1995*, Nr. 25, Arnhem: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (1996) 2.
- 19 HQ AFCENT staat voor Headquarters Allied Forces Central Europe in Brunssum (Limburg). Dit hoofdkwartier is later overgegaan in Command Brunssum en richt zich op de aansturing van NAVO-troepen.

van de Koude Oorlog. Maar of een afdeling met M-109 vuurmonden op rupsen daar nu in paste?

Aanvankelijk kregen de secties S-3 (operatiën) en S-4 (logistiek) van de afdeling veel telefoontjes vanuit Mönchengladbach. Het hoofdkwartier van MND(C) wilde weten hoeveel vuurmonden van de afdeling er in en onder een Chinook-helikopter pasten.²⁰ Al snel werd de afdeling tijdens de oefeningen met de divisie in België, Duitsland en Denemarken volledig geaccepteerd binnen MND(C)

Nederland ging in de jaren 90 deelnemen aan VN-missies, waarbij ook militairen van de Rijdende Artillerie werden uitgezonden

De Balkan

De jaren 90 van de vorige eeuw lieten op geopolitiek gebied veel veranderingen zien. De Sovjet-Unie viel uiteen in een Gemenebest van Onafhankelijke Staten, het Warschaupact hield op te bestaan en op de Balkan, vooral in het voormalige Joegoslavië, begon het flink te rommelen. Nederland besloot om deel te nemen aan VN-vredesmissies in voormalig Joegoslavië, waarbij de hoofdinspanning uiteindelijk in Bosnië kwam te liggen. Naast een verbindingseenheid, logistieke eenheden en een infanteriebataljon stuurde Nederland

VN-waarnemers die op lokale overeenkomsten moesten toezien.²¹

Deze waarnemers waren veelal officieren, ook het korps leverde er een aantal. Sommige van deze waarnemers zijn gegijzeld geweest door Servische troepen, die daarmee beslissingen probeerden te forceren in het vredesproces.

IFOR en SFOR

Eind 1995 nam de NAVO na langdurige onderhandelingen met de Implementation Force (IFOR)²² het stokje over van de VN. Het aantal individueel uitgezonden rijders liep in 1995 op tot in totaal dertig personen.²³ Het jaar erop bleef de afdeling veelvuldig militairen op individuele basis uitzenden. Gedurende het jaar 1996 zond de afdeling 27 rijders uit, verspreid over verschillende Nederlandse eenheden in voormalig Joegoslavië.²⁴

Medio 1997 leverde de afdeling een aantal rijders voor de wapenlocatieradar in Bosnië. Later dat jaar kreeg de 2-de Batterij van 11 Afdeling Rijdende Artillerie te horen dat ze aan het eind van 1997 de taken van het mortierpeloton en de mortieropsporingsbatterij in de derde lichter van NAVO's Stabilization Force²⁵ (SFOR-3) zou overnemen. Na een drukke opwerkingsperiode roteerde de batterij op 7 december 1997 in, en eind mei 1998 keerde zij weer huiswaarts.²⁶ Vanwege verdere afslanking van SFOR nam de NAVO de mortieropsporingseenheid uit de slagorde.²⁷ Het was de eerste keer sinds de Tweede Wereldoorlog dat een gehele eenheid van het Korps Rijdende Artillerie aan een operatie deelnam.

Ondersteuning van de OVSE

De Nederlandse regering stelde in oktober 1998 op informele wijze een afdeling artillerie ter beschikking voor een NAVO-troepenmacht in Macedonië. Deze zogeheten Extraction Force diende de op handen zijnde waarnemingsmissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Kosovo te gaan ondersteunen. De OVSE zou er op toezien dat de Servische president Slobodan Milosevic zijn troepen in Kosovo weer naar de kazernes zou terugsturen. Maar de missie was al snel een mislukking.

20 Eigen ervaring van de auteur.

21 Ch. Klep en R. van Gils, *Van Korea tot Kabul, de Nederlandse Militaire Deelname aan Vredesoperaties sinds 1945*, Den Haag: Nederlands Militair Instituut voor Militaire Historie / SDU Uitgevers (2005) 104-147.

22 IFOR moest toezien op de uitvoering van de Dayton-Akkoorden van december 1995, gericht op een vreedzame verdeling van Bosnië en Herzegovina.

23 Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 1995* (26) Arnhem: 11 Afdeling Rijdende Artillerie, (1996) 62.

24 Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 1996* (27) Arnhem: 11 Afdeling Rijdende Artillerie, (1997) 72.

25 Stabilization Forces (SFOR) van de NAVO was de voortzetting van de Implementation Forces (IFOR).

26 41 Afdeling Veldartillerie (1952-2005), *De Gele Rijders (Rijdende Artillerie)*, zie: http://www.41afdva.net/Rijdende_Artillerie.htm.

27 Ch. Klep en R. van Gils (2005) 376-377.

FOTO BEELDBANK NIMH

Militairen van 11 Afdeling Rijdende Artillerie tijdens inzet in Kosovo, 1999

De ongeregelde heden in Kosovo hielden aan en in januari 1999 vond er een bloedbad plaats onder de Albanese bevolking in het dorpje Racak. De internationale gemeenschap onder leiding van de Verenigde Staten deed in februari nog een verwoede poging in het Franse Rambouillet een diplomatieke oplossing mogelijk te maken, maar het mocht niet baten. Daarop voerde de NAVO luchtaanvallen uit op Servië, die weken duurden.²⁸

Tijdens de tweede week van de schietoefening in Munster-Süd in de winter van 1999 kreeg de afdeling de 'hrm-opdracht'²⁹ gericht op Kosovo. Dat was uniek in de oorlogse geschiedenis, want Nederland had nog nooit alleen een artillerie afdeling aangeboden. Er zat een driedelige reden achter. Ten eerste waren de infanteriebataljons al in een schema voor Bosnië opgenomen en de leiding van de landmacht wilde dat ritme niet doorbreken. Vervolgens zou Duitsland, als één van de *lead nations*, een brigade leveren. Daartoe werd de 12 Panzer Brigade aangewezen, die zelf geen vuursteuneenheid had. En in de derde plaats stond de afdeling al op een *notice to move*³⁰ van twintig dagen vanwege haar taakstelling binnen de snel inzetbare MND(C).³¹

Luchtaanvallen

Nadat de onderhandelingen in Rambouillet op niets waren uitgelopen, en China en Rusland een resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties blokkeerden, gaf de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, op 22 maart 1999 toestemming voor luchtaanvallen op doelen in Servië. Op diezelfde dag startte de luchtcampagne van de NAVO, in eerste instantie gericht op luchtverdedigingssystemen, verbindingcentra en aanvoerlijnen van het Servische leger.³²

De NAVO wilde ook graag grondeenheden in het gebied ontplooiën en verzocht Nederland eind maart 1999 een mortieropsporingsbatterij naar Macedonië te sturen. De batterij kwam

28 M.P. Peters, Gele Rijders of Russische Para's? Orahovac en de Blokkade tegen de Russen, in: *Militaire Spectator* 170 (2001) (3) 117-118.

29 Hrm staat voor 'houdt rekening met'.

30 Een *notice to move* is een waarschuwing, die aangeeft hoeveel resterende tijd er nog is tot het vertrek van de eenheid.

31 R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs, *Licht boven Orahovac, Gele Rijders in Kosovo, 1 (NL) Arty Bn RA KFOR 1, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie / Wezep: Bredewold Uitgeverij* (2000) 10.

32 Ch. Klep en R. Van Gils (2005) 408-409.

33 Ch. Klep en R. Van Gils (2005) 414.

FOTO: BEELDBANK/INH

Met een .50 mitrailleur en een M-109 155mm houwtiser op wacht bij een checkpoint in Orahovac, Kosovo

aanvankelijk onder Brits bevel.³³ Op 2 april 1999 besloot de Nederlandse regering een vuurmondpeloton van de afdeling naar Macedonië te sturen. Het peloton arriveerde op 21 april in Macedonië en vanaf 30 april kwam het onder bevel bij de Duitse brigade. Op 10 juni vertrok de rest van afdeling naar Macedonië en werd het met het vuurmondpeloton verenigd als onderdeel van de Duitse brigade.³⁴

Groen licht van de Veiligheidsraad

Ondertussen leidde de luchtcampagne tot niets; Milosevic gaf geen krimp. Het leek er

aanvankelijk zelfs op dat de etnische zuiveringen in Kosovo toenamen. Uiteindelijk bond Servië in, en op 9 juni ging Belgrado akkoord met een staakt-het-vuren en een gefaseerde terugtrekking van Servische troepen uit Kosovo. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zette op 10 juni 1999 het licht op groen voor zowel een civiele als militaire operatie in Kosovo. De United Nations Mission in Kosovo (UNMIK) zou de wederopbouw ter hand nemen, terwijl de door NAVO geleide vredesmacht Kosovo Force (KFOR) het militaire deel voor haar rekening nam.³⁵

Op 12 juni trokken de eerste militairen van de hoofdmacht Kosovo binnen en op 13 juni kreeg de afdeling opdracht naar de omgeving van

34 R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 19-38. Tevens: Ch. Klep en R. Van Gils (2005) 415-418.

35 Ch. Klep en R. Van Gils (2005) 408-413.

Orahovac te gaan. Vanaf 15 juni liepen de ridders de eerste sociale patrouilles en zagen ze toe op de orde en rust in en om Orahovac. De afdeling liet zien dat ze naast haar artillerietaken ook als Ersatz Infanterie, zoals de Duitse brigadecommandant het noemde, kon worden ingezet.

Een eigen AOR

De afdeling kreeg een Duits tankeskadron met acht Leopard-II tanks onder bevel.³⁶ Rondom Orahovac kreeg de afdeling een eigen Area of Responsibility (AOR); een afgebakend gebied waar de eenheid verantwoordelijk is voor de veiligheid. De afdeling verrichtte vele bestuurlijke en politietaken. Ze installeerde een centraal klachtenbureau waar Kosovaren hun grieven kwijt konden. Zo ontstond het eerste politiebureau in Kosovo.³⁷ Dat was een mooie opsteker. Minder fraai was dat in de AOR verschillende massagraven werden ontdekt. De afdeling heeft menig keer ondersteund bij de ontruiming van dergelijke graven.³⁸

Eind juni nam de spanning in de AOR van 11 Afdeling Rijdende Artillerie toe. In de nacht van 27 op 28 juni 1999 staken provocateurs diverse huizen in brand. Als reactie schoten de ridders schoten om 00.30 uur met lichtgranaten boven Orahovac. *Showing the force*: de harde klappen van het schieten met de M109 zou de onruststokers afschrikken. Het waren de eerste artillerieschoten in een crisisgebied sinds de dekolonisatieoorlog, eind jaren '40 van de vorige eeuw in Indonesië.

Gezamenlijke patrouilles

Medio juli arriveerden een Turkse en een Russische compagnie, die beide bij de afdeling onder bevel werden gesteld. Turken, Russen, Duitsers en de Nederlandse ridders liepen nu gezamenlijk patrouilles in de AOR van 11 Afdeling Rijdende Artillerie. Eind juli arriveerde een tweede Russische compagnie, waarna de twee Russische eenheden een eigen gebied rondom het plaatsje Malisevo kregen.

Volgens planning zou in september de rest van het Russische bataljon volgen en de taken van de afdeling overnemen. De afdeling zou dan naar

Tweede Kamerleden bezoeken Nederlandse militairen in het buitenland. Nadat ze de militairen in Bosnië hadden bezocht was het de beurt aan het Genie Hulpbataljon en de Gele Ridders in Kosovo

Suva Reka gaan. De Kosovaren wilden de ridders niet kwijt en wierpen blokkades op. Desondanks zette een vuurmondpeloton van de 1^e Batterij half oktober koers richting Suva Reka, waar de rest van de batterij zich begin november ook naartoe verplaatste. De Russen bleven in Malisevo en behielden daar hun eigen gebied.³⁹

Begeleiden van konvoien

Naast de artillerietaken en de ordehandhaving diende de afdeling zich te richten op het begeleiden van konvoien. Dat was niet zonder risico's want de Servische en Albanese Kosovaren vlogen elkaar regelmatig in de haren. Begin december 1999 werd de afdeling afgelost door 41 Afdeling Veldartillerie uit het Duitse Seedorf.⁴⁰

- 36 R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 19-38. Tevens: Ch. Klep en R. Van Gils (2005) 415-418.
- 37 A.J.H. van Loon, Kosovo Force-1: Tussen Trauma en Toekomst (II), Mededeling van het Militair Gezag, in: *Militaire Spectator* 169 (2000) (12) 660-663.
- 38 T. Brocades Zaalberg, *Soldiers and Civil Power: Supporting or Substituting Civil Authorities in Modern Peace Operations*, Amsterdam: Amsterdam University Press (2006) 352-356. Tevens: R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 19-38.
- 39 M.P. Peters (2001) 119-121. Tevens: R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 38-65 en 86-88.
- 40 M.P. Peters (2001) 119-121. Tevens: R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 38-65 en 86-88.

FOTO: BEELDBANK NIMH

Na 118 jaar in Arnhem te hebben doorgebracht, namen de ridders hun intrek in de Luitenant-kolonel Tonnetkazerne in 't Harde

Terwijl de afdeling zich begin 1999 aan het voorbereiden was om naar Kosovo te gaan moesten de ridders gelijktijdig van vredeslocatie wisselen. Na 118 jaar in Arnhem te hebben doorgebracht, namen de ridders hun intrek in de Luitenant-kolonel Tonnetkazerne in 't Harde.⁴¹ Daar keerde de afdeling vlak voor het begin van het nieuwe millennium naartoe in Nederland.

Het nieuwe millennium

Koninklijk huwelijk

Het heeft na de verhuizing van 1999 nog bijna een jaar geduurd voordat al het materieel van de afdeling vanuit Kosovo door alle inspecties weer terug was op de Tonnetkazerne. Al snel was de blik op de nieuwe activiteiten gericht. In 2002 leverde het korps een bereden ere-escorte bij een koninklijk huwelijk. Op 2 februari 2002 trad de prins van Oranje in Amsterdam in het huwelijk met Máxima Zorreguieta. Een detachement ridders te paard reed mee in de stoet van het huwelijkspaar, gezeten in de gouden koets, door de hoofdstad.⁴²

Het korps was erg verguld met deelname aan de stoet. Eindelijk waren de ridders weer zichtbaar in het bereden ceremonieel van de krijgsmacht. Het detachement ridders oogstte veel bijval, maar het bleef voorlopig bij deze ene keer.

Uitreiking standaard

In september 2002 reikte koningin Beatrix op het Artillerie Schietkamp in Oldebroek aan de Korpsen Veld- en Rijdende Artillerie een standaard⁴³ uit, en aan het Korps Lucht-doelartillerie een vaandel.⁴⁴ Aanvankelijk bestond er weerstand bij oudere artilleristen, maar de gereserveerdheid verdween snel.⁴⁵ Met een standaard zijn de beide bereden korpsen van de artillerie meer herkenbaar bij ceremoniën.

De gehele stoet voor de rondrit door Amsterdam in februari 2002, na afloop van de huwelijksvoltrekking tussen Willem-Alexander en Maximá, bestond uit de Koninklijke Militaire Kapel, de Koningscompagnie van het Garderegiment Grenadiers en Jagers met vaandel en vaandelwacht, een bereden detachement van de Koninklijke Marechaussee, een bereden detachement van het Korps Rijdende Artillerie onder leiding van de korpscommandant, een bereden detachement van het Korps Landelijke Politiediensten, de Gouden Koets met het jonge paar en getrokken door zes Gelderse paarden en begeleid door twee bereden Adjudanten van H.M. de Koningin, en ten slotte het Cavalerie Ere-escorte.*

*A.C. ZUIDEMA, *KONINKLIJKE MEDAILLES*, AMSTERDAM: UITGEVERIJ BOOM (2002), 11.
TEVENS: TH. VAN LEEUWEN EN A. STOFBERG, *DE GOUDEN KOETS, VAN AMSTERDAMS GESCHENK TOT NATIONAAL SYMBOOL*, ZWOLLE: UITGEVERIJ WAANDERS (2010), 136.

41 R. Abels, M. van Pelt en P. Jacobs (2000) 13.

42 J.K. Emmer, Heuvelachtig Amsterdam... , in: *Telegraaf*, 02 februari 2002. Zie: <http://krant.telegraaf.nl/krant/huwelijk/teksten/huwelijk.20020202.heuvelachtig.amsterdam.html>.

43 Besluit Toekenning Standaarden Korps Veldartillerie en Korps Rijdende Artillerie, *Staatsblad 09* (2002).

44 De Korpsen Veld- en Rijdende Artillerie zijn de bereden onderdelen van het Wapen der Artillerie en ontvingen daarom een standaard. Het Korps Lucht-doelartillerie wordt als niet-bereden beschouwd en ontving daarom een vaandel. Een standaard heeft een kleiner doek dan een vaandel.

45 W.L. Plink (e.v.a.), *'s Konings Vaandel, de Vaandels en Standaarden van de Krijgsmacht van het Koninkrijk der Nederlanden*, Zoetermeer: Delta Print B.V. (2017) 176.

FOTO KRA

Bereden standaardwacht van het Korps Rijdende Artillerie

Wel bestaat nog altijd scepsis bij de artilleristen over het gebruik van de standaard tijdens beëdigingen. Immers, het kanon was eeuwenlang hun banier! Met hun hand op de schietbuis met daarop een sjabrak⁴⁶ legden artilleristen de eed of belofte af.

Uitvaart

Terugkijkend was 2002 een jaar met koninklijke hoogte- en dieptepunten. Het korps leverde op 15 oktober 2002 een detachement bij de uitvaart van prins Claus, de echtgenoot van koningin Beatrix. Het korps vaardigde twee afzonderlijke saluutbatterijen af van in totaal tachtig ridders in dolman, die minuutschoten afgaven tijdens de graflegging in Delft.⁴⁷

Irak

In 2003 kreeg de 1^e Batterij aanvankelijk te horen dat ze als doelopspringseenheid naar Afghanistan zou gaan, maar dat ging niet door. De defensiestaf zette de opdracht om in een andere operationele taak: helikopter

46 Een sjabrak is een paardendeken voor onder het zadel, waarop de initialen van de regerend vorst stonden. Vroeger werden de initialen van de regerend vorst in de loop van het kanon gegraveerd. Met de intrede van buitenlands materiaal raakte dat deze gewoonte in ongebruik. Ter vervanging werd daarom de sjabrak bij beëdigingen op de loop gelegd. De te beëdigden artilleristen legden tijdens de aflegging hun linkerhand op de sjabrak.

47 Ministerie van Defensie, *Minuutschoten bij Uitvaart Prins Claus*, 15 oktober 2002. Zie: <http://www.nieuwsbank.nl/inp/2002/10/15/R069.htm>.

beveiligingsdetachement in Irak. Uiteindelijk verzorgde de 1^e Batterij drie opeenvolgende rotaties.⁴⁸ Het detachement ridders maakte deel uit van de tweede lichter van de Stabilization Force (SFIR-2) in Irak.

11 Afdeling Rijdende Artillerie moest vanaf haar oprichting in 1963 de lat hoog leggen

Beveiliging helikopterdetachement

SFIR kreeg de taak om toe te zien op de ordehandhaving in Irak na de val van Saddam Hoessein. De ridders richtten zich op de beveiliging van het Nederlandse helikopterdetachement op de vliegbasis Tallil, waar een reële raketdreiging heerste na enkele aanslagen.⁴⁹ Ondertussen had de 2^e Batterij in 2003 in Bosnië een stafwachtpeloton voor SFOR-13 geleverd. Gedurende 2003 leverde de 2^e Batterij ook het 120 mm mortierpeloton voor SFOR-14.⁵⁰

Ceremonieel

In 2004 kwam de manege gereed op de Luitenant-kolonel Tonnetkazerne.⁵¹ Manege, afdeling en korps waren nu weer verenigd. Op 30 maart 2004 gaven twee saluutbatterijen van het korps minuutschoten af tijdens de uitvaart van prinses Juliana. In totaal 90 ridders stonden opgesteld langs de route in Rijswijk en in Delft.⁵²

Kort daarna overleed ook prins Bernhard. Bij zijn uitvaart op 11 december 2004, was het korps prominent aanwezig. Naast de twee saluutbatterijen in Rijswijk en Delft begeleidden acht officieren te voet aan weerskanten de kist, die gelegen was op de affuit van een 7-Veld. Direct achter de affuit reed een detachement ridders te paard.⁵³ Het korps liet opnieuw zien dat het nog steeds met verve 'garde artillerie' was, en volwaardig kon deelnemen aan het bereiden ceremonieel van de krijgsmacht.

Diverse werkzaamheden

Op 12 januari 2005 kreeg de 1^e Batterij een nieuwe opdracht. Deze keer diende 11 Afdeling Rijdende Artillerie een wapenlocatieradar eenheid te leveren voor SFIR 5 in Irak, en de 1^e Batterij werd hiertoe aangewezen. Een deel van de radareenheid streek neer in Ar Rumaytha, terwijl het andere deel naar het Nederlandse hoofdkamp in As Samawah, Camp Smitty, ging. De eenheid had als primaire taak om de radar te bedienen; de ridders verrichtten ook andere werkzaamheden, zoals het ondersteunen van CIMIC-werkzaamheden en bij explosieven opruimingsactiviteiten. Deze uitzending duurde drie maanden. Half maart 2005 keerde de eenheid terug naar 't Harde.⁵⁴

Opnieuw Bosnië

Eind oktober 2005 ging een deel van 11 Afdeling Rijdende Artillerie onder leiding van de korpscommandant voor een periode van zes maanden naar Bosnië, waar het een bijdrage leverde aan de derde lichter van de European Union Force (EUFOR-3). EUFOR was een operatie van de Europese Unie en een voortzetting van NAVO's SFOR-missie.⁵⁵ De ridders verrichtten tijdens EUFOR-3 verschillende taken. Een deel van

48 M.R.C. van Ockenburg, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2003: 'Anders dan gepland'*, Nr. 32, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2004) 7.

49 T. Brocades Zaalberg en A. ten Cate, *Missie in Al Muthanna, de Nederlandse Krijgsmacht in Irak 2003-2005*, Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie / Amsterdam: Uitgeverij Boom, (2010) 215

50 S.E.O. Kwa, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2003: 'Anders dan gepland'*, nr. 32, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2004) 9.

51 M.B.A. Brockötter, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2004: 'Het moet dus het kan'*, nr. 33, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2004) 21-26.

52 Speciale verslaggever (naam onbekend), *Uitvaart Juliana krijgt minder Militair Vertoon*, in: *Trouw*, 29 maart 2004. Zie: <https://www.trouw.nl/home/uitvaart-juliana-krijgt-minder-militair-vertoon~a654ae48/>.

53 Algemene Nederlandse Persdienst, *Nederland maakt zich op voor Afscheid van Prins*, in: *Volkskrant*, 10 december 2004. Zie: <https://www.volkskrant.nl/binnenland/nederland-maakt-zich-op-voor-afschied-van-prins~a706480/>.

54 S.H.M. Notten, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2005: 'Verschil maken'*, nr. 34, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2006) 70-71.

55 Korps Rijdende Artillerie, *De Geschiedenis van de Rijdende Artillerie*. Zie: afghanistanwww.korpsrijdendeartillerie.nl/KRA/Geschiedenis.htm.

hen was ondergebracht in zogeheten Liaison & Observing Teams (LOTs). De LOTs moesten een zo goed mogelijk inzicht krijgen in wat er zich onder de bevolking afspeelde, het vergaren van Situational Awareness (SA).⁵⁶

De LOTs hadden ook tot taak de bevolking te informeren over de bedoelingen van EUFOR en de intenties van de lokale autoriteiten door onder meer gebruik te maken van radioprogramma's, kranten en folders.⁵⁷ Het was voor de rijders een mooie gelegenheid om ervaring op te doen met *information operations*. Het ging nu niet om letale effecten, maar juist om niet-letale effecten te behalen. Het denken en plannen in effecten zijn geen onbekende activiteiten voor artilleristen, want sinds de vuurmonden beschikken over langere dracht staat bij de doelbestrijding het bereiken van effecten centraal.

De 2^e Batterij vormde zich om tot een Normal Framework Operations (NFO) compagnie als onderdeel van EUFOR-3, en kwam onder bevel van de 1st Royal Gurkha Rifles, een Brits infanteriebataljon. De NFO-taken van de rijders bestonden uit het controleren van voertuigen, het verzamelen van wapens en het beveiligen van transporten en konvoien. In het voorjaar van 2006 keerden de rijders huiswaarts.⁵⁸

Ten slotte

11 Afdeling Rijdende Artillerie moest vanaf haar oprichting in 1963 de lat hoog leggen. Aanvankelijk kreeg de afdeling een operationele rol als vuursteuneenheid van een brigade, later kwam zij ook te vallen onder een internationale en snel inzetbare divisie van de NAVO. Daar-

naast werden rijders na het einde van de Koude Oorlog veelvuldig uitgezonden naar operaties in Bosnië, Kosovo en Irak. Tevens nam het korps in de periode 1945-2005 deel aan de ceremoniële taken van de krijgsmacht.

Tradities en ceremonieel vormen samen met de geschiedenis de identiteit van de rijders. Dat betekent niet dat de tijd stilstaat bij de rijders. Oude tradities zijn weliswaar in stand gebleven, maar veelal vertaald naar de nieuwe tijd, terwijl er ook nieuwe gebruiken binnen het korps zijn ontstaan. Zij versterken het wij-gevoel en dragen bij aan de te leveren prestaties.

Ook naar buiten toe gericht heeft de traditievoortzetting nut. Met behulp van de saluutbatterij en het detachement 6-Veld is de Koninklijke Landmacht in staat zich te presenteren naar het Nederlandse publiek als een diep in het Nederlandse verleden gewortelde eenheid.⁵⁹ De periode 1945-2005 kende dalen en pieken voor het korps, maar de rijders bleven dapper doorzingen: 'Nous sommes tous de francs lurons dans l'artillerie légère!' ■

56 F.J. Amerongen, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2005: 'Verschil maken'*, Nr. 34, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2006) 77-78.

57 F.J. Amerongen (2006) 77-78.

58 S.E.O Kwa en P.W.M. Klaver, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2005: 'Verschil maken'*, Nr. 34, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2006) 11-12 en 73-74.

59 B. Schoenmaker (1993) 172.

Korps Rijdende Artillerie: een sterk merk, ook voor de toekomst

*'Un jour l'amour et le bon vin,
Un autre jour le sabre en main,
Voilà notre devise!'¹*

*Strofe uit het vierde couplet van
het Lied der Rijdende Artillerie*

De vorige twee artikelen lieten zien wat het Korps Rijdende Artillerie zowel voor de Tweede Wereldoorlog als na de heroprichting in 1963 deed, zoals deelname aan operaties in Bosnië, Kosovo en Irak. Dit derde artikel richt zich op het heden en blik in de toekomst. Daarbij komt de vraag aan de orde welke rol het Korps Rijdende Artillerie in de toekomst kan vervullen. Met het oog op de huidige hybride dreigingen en de ring van instabiliteit rondom het NAVO-gebied² is het interessant om deze vraag te bezien. Om de vraag te kunnen beantwoorden, besteedt dit artikel aandacht aan de bijdragen van het korps aan de operaties in Afghanistan en aan Compagnie in de West (CidW). Daarnaast komen de omvang en de taken die het korps tegenwoordig heeft aan de orde, evenals de kansen en mogelijkheden voor de toekomst.

Kol drs. A.J.H. Bouwmeester, MMAS

In 2005 werd 41 Afdeling Veldartillerie in Seedorf (Duitsland) opgeheven als gevolg van een nieuwe bezuinigingsronde binnen het ministerie van Defensie. De Alfa Batterij van deze afdeling ging over naar 11 Afdeling Rijdende Artillerie en werd uitgerust met 120 mm mortieren. In 2006 werd één van de

vuurmondpelotons uit deze batterij aangewezen zich om te scholen naar het lichtere mortiertype 81 mm.

Zij werden als mortiergroepen ingedeeld bij 42 Bataljon Limburgse Jagers die de derde Battle Group (BG) vormde van de Task Force Uruzgan (TFU).

Afghanistan

Deze derde lichte TFE-3,³ vertrok eind maart 2007 naar Afghanistan. De BG zette de mortiergroep van de Bravo Compagnie,

1 Korps Rijdende Artillerie, *Lied der Rijdende Artillerie*. Zie: www.korpsrijdendeartillerie.nl/KRA/Rijderslied.htm.

2 T. Selhorst, Russia's Perception Warfare, The Development of Gerasimov's Doctrine in Estonia and Georgia, and its Application in Ukraine, in: *Militaire Spectator* 185 (2016) (4) 148-164. Tevens: E.H.F. Donkersloot, Hybrid Threats from the East, The Gerasimov Doctrine and Intelligence Challenges for NATO, in: *Militaire Spectator* 186 (2017) (9) 391-403.

3 TFE staat voor Tactical Force Elements.

FOTO MCD

Inzet van de ridders in TFU-1, Kamp Holland, Uruzgan, 2006

bestaande uit ridders, veelvuldig in bij de slag om Chora. Zij vershoten meer dan 300 granaten. De mortiergroep van de Charlie Compagnie werd ingezet toen de compagnie samen met Task Force Viper, een eenheid bestaande uit Special Forces van het Korps Commando Troepen en Korps Mariniers, tijdens een verkenning in de Tangi-vallei in Uruzgan in een *troops in contact*⁴ liepen.⁵ Vanuit de afdeling werden in die tijd ook individuele militairen uitgezonden die dienden bij de Operational Mentoring and Liaison Teams (OMLT's)⁶ of als waarnemer en Forward Air Controller bij de BG.⁷

In de zomer van 2007 stroomden de eerste pantserhouwitsers binnen bij 11 Afdeling Rijdende Artillerie. De *PanzerHaubitze 2000NL*, zoals de vuurmond officieel heet, vaak afgekort tot PzH, is een nieuwere versie van

een Duitse vuurmond 155 mm met Nederlandse modificaties om te integreren in het Nederlandse Battlefield Management System.⁸ De PzH was de vervanger van de M-109, die tot dan toe bij de Nederlandse artillerie in gebruik was.

De 1e Batterij ging zich als eerste omvormen, want één van de pelotons uit deze batterij,

-
- 4 *Troops in contact*, vaak ook afgekort als TIC, is een hedendaagse aanduiding voor gevechtscontact met de tegenstander.
  - 5 S.D. Bekkema, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 2007: 'Make it happen', 't Harde*: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2008) (36) 17.
  - 6 OMLT's waren begeleidingsgroepen van het Afghaanse leger. Zij leidden de Afghanen op in militaire vaardigheden, gaven training, en begeleidden het Afghaanse leger tijdens uitvoeren van gevechtsacties.
  - 7 W. Valkenaar, G. Peters en J. Hoekstra, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2007: 'Make it happen', 't Harde*: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2008) (36) 10 en 20-21.
  - 8 Het Battlefield Management System (BMS) is een genetwerkt communicatiesysteem om commandovoering en andere vormen van informatiedeling mogelijk te maken.

het Alfa Peloton, was aangewezen om als vuurmondpeloton deel te gaan uitmaken van 44 Pantserinfanterie Bataljon; de eenheid die werd omgevormd tot BG-5. Op 11 december 2007 vertrok het peloton ridders vanaf Eindhoven naar Uruzgan.⁹ 'En toen was het zover', schreven opperwachtmeester Jurrian Delen en wachtmeester Gertjan van de Ree samen met hun personeel in de Korpsmededelingen.

Vuursteun

Op 27 december om 06:30 uur kwam de vraag binnen waar iedereen binnen het peloton op had zitten te wachten: '46A hier 3W1, Fire for Effect, over!' De uitgaande patrouille was mogelijk op vijandelijke strijders gestuit en had vuursteun nodig. Het was nog schemerig en de waarnemer kon nog niet goed zien wat de tegenstander van plan was. Het peloton haastte zich naar de pantserhouwitser en de BG werd gebeld voor toestemming.

Rijders van PRT-7 gaan mee op een patrouille in Mani Ghar, mei 2009

Om 06:50 uur die dag knalde de eerste lichtgranaat de lucht in, gevolgd door een tweede. Het gold als een waarschuwing. Daar bleef het echter niet bij. Er werd die dag behoorlijk gevochten door de BG, en daarom zijn later ook brisantgranaten verschoten en rookgranaten voor een rookscherm.¹⁰

Zo werd 27 december 2007 een gedenkwaardige dag voor het korps. Niet alleen was door korps het eerste operationele schot afgegeven met de pantserhouwitser, het was ook de eerste keer dat het korps met letale artilleriemunitie, brisantgranaten, schoot sinds de Tweede Wereldoorlog. In 1999 had het korps in Kosovo al operationele artillerievuren afgegeven, maar dat was met lichtgranaten om de ordeverstoorers rondom Orahovac te waarschuwen.

Primeur

Eerlijkheidshalve dient te worden opgemerkt dat de primeur voor het eerste letale schot in een operatie sinds de oorlog in Indonesië uitging naar de veldartilleristen van 14 Afdeling Veldartillerie. Deze afdeling leverde sinds augustus 2006 al vuurmondpelotons voor de opeenvolgende BG's, waarbij zij sinds 2 september 2006, tijdens de operatie Medusa in de provincie Kandahar, ook flink met brisantgranaten hebben moeten vuren.

Het andere vuurmondpeloton van de 1^e Batterij, het Bravo Peloton, was in Nederland druk met de voorbereidingen om gezamenlijk met de infanteristen van 45 Pantserinfanterie Bataljon als BG-6 naar Uruzgan te gaan. Het Bravo Peloton zou het Alfa Peloton gaan aflossen eind maart 2008.

Bezuinigingsronde

De rest van de afdeling ging zich eind 2007 opmaken om in de eerste helft van 2008 onder leiding van de Duitse 24 Luftlande Brigade op te treden als vuursteuneenheid van de tiende lichte van de NATO Response Force¹¹ (NRF-10). Ondertussen raakte de afdeling de 3^e Batterij kwijt vanwege een nieuwe bezuinigingsronde. De derde batterij heeft daardoor maar drie jaar deel uitgemaakt van 11 Afdeling Rijdende Artillerie.

9 H.C. Hoeks, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2007: 'Make it happen'*, 't Harde 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2008) (36) 6-7.

10 J. Delen en G. van de Ree, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2007: 'Make it happen'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2008) (36) 8-9.

11 NATO Response Force (NRF) is volgens de NAVO een snelle-reactiemacht, die bestaat uit land-, lucht-, maritieme en Special Forces-eenheden. De NAVO-lidstaten wijzen zelf per toerbeurt eenheden voor deze troepenmacht aan. De NRF kan zich waar ook ter wereld ontplooiën.

FOTO KRA

Uitreiking gevechtsinsignes aan rijders voor hun inzet in Uruzgan

De NRF-taak ving aan op 1 januari 2008, waardoor de afdelingsstaf, de Staf, Staf en Verzorging Batterij en de 2^e Batterij op een *notice to move* van vijf dagen stonden. Naast de genoemde eenheden van 11 Afdeling Rijdende Artillerie maakten ook de Alfa Batterij van 14 Afdeling Veldartillerie en een Italiaanse batterij deel uit van 11 (NL) Horse Artillery Battalion NRF-10.

Een perfecte vuurdoop

Het Bravo Peloton moest in maart 2008 in Uruzgan direct aan de bak. De eerste nacht na de *hoto*¹² werd een post van de Afghan National Police (ANP) aangevallen en heeft het vuurmondpeloton vanuit de afvuurlocatie nabij Kamp Holland in Tarin Kowt een aantal lichtgranaten verschoten. Wachtmeester 1^e klasse Arjan Paijens noemde dit een 'perfecte vuurdoop' en een bewijs dat het PzH-peloton 'niet voor niets deel uitmaakte van de BG.'¹³

Nadien heeft het peloton nog diverse keren geschoten. Zij ondersteunden niet alleen de BG, maar ook operaties van de Australiërs en Amerikanen in Uruzgan met zowel licht- als rook- en brisantgranaten. In sommige gevallen moesten de rijders daarvoor diverse dagen tot enige weken naar een speciaal stellinggebied nabij Patrol Base (PB) Buman, een zeer primitief ingerichte basis ten noorden van Tarin Kowt. In zulke gevallen was het PzH-peloton op eigen bescherming aangewezen.¹⁴

Na het afronden van de NRF-taak, eind juni 2008, ging 11 Afdeling Rijdende Artillerie

zich voorbereiden op de volgende operationele opdracht. De afdeling zou vanaf maart 2009 gaan optreden als zevende lichte van het Provinciaal Reconstructie Team (PRT-7).¹⁵ Het personeel diende daaraan voorafgaand een uitgebreid omscholingstraject met allerlei CIMIC-opleidingen¹⁶ te volgen.

Vliegende start

Ondertussen ging de aflossing van vuurmondpelotons gewoon door. Het Delta Peloton van de 2^e Batterij loste in augustus 2008 het Bravo Peloton af. Het Delta Peloton had zich in de eerste helft van 2008 samen met de infanteristen van 11 Infanteriebataljon Luchtmobiel Garderegiment Grenadiers en Jagers opgewerkt als BG-7. Ook dit peloton kende na aankomst in Uruzgan een vliegende start. De vuurmond op de locatie Deh Rawod, zo'n veertig kilometer ten westen van Kamp Holland, moest direct een patrouille in de Shingola, gelegen ten noorden van Deh Rawod, ondersteunen met licht- en brisantgranaten. De stuksbediening kreeg de complimenten van de infantristen uit de BG. Ze schoten als 'scheermessen', zo was het oordeel van de patrouille.¹⁷

Tijdens operatie Bor Barakai, die in oktober 2008 plaatsvond, speelde de artillerie opnieuw een voorname rol. Kolonel Kees Matthijssen, commandant van de Task Force Uruzgan (TFU), stuurde zelf de operatie aan die bedoeld was om de Mirabad-vallei, gelegen ten oosten van Tarin Kowt, te 'zuiveren' van opstandelingen. Matthijssen kreeg van zijn hogere niveau, Regional Command South, een Britse para-eenheid van twee compagnieën ter beschikking om de operatie te ondersteunen.

12 *Hoto* staat voor *hand over, take over*: de overdracht van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de ene eenheid aan de andere eenheid.

13 A. Paijens, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2008: 'Less is More'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2009) (37) 63.

14 A. Paijens (2008) 63.

15 Het Provinciaal Reconstructie Team was een speciale militaire eenheid die hielp bij de wederopbouw van een instabiel land. PRT's bestonden vaak uit een combinatie van militaire specialisten gericht op hulp- en wederopbouw en diplomaten. De eerste PRT's ontstonden in Afghanistan eind 2001, gevolgd door Irak in 2003.

16 CIMIC staat voor Civil Military Cooperation, civiele-militaire samenwerking.

17 H.G.J. Bruins Slot, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2008: 'Less is More'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2009) (37) 24-26.

Misleidingsoperatie

Om de Opposing Military Force (OMF), zoals de vechtende elementen van de Taliban in Uruzgan werden aangeduid, in de waan te laten dat het zwaartepunt van de operatie niet in Mirabad zou liggen, voerde de TFU een misleidingsoperatie uit waarbij de ridders van het Delta Peloton veelvuldig vuurden. Opnieuw moesten de ridders daarvoor verplaatsen naar het speciale stellinggebied nabij PB Buman, de zeer basale locatie waar geen onderkomens waren en waar naartoe geen logistieke ondersteuning plaatsvond.

De ridders verbleven er bijna drie weken, voorzagen in hun eigen logistieke verzorging en bescherming, en hebben in de aanloop naar operatie Bor Barakai veelvuldig *show of force* vuren afgegeven in de Baluchi-vallei, een gebied gelegen net ten zuiden van het districtscentrum van Chora, om de ware bedoelingen van de TFU te maskeren. Daarna ging de aandacht zich verleggen.¹⁸ Begin december keerde het peloton heelhuids terug in Nederland na in Uruzgan te zijn afgelost door een vuurmondpeloton van 14 Afdeling Veldartillerie.¹⁹

Begin maart 2009 vertrokken het Charlie Peloton en het PRT-7, beide afkomstig van 11 Afdeling Rijdende Artillerie, richting Afghanistan. Het Charlie Peloton sloot aan bij 11 Tankbataljon, waarmee het samen BG-9 vormde. Ook dit peloton heeft de nodige vuursteun geleverd tijdens hun uitzending, die liep tot begin augustus 2009.²⁰ PRT-7 werd gevormd door een combinatie van mensen,

die samen vier Mission Teams, gericht op de opbouwwerkzaamheden, en vijf Police Mentoring Teams (PMT's) vormden.

PRT-7 was het eerste Nederlandse PRT waar ook PMT's deel van uitmaakten. De kern van het PRT bestond uit ridders van de afdelingsstaf, de Staf, Staf en Verzorging Batterij en de 1^e Batterij, aangevuld met militairen van 11 Tankbataljon, andere krijgsmachtdelen, functioneel specialisten²¹ van destijds het CIMIC Bataljon, diplomaten van het ministerie van Buitenlandse Zaken en diplomaten uit Australië en de Verenigde Staten.

Uiteenlopende projecten

In de periode maart tot en met september 2009 heeft PRT-7 een aantal projecten opgezet, zoals het opknappen van de begraafplaats naast Patrol Base ATIQ, gelegen in het Mirabad gebied, het opzetten van een *vocational centre* in Deh Rawod, bestuurlijke begeleiding van de District Chiefs in Deh Rawod en Chora en bestuurlijke ondersteuning van de gouverneur van Uruzgan.

Daarnaast heeft PRT-7 projecten opgestart in de Deh Rahsan West als onderdeel van de operatie 'Mani Ghar' (mei-juni 2009), net ten noorden van Tarin Kowt, en een commerciële luchtvaartmaatschappij opgezet, KAM AIR, die vloog vanaf de vliegstrip bij Kamp Holland op een steenworp afstand van Tarin Kowt. Bovendien gaven de vijf PMT's een intensieve begeleiding aan de Afgaanse politie; een risicovolle onderneming aangezien de politie vaak doelwit was van aanslagen.²²

In augustus van 2009 verving het Alfa Peloton het Charlie Peloton als vuurmondpeloton van de BG. Het Alfa Peloton had zich samen met 17 Pantserinfanterie Bataljon Garderegiment Fuseliers Prinses Irene voorbereid om als BG-9 op te treden. Tijdens hun verblijf in Uruzgan hebben de ridders van het Alfa Peloton enkele missies van de BG ondersteund, onder meer tijdens een operatie in de Mirabad-vallei. Het peloton heeft in totaal twintig operationele vuren afgegeven. Begin december werd het Alfa Peloton afgelost door het Bravo Peloton, beide behorend tot de 1^e Batterij.²³

18 H.G.J. Bruins Slot (2009) 24-26.

19 M. van der Sanden, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2008: 'Less is More'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2009) (37) 20-22.

20 De Mannen van de Maximus, BG PZH: Vuursteun Oase, in: J. Rietveld, *Herinneringsboek Task Force Uruzgan VI, januari 2009 – augustus 2009*, Den Haag: Algemene Voorlichtingsdienst Defensie (2009) 80.

21 Functioneel specialisten zijn reserveofficieren die voor een periode, variërend van enkele weken tot enkele maanden, deel uitmaakten van het PRT. Zij hadden allen specifieke kennis en ervaring in een civiel vakgebied dat nodig was voor de opbouw van Uruzgan.

22 H.P. van der Woude en A.J.H. Bouwmeester, PRT-7: Een Bijzondere Mix van Mensen, in: J. Rietveld, *Herinneringsboek Task Force Uruzgan VI, januari 2009 – augustus 2009*, Den Haag: Algemene Voorlichtingsdienst Defensie (2010) 114.

23 J. Schamper, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2009: 'Living Apart Together'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2010) (38) 13.

Het Bravo Peloton heeft een relatief rustige periode gehad in Uruzgan. Het peloton zou begin april 2010 terugkeren, maar de terugkomst werd met bijna een week uitgesteld vanwege de uitbarsting van een vulkaan op IJsland, waardoor al het vliegverkeer in Europa werd stilgezet.²⁴

In totaal heeft 11 Afdeling Rijdende Artillerie, en daarmee het korps, zes keer een vuurmondpeloton naar Uruzgan uitgezonden. 11 Afdeling Rijdende Artillerie heeft in de periode 2007-2010 naast het afstoten van de 3^e Batterij, de invoering van de PzH2000NL en de NRF-taak ook de kern van PRT-7 gevormd. Waarnemers, Forward Air Controllers van de afdeling werden in de genoemde periode uitgezonden.

Individuele uitzendingen

Ook werden veel ridders individueel uitgezonden. De afdeling was zich in deze periode tevens gaan toeleggen op koudweer-trainingen in Bad Reichenall (Duitsland) en in Setermoen (Noorwegen). De Nederlandse landmacht had immers in 2003 in een *declaration of intent* vastgelegd om meer met Noorwegen te gaan samenwerken²⁵ en de ridders gaven hier gevolg aan.

Compagnie in de West

In april 2010 werd naast de stichtingen Museum Korps Rijdende Artillerie en Manege Korps Rijdende Artillerie nog een derde stichting opgericht. Deze spitste zich toe op de veteranen van het korps. Door de vele uitzendingen van de ridders in de voorgaande twintig jaar was er een behoefte ontstaan om meer aandacht te geven aan de zorg voor veteranen, militairen die met het korps of als rijder uitgezonden waren geweest. Aanvankelijk bestond er binnen het Wapen der Artillerie enige vrees dat de stichting zou gaan concurreren met de Artillerie Veteranen Associatie, maar die zorg bleek ongegrond. De Stichting Veteranen Korps Rijdende Artillerie organiseert jaarlijks in september een reünie, waarbij de korpsveteranen van de verschillende missies elkaar weer treffen.

Eenheid in verscheidenheid (1)

Een grote verscheidenheid aan militairen heeft in de loop der tijd gediend bij de rijdende artillerie in Nederland. Zij hebben zich op verschillende vlakken verdienstelijk gemaakt, zoals heroïsch optreden op het slagveld, militaire vakkundigheid, betrokkenheid bij het korps, dan wel sociaal-maatschappelijke of politieke verdiensten. Allen waren erg begaan met de rijdende artillerie in Nederland. Enkele voorbeelden uit het verleden zijn:

- **Eerste luitenant dr. J.C. van Rijneveld, RMWO-4:** gedecoreerd voor zijn moedige optreden rondom Leuven in 1830, oprichter van het militaire vakblad 'Militaire Spectator' in 1832.
- **Operwachtmeester Augustijns:** Onderscheiden met de zilveren medaille voor dapperheid tijdens de slag bij Stralsund en kreeg daarvoor een jaarlijks pensioen, in 1812 teruggekeerd van de veldtocht naar Rusland (1 v/d 3 onderofficieren), en uiteindelijk vanwege uitzonderlijke verdiensten te velde bevorderd tot officier.
- **Majoor Carel Frederik Krahmer de Bichin, RMWO-4,** zeer moedig opgetreden tijdens de Slag om Waterloo, hij ontving hiervoor een Militaire Willems Orde, en gesneuveld in 1830 in de straten van Brussel. Schrijver van het Rijderslied.
- **Luitenant-generaal b.d. Frederik Carel List, RMWO-2,** oud-commandant van de rijdende artillerie, voerde de artillerie te velde aan tijdens de Belgische opstand en ontving hiervoor het Commandeurschap van de Militaire Willems Orde, later werd hij directeur-generaal van oorlog en zelfs Minister van Oorlog, hij voerde de dolman in als ook het 'Onderscheidingsteken voor Langdurige Dienst als Officier' dat nog steeds op 6 december wordt uitgereikt.
- **Generaal-majoor tit b.d. Nicolaas Bosboom,** oud-korpscommandant, bezorgde de ridders een robuuste naam binnen de krijgsmacht door veelvuldige meerdaagse marsoefeningen en lange afstandsritten voor het korps, waarbij hij stevast zelf voorop reed, was namens de vrije liberalen Minister van Oorlog in het kabinet Cort van der Linden tijdens de Eerste Wereldoorlog.
- **Prins Bernhard, RMWO-2:** als kapitein der rijdende artillerie geïnstalleerd in 1937 op de Kemperbergerheide. Altijd een groot pleitbezorger van het korps geweest. In het museum van het Korps Rijdende Artillerie staat zijn blauwe dolman tentoongesteld.
- **Wachtmeester Otto Kruihof:** heldhaftig opgetreden en ernstig gewond geraakt in de meidagen van 1940 in Dordrecht, naamgever van het Kruihofpaviljoen op het Artillerie Schietkamp.
- **Reserve Eerste luitenant mr. Samuel baron van Voërst van Lynden:** reserve officier bij het Korps Rijdende Artillerie, burgemeester van Gramsbergen, opgepakt in de Tweede Wereldoorlog vanwege verzetsactiviteiten, sinds 1945 vermist (vermoedelijk omgekomen in concentratiekamp Bergen-Belsen of op transport naar Dachau). In het museum van het Korps Rijdende Artillerie staat zijn gouden dolman tentoongesteld.

24 J. Dumoulin, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2010: 'Doorpakken'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2010) (39) 13.

25 P. Teeuw, Strategische Partner Noorwegen, in: *Militaire Spectator* 181 (2012) (9) 413-414.

Eenheid in verscheidenheid (2)

Een grote verscheidenheid aan militairen heeft in de loop der tijden gediend bij de rijdende artillerie in Nederland. Zij hebben zich op verschillende vlakken verdienstelijk gemaakt, zoals heroïsch optreden op het slagveld, militaire vakkundigheid, betrokkenheid bij het korps, dan wel sociaal-maatschappelijke of politieke verdiensten. Allen waren of zijn erg begaan met de rijdende artillerie in Nederland. Enkele voorbeelden uit het verleden en het heden zijn:

- **Reserve-kolonel mr. Charles van Houten:** reserve officier bij het Korps Rijdende Artillerie, Engelandvaarder, medewerker Bureau Inlichtingen en vertrouwing van koningin Wilhelmina in Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog, later belast met de dagelijkse leiding van de Binnenlandse Strijdkrachten in de staf van prins Bernhard tijdens de bevrijding, na de Tweede Wereldoorlog een groot voorvechter voor heroprichting van het Korps Rijdende Artillerie.
- **Kolonel b.d. Jan Anne baron de Smeth:** oud-korpscommandant en oud Kolonel van het Korps, aimabel persoon en hoeder van de tradities van het korps.
- **Luitenant-generaal b.d. Hans Couzy:** oud-korpscommandant, later Bevelhebber der Landstrijdkrachten. Schrijver van het 'Boek van Couzy', het boek met alle tradities en mores van het korps.
- **Reserve-kapitein jhr. mr. Aarnout Loudon:** reserve officier bij de rijdende artillerie, oud CEO AKZO, later senator in de Eerste Kamer voor de VVD.
- **Reserve-luitenant-kolonel b.d. Paul Veenhuizen:** vm. mobilisabel plaatsvervangend afdelingscommandant van 11 Afdeling Rijdende Artillerie, via het televisieprogramma 'Hoe heurt het' van Jort Kelder bij een breed Nederlands publiek beter bekend als de 'Nederscot'.
- **Luitenant-generaal b.d. Ton van Loon,** oud-korpscommandant, commandant van de ridders in Kosovo in 1999, later als generaal-majoor commandant van *Regional Command South* in Afghanistan, en als luitenant-generaal commandant van 1 *German-Netherlands Corps* in Münster (Duitsland).
- **Luitenant-kolonel tit b.d. Marius van Pelt,** lange staat van dienst met vele operationele functies binnen 11 Afdeling Rijdende Artillerie. Meer dan 15 jaar directeur van het museum van het Korps Rijdende Artillerie.
- **Eerste luitenant Dennis Schotmeijer:** tegenwoordig kapitein, was als luitenant in 2007 onderdeel van het OMLT, en ging samen met het Afghaanse leger de greenzone in tijdens de slag om Chora; in 2016 is hij vanwege zijn moedige optreden in Chora 2007 onderscheiden met het zilveren erekoord.
- **Kapitein b.d. mr. drs. Hanke Bruins Slot:** vm. commandant van een PzH-peloton in Uruzgan, is sinds 2010 lid van de Tweede Kamer voor het CDA.
- **Kapitein Arno Mulders:** raakte in 2009 ernstig gewond in Uruzgan, en op uitnodiging van Zijne Majesteit vergezeldde hij in gouden dolman de koning in het cortège tijdens de kroning van Zijne Majesteit in 2013.
- **Korporaal 1e klasse b.d. Arjan Dijkhuizen:** veteraan van het korps met uitzendingen naar Bosnië, Kosovo en Uruzgan, immer actief tijdens veteranendag en voor de KRA veteranenstichting. Hij is het boegbeeld voor de jonge veteraan, en hij is 'veteraan van het eerste uur'.

Nederlandse Antillen

In de tweede helft van 2010 liet het korps Uruzgan achter zich en richtte het de blik op een nieuwe taak: de achtste lichte van Compagnie in de West (CidW-8).²⁶ De

Compagnie in de West²⁷ vindt plaats op de Nederlandse Antillen, grotendeels op Curaçao. De 2^e Batterij vormde de kern van CidW-8, aangevuld met artilleristen van het Charlie Peloton van 14 Afdeling Veldartillerie om aan het vereiste aantal te komen.

De korpscommandant vroeg zich af of de ridders en veldartilleristen, beiden geen infanteristen, deze taak wel aankonden. Immers, de 2^e Batterij was de eerste niet-manoeuvre eenheid die als CidW in 2011-2012 optrad. De zorgen van de korpscommandant waren onterecht; de ridders

26 P.G.F. Hoefsloot, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededelingen 2010: 'Doorpakken'*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2010) (39) 5.

27 Met Compagnie in de West (CidW) ondersteunen landmachten eenheden de defensietaken op de Nederlandse Antillen. CidW omvat een viertal taken: (1) territoriale verdediging van de Nederlandse Antillen; (2) verlening van militaire bijstand aan de lokale autoriteiten; (3) verlening van humanitaire bijstand; (4) handhaving van de internationale rechtsorde. Ook ceremoniële taken horen hierbij, zoals dodenherdenking en de viering van koningsdag.

lieten zien dat zij, net als in Kosovo, als *Ersatz Infanterie* konden optreden.²⁸

Oorkonde

In 2012 keerde de batterij terug van de missie met een oorkonde van de Commandant der Zee-macht in het Caribisch Gebied voor de voortref-felijke wijze waarop de taak was uitgevoerd. Eenmaal thuis diende de batterij zich zo snel mogelijk om te vormen naar een batterij 120 mm mortieren. Dat had alles te maken met een verder afslanking van de krijgsmacht. De 2^e Batterij zou gaan transformeren naar een mortiereenheid en kreeg daarbij aanvulling vanuit de mariniers.

Het korps binnen het Vuursteuncommando

In 2011 kondigde de Nederlandse regering nieuwe bezuinigingen bij Defensie aan. Nederland was, net als andere westerse landen, in een ernstige financiële crisis verzeild geraakt. Ditmaal betrof het een inkrimping op het defensiebudget van meer dan € 1,1 miljard, de meest ingrijpende reorganisatie van de krijgsmacht sinds de Tweede Wereldoorlog.

De bezuinigingen raakten de Koninklijke Landmacht diep. De tankbataljons hielden op te bestaan en de parate artillerie moest halveren. De twee nog bestaande afdelingen, te weten 11 Afdeling Rijdende Artillerie en 14 Afdeling Veldartillerie, zouden samen één ongenummerde afdeling vormen onder het Vuursteuncommando (VustCo) in 't Harde. Op 25 januari 2013 hield 11 Afdeling Rijdende Artillerie op te bestaan en was de Afdeling als onderdeel van het VustCo een feit.

Binnen deze afdeling zou de afdelingscommandogroep, de Hoofdkwartier Batterij en het grootste deel van de Charlie Batterij bestaan uit ridders, terwijl de veld-artillerie de afdelingsstaf, de Alfa en Bravo Batterij zou leveren net als de rest van het VustCo. De commandant van de afdeling is tevens commandant van het Korps Rijdende Artillerie, terwijl de afdelingsadjutant ook de korpsadjutant is.

FOTOMCD.D.DEVAAL

Commando-overdracht Vuursteuncommando, 't Harde, 25 januari 2013

Zo zijn twee unieke instituten binnen de rijdende artillerie blijven bestaan. Het vergt overigens behendig leiderschap om eenheden afkomstig van drie verschillende korpsen (veld- en rijdende artillerie, en mariniers) met drie verschillende identiteiten binnen één afdeling dezelfde kant op te dirigeren!

Samenvoeging korpsen

De eenheden 120 mm mortieren van zowel 11 Air Manoeuvre Brigade als het Korps Mariniers moesten op last van de defensiestaf deel gaan uitmaken van de afdeling, die nu onder het VustCo resulteerde.²⁹ Het was een samenvoeging die uit armoede was geboren. Het Korps Mariniers staat in Nederland bekend als een elite-eenheid, gericht op onder meer amfibisch optreden en infanterietaken. Het Korps Rijdende Artillerie heeft een andere taakstelling en wil zich niet meten met de mariniers, maar wie goed naar de historie kijkt, ziet enige verwantschap tussen de ridders en de mariniers.

28 P.G.F Hoefsloot, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 2012*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2013) (41) 7.

29 L. van Bommel, Mortierbatterij Volledig Inzetbaar voor AASLT Optreden, in: *Sinte Barbara 69* (2017) (4) 53-57.

FOTO: KRA

Eenheid tijdens inzet met het 81mm-mortier in het kader van ISAF

Beide korpsen kennen een rijke historie, ze kunnen zich snel aanpassen aan veranderende omstandigheden en beide korpsen hebben overal ter wereld operaties uitgevoerd. Het Korps Mariniers heeft niet voor niets de wapenspreuk 'Qua Patet Orbis', 'zo wijd de wereld strekt'. Het zou zich zo langzamerhand ook kunnen lenen als lijfspreuk voor de ridders, met onder meer inzet in Midden-Europa, Scandinavië, Spanje, Rusland, Bosnië, Kosovo, Irak, Afghanistan en de Antillen.

Extra stap...

Over het verdwijnen van de afdeling schreef de korpscommandant: '11 Afdeling Rijdende Artillerie is niet meer, maar het Korps Rijdende Artillerie blijft bestaan. De tradities van het korps worden voortgezet in elementen van de nieuwe afdeling. Op deze wijze blijven de tradities hun waarde houden. Het korps is geen doel op zich, maar veel meer een middel tot een doel. Het biedt uitstekende mogelijkheden om een goede Korpsgeest, een

esprit de corps, te kweken. Dit is het moreel van een eenheid. Het Frans woord 'esprit' duidt op geest, en het woord 'corps' op het lichaam. Het lichaam is metaforisch voor een groep mensen, de eenheid. De geest verwijst naar kameraadschap, toewijding, eer en trots van elk lid naar de groep. Het betekent dienen en je eigenbelang ondergeschikt maken aan het doel van de eenheid. Altijd die extra stap maken en doorgaan waar anderen ophouden.'³⁰

Korpsgeest

Bij de oprichting van de nieuwe afdeling ontstonden al snel nieuwe initiatieven die traditie bij het korps zouden worden. Op 4 december 2012, tijdens de viering van Barbara³¹, vond de oprichting van de Stafbatterij plaats, de eenheid die later is overgegaan in de Hoofdkwartier Batterij. Het totaal aantal leden van de stafbatterij betrof drieënzestig. Zo ontstond de oprichtingsceremonie met de naam *Cérémonie Soixante Trois*, met een knipoog naar de heroprichting van de rijdende artillerie in 1963.

Naast paardrijden moesten de nieuwe ridders een historische tocht met twee 25-ponders

30 M.W.A.M. Roelen, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 2012*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2013) (41) 5-6.

31 Elk jaar op 4 december vieren de artilleristen de naamdag van hun schutspatronesse, Sinte Barbara.

maken, die met mankracht werden verplaatst. Tijdens de tocht stonden de nieuwbakken rijders stil bij de historie van het korps en werd door iedereen het eerste couplet van het Rijderslied gezongen. Met het commando 'veldpetten af, kwartiermutsen op' werd de batterij opgenomen in het Korps Rijdende Artillerie.³²

Omvang korps

Momenteel is het korps klein in omvang, met twee parate batterijen, een aantal actief-dienende rijders elders geplaatst, drie stichtingen en vele enthousiaste oud-rijders. De Stichting Museum is een ANBI³³ en is sinds 2005 gehuisvest op het Artillerie Schiet Kamp in Oldebroek. In 2006 erkende de Nederlandse Museum Vereniging het museum als 'Geregistreerd Museum', een eervol predicaat dat zij toekent aan musea die voldoen aan hoge eisen op het gebied van registratie en beheer van museale voorwerpen, foto's en documenten.³⁴

De Stichting Veteranen Korps Rijdende Artillerie bloeit; detachementen rijders nemen vol trots deel aan het jaarlijkse defilé in Den Haag tijdens veteranendag.

Manege

De Stichting Manege Korps Rijdende Artillerie heeft veertien eigen paarden. Veel militairen, rijders en niet-rijders, uit de omgeving van 't Harde hebben paardrijlessen in de manege

FOTOKRA

Gele Rijders in Kamp Holland, Uruzgan

van het korps. De gecertificeerde manege leidt vele militairen op voor het militair ruiter bewijs (MRB). De manege van het korps verzorgt ook vele optredens met hun getrokken 6 Veld.³⁵

De rijders nemen vaak deel aan de militaire ruiterkampioenschappen. De afvaardiging van het korps heeft altijd een hoog niveau, getuige de deelname in 2017 aan het Militair Wereldkampioenschap voor springruiters in het Franse Fontainebleau, waaraan ook olympiërs deelnamen.

Internationale contacten

Het korps heeft vaak contacten onderhouden met internationale eenheden. In het verleden werd samengewerkt met het Belgische Regiment d'Artillerie à Cheval (RACH), die tegenwoordig niet meer bestaat, en onderhield het korps *patenschaft*-relaties met Duitse artillerie-eenheden.

Gele rijder bij zijn paard, omgeven door nieuwsgierige kinderen, circa 1900

32 M.M.P. Aspers, in: Korps Rijdende Artillerie, *Korpsmededeling 2012*, 't Harde: 11 Afdeling Rijdende Artillerie (2013) (41) 68-69.

33 Een AMBI is een Algemeen Nut Beogende Instelling, dit zijn instellingen die zich volgens de belastingdienst voor minstens 90 procent inzetten voor het algemene nut. Dergelijke instellingen kunnen gebruikmaken van bepaalde belastingvoordelen bij erven, schenkingen en energiebelasting.

34 Korps Rijdende Artillerie, *Geschiedenis van het Museum Korps Rijdende Artillerie*, zie: <http://www.korpsrijdendeartillerie.nl/Museum/index.htm>.

35 Korps Rijdende Artillerie, *Welkom bij de Manege Korps Rijdende Artillerie*, zie: <http://www.korpsrijdendeartillerie.nl/Manege/index.htm>.

FOTO: KRA

Het Korps Rijdende Artillerie op oefening in Noorwegen, 2018

In 2017 heeft het korps de banden weer aangehaald met de Britse King's Troop Royal Horse Artillery. In oktober 2017 was de korpscommandant in Londen te gast bij de viering van de 70^e verjaardag van de King's Troop, in aanwezigheid van H.M. Queen Elizabeth II. Er is wel enig verschil met de Britse zusterenheid: daar waar de King's Troop een duidelijke opdracht heeft vanuit het Britse Ministry of Defence om zichtbaar bereden militair ceremoniële taken te verrichten, heeft het korps dat niet. De rijders betreuren het dat er geen formele opdracht voor hun bereden optredens is, hoewel de leiding van Defensie vaak een beroep op het korps doet om deel uit te maken van het bereden ceremonieel, vooral bij koninklijke aangelegenheden.

Rijdersexamen

Op een andere wijze doet de korpsgeest ook van zich spreken: jaarlijks leggen de nieuw aangekomen officieren van het korps een zogeheten rijdersexamen af. Een commissie, bestaande uit oud-korpscommandanten en onder voorzitterschap van de zittende korpscommandant, toetst de nieuwelingen op hun kennis over de geschiedenis en tradities van het korps. Dit geschiedt altijd op de zaterdag het dichtst gelegen bij de korpsverjaardag op 21 februari.

De examenkandidaten dienen ook alle vijf coupletten van het Franstalige Rijderslied te kunnen zingen, en de Nederlandse betekenis ervan te kennen. Een geslaagde kandidaat drinkt 's avonds tijdens het Diner de Corps champagne uit de zilveren korpsbeker.³⁶ De beker, een geschenk uit 1893, was sinds de Tweede Wereldoorlog verdwenen, maar via

³⁶ Koninklijke Landmacht, 11 Afdeling Rijdende Artillerie, Korps Rijdende Artillerie: 'Toujours joyeux, jamais chagrin, in: *Landmacht* 9 (september, 2008) 21.

de veilinghuizen van Sotheby's in Londen en Amsterdam keerde deze in 1990 weer terug.³⁷

Meevaller

In februari 2017 was er opnieuw een meevaller voor het korps. Het erezwaard van kolonel Adriaan Rudolf Willem Gey van Pittius, eerder genoemd in het eerste artikel, kwam na zeventig jaar weer boven water. Het zwaard was samen met andere kostbare voorwerpen van het korps voor de Tweede Wereldoorlog in enkele kisten opgeborgen en opgeslagen in een veem in Tiel. Na de oorlog miste het korps drie kisten en beschouwde de inhoud als verloren, totdat het verlossende telefoontje kwam. Na het overlijden van de kolonel in 1865 was het erezwaard bij de collectie van het korps terechtgekomen. Nu is het zwaard weer te bewonderen in het museum.³⁸

Saluutbatterij

De ridders vormen nog altijd een saluutbatterij. Al in de 17-de eeuw was het gebruikelijk om bij bijzondere gebeurtenissen kanonschoten af te vuren. Hoogwaardigheidsbekleders werden bij een bezoek met kanonschoten verwelkomd.³⁹ Vroeger schoot de artillerie bij aankomst van een hoge gast de kanonnen leeg, waardoor ze tijdelijk niet konden worden gebruikt om aan te geven dat men de gast vriendelijk gezind was.

Bij Koninklijk Besluit van 16 augustus 1815 is bepaald dat 'een kroning, huldiging, huwelijk van een Oranjetelg, een luisterrijke overwinning of het sluiten van een vrede om twaalf uur 's-middags wordt gevierd met een saluut van 101 schoten',⁴⁰ hetgeen in die tijd kon worden beschouwd als een vorm van communicatie. Tegenwoordig geven de ridders met hun saluutbatterij, en geheel in de traditie van garde artillerie, nog steeds saluutschoten af bij bezoeken van buitenlandse staatshoofden of bij de geboorte van koninklijke erfopvolgers.⁴¹

Tijdens de jaarlijkse opening van de Staten-Generaal, ook wel Prinsjesdag genoemd, geven de ridders minuutschoten af. Zij doen dit vanaf het moment dat de vorst het paleis verlaat om in de Ridderzaal de troonrede voor te lezen tot aan het moment dat de vorst na terugkomst het

FOTOMCD.K. DOGGER

Jaarlijkse saluutschoten op Prinsjesdag (2016)

paleis weer betreedt, waarbij de ridders exact elke minuut een schot afgeven.

Volgens historicus prof. dr. Ben Schoenmaker zijn in de saluutbatterij van het Korps Rijdende Artillerie twee tradities samengebracht: de ceremoniële tenuen van het korps en het afvuren van saluutschoten. Voor 1965 hadden deze twee tradities geen verwantschap, maar sinds die tijd zijn ze onlosmakelijk met elkaar verbonden.⁴²

37 B. Schoenmaker en J.P.C.M. van Hoof, *200 Jaar Rijdende Artillerie*, Den Haag: SDU Uitgeverij (1993) 223-224.

38 H. van der Ploeg, *Gestolen Erezwaard Terug bij Gele Ridders*, in: *Gelderlander*, 11 februari 2017.

39 B. Schoenmaker, *Dertig Jaar Traditievoortzetting Korps Rijdende Artillerie*, in: *Militaire Spectator* 163 (1993) (4) 171.

40 Tegenwoordig worden zowel bij mannelijke als vrouwelijke troonopvolgers 101 saluutschoten afgegeven. Vroeger kregen mannelijke opvolgers 101 schoten en vrouwelijke 51. De verklaring voor 101 schoten is dat 100 een groot getal is, en dat 101 het onbegrensde aangeeft.

41 M.J. van Leeuwen, *Militair Ceremonieel bij Inhuldigingen*, in: *Militaire Spectator* 182 (2013)(4) 181.

42 B. Schoenmaker (1993) 171.

Toetssteen

Onberispelijk uitgevoerd militair ceremonieel draagt bij aan de uitstraling van de krijgsmacht. Het is een vaak onderschatte vorm van strategische communicatie. Militair ceremonieel maakt vaak indruk en vormt voor de Nederlandse bevolking een toetssteen om te bezien of de Nederlandse krijgsmacht op adequate wijze is voorbereid op haar taken.⁴³

Operationeel optreden van de artillerie

Op het gebied van vuursteen zijn de laatste jaren de nodige veranderingen doorgevoerd. Zodra het tegenwoordig over operationeel vuursteunoptreden gaat, is er geen onderscheid meer tussen veld- en rijdende artillerie. Beide korpsen vervullen dezelfde operationele taak: het leveren van vuursteen. De Nederlandse brigades beschikken sinds de bezuinigingen van 2011 evenwel niet meer over een eigen artillerie-

eenheid. Dat is een enorm gemis, want zo kan de brigade het 'gevecht van verbonden wapens' niet meer voeren.⁴⁴

Zoals de vuursteunautoriteit het in zijn notitie zegt: 'De artillerie is bij uitstek de capaciteit waarmee de brigadecommandant een operatie kan beïnvloeden. De inzet van artillerie kan in het gevecht plaatselijk beslissend zijn om zodoende vrijheid van handelen af te dwingen en te garanderen. De reikwijdte van het artillerievakgebied is tegenwoordig opgerekt naar Joint Fire Support (JFS). Dit concept omvat het gebruik van indirecte vuurkracht in alle fysieke domeinen: land, lucht en zee. JFS dient het optreden van gevechtseenheden te versterken met zowel letale als niet letale effecten.'⁴⁵

Voor het landdomein richt JFS zich vooral op de artillerie en zware mortieren, waarbij de inzet van artillerie het best tot zijn recht komt in de diepe operatie. De diepe operatie vindt

FOTO MCD. S. HILCKMANN

Koning Willem-Alexander bezoekt het Vuursteun Commando bij Oldebroek, juni 2016

43 M.J. van Leeuwen (2013) 176.

44 O.P. van Wiggen en R.J. Aarten, Oefening Bison Drawsko 2017, Een Essentiële Nulmeting voor de Landmacht, in: *Militaire Spectator* 186 (2017) (12) 581-596.

45 Commandant Landstrijdkrachten, *Nota Functional Concept Joint Fire Support*, dd. 4 maart 2016.

FOTO: MORREN

Oefening Bison Drawsko 2017, waarbij 43 Gemechaniseerde Brigade in een multinationale samenstelling oefende in Polen, toonde de noodzaak van robuuste vuursteun aan

geografisch gezien plaats in het achtergebied van de opponent. Situational Awareness (SA), de beoordeling van de toestand ter plekke, is hierbij een essentiële voorwaarde. Artillerie-waarnemers zorgen voor SA in het nabije gevecht en het steunen van de manoeuvre-eenheden binnen de brigade.

Andere sensorcapaciteiten, zoals het Brigade Verkenning Eskadron, Remotely Piloted Aerial Systems (RPAS), elektronische peil- en storingscapaciteit en wapenlocatieradars kunnen doelen tot diep in vijandelijk gebied opsporen en daarmee de brigade artillerie-eenheid van de juiste doelinformatie voorzien. De artillerie is tegenwoordig met de pantserhouwitser en de nieuwe munitie in staat om

precisie- en oppervlaktevuren af te geven op doelen meer dan vijftig kilometer in de diepte.⁴⁶

De toekomst

De artillerie, en daarbinnen de rijdende artillerie, zal goed moeten nadenken over de rol die zij zich wil toedichten in de toekomst. De U.S. Army is momenteel een Multi-Domain Battle (MDB) concept aan het ontwikkelen, en beschouwt dit als de nieuwe versie van het gevecht van verbonden wapen, gericht op de

46 R. Sijbrandi, Het Brigade Diepe Gevecht, in: *Sinte Barbara* 69 (2017) (2) 22-27.

21-ste^e eeuw.⁴⁷ In dit concept krijgt de diepe operatie tijdens gevechtsoperaties ook een veel belangrijkere plaats dan voorheen.

In de jaren 80 van de vorige eeuw kwam met het AirLand Battle concept en de Follow-on Forces strategie van de NAVO daar de nadruk te liggen⁴⁸, en het MDB pakt hier de draad weer op. Ground Based Fire Support (GBFS), de grondgebonden vuursteun met hun maximale 50 km dracht, zal zich naast het nabije gevecht ook moeten gaan richten op interdictie, het aangrijpen van doelen in de diepte. Suppression of Enemy Air Defence⁴⁹, zoals het bestrijden van A2/AD⁵⁰ systemen, en grondwapen systeembestrijding met Counter Battery Fire⁵¹ gaan in het toekomstig conflict steeds meer aan belang toenemen, zo verwachten de Amerikanen.⁵²

De oefening Bison Drawsko, waarbij 43 Gemechaniseerde Brigade in een multinationale samenstelling in de winter van 2017 oefende voor gevechtsoperaties, toonde de noodzaak van een robuuste vuursteun onverkort aan.⁵³

Kansen

Er liggen nog meer kansen voor de artillerie. Tegenwoordig betrekken actoren steeds meer het informatiedomein bij een conflict. Het gaat er daarbij vooral om de opponent en de publieke

In Uruzgan bleek de artillerie een geducht inzetmiddel te zijn en ook nu liggen er volop kansen

opinie te beïnvloeden, nu niet met *bombs and bullets* maar met *bits, bytes and soundbytes*.

Daarnaast speelt ook al langer de vraag of de vuursteun niet het meest geschikt is om cybereffecten op tactisch niveau te coördineren. Offensieve cyberaanvallen en de inzet van vuursteun vertonen overeenkomsten. Hierbij valt te denken aan het ‘denken in effecten’, waarbij een effect permanent (fysieke vernietiging of beschadiging) of tijdelijk (rookscherm versus kortstondig bevroren van een camerabeeld van een RPAS) kan zijn.

Informatiedomein

Ook het voorkomen van ongewenste effecten, zoals *collateral damage*, komt zowel bij offensieve cyber als bij de inzet van vuursteun voor.⁵⁴ Het informatiedomein is nog door geen enkel krijgsmachtdeel of, binnen de landmacht, door geen enkel wapen of dienstvak opgeëist. De artillerie is van oudsher een wapen dat zich heeft toegelegd op het denken in effecten, zij zou zich daarom ook kunnen toeleggen op het optreden in het informatiedomein, bij een van te voren bepaalde *target audience*⁵⁵. Tijdens het artilleriesymposium in 2017 kwam een eventuele bemoeienis van de artillerie met het informatiedomein al naar voren.⁵⁶

Ten slotte

Dit derde artikel richtte zich op de vraag welke rol het Korps Rijdende Artillerie in de toekomst kan vervullen. Het korps heeft in Uruzgan laten

47 US Army, *Multi-Domain Battle: Evolution of Combined Arms for the 21st Century 2025-2040*, version 1.0, Ft Eustis, VA (USA): TRADOC / US Army Capabilities Integration Center (October 2017).

48 Zie hiervoor het artikel ‘Never send a man if you can send a bullet’. De op brigade-niveau van luitenant-kolonel Rienk Sijbrandi in deze *Militaire Spectator*.

49 Suppression of Enemy Air Defence betekent: onderdrukken van de vijandelijke luchtverdediging.

50 A2/AD staat voor Anti Access / Aerial Denial; het voorkomen dat vijandelijke vliegtuigen toegang tot het luchtruim krijgen.

51 Counter Battery Fire is het met eigen artillerieschoten bestrijden van vijandelijke artillerie.

52 P. Sloot, Multi-Domain Battle: Combined Arms for the 21st Century, in: *Sinte Barbara* 69 (2017) (2) 08-12.

53 O.P. van Wiggen en R.J. Aarten (2017) 587-596.

54 R. Gouweleeuw, Cyber Tactiek en Techniek, in: *Artilia, Officieel Orgaan Vereniging Onderofficieren Artillerie* 104 (maart 2014) 20-23.

55 *Target audience* is een van te voren bepaalde doelgroep.

56 H.J.M. van Rijssen, Artillerie Symposium 31 januari 2017 op de KMA, in: *Sinte Barbara* 69 (2017) (1) 13-14.

zien dat de artillerie een geducht inzetmiddel is geweest. Dat is nog niet alles. Naast het leveren van vuurkracht is de artillerie ook bij uitstek een afschrikkingsmiddel of een middel om misleidingsoperaties mee uit te voeren. Vanwege deze veelzijdigheid is het opmerkelijk dat de artillerie bij de bezuinigingen van 2011 is gehalveerd. Deze bezuinigingsmaatregel breekt Nederland nu op, vooral nu de stabiliteit rondom het NAVO-grondgebied ver te zoeken is.

De CidW-taak heeft laten zien dat de rijders erg flexibel zijn en gemakkelijk kunnen omschakelen naar infanterietaken, Ersatz Infanterie. Vooral het toekomstige hybride optreden maakt een dergelijke adaptieve instelling noodzakelijk: enerzijds de opponent in de diepte met zoveel mogelijk middelen aangrijpen, terwijl een eenheid daarnaast snel moet kunnen schakelen naar beveiligingstaken in de directe omgeving.

Naast de operationele taak verrichten de rijders bereden optredens en ook met deze activiteiten dragen ze bij aan het imago van de krijgsmacht. De Nederlandse bevolking weet de optredens van de rijders te waarderen, ongeacht of die nu operationeel of ceremonieel zijn. Al met al zijn de Gele Rijders in de loop der jaren uitgegroeid tot een 'sterk merk'.

Relevantie

Terug naar de centrale vraag van dit drieluik: op welke wijze draagt het Korps Rijdende Artillerie bij aan het huidige en toekomstige landoptreden bij eventuele conflicten? Het Korps Rijdende Artillerie heeft een rijke geschiedenis. In de loop der jaren hebben de rijders zich weten aan te passen aan de veranderende omstandigheden. De rijdende artillerie was vanaf de oprichting lichte artillerie, en is dat nu nog steeds. De Charlie Batterij vervult met verve de 120 mm mortier taak.

FOTO: HILLINGA, MCD

Oefening Varpalota Challenge, Hongarije, 2017

Wellicht gaat Nederland in de toekomst de artillerie weer uitbreiden, vanwege de veranderende veiligheidssituatie in de wereld. De rijders zouden dan weer de beschikking kunnen krijgen over pantserhouwitsers en verworven daarmee tot middelzware en tegelijkertijd beweeglijke artillerie.

Het korps heeft aan vele operaties en gevechten deelgenomen, verspreid over de hele wereld, en zal zich ook aan het toekomstige optreden aanpassen. Door de geschiedenis, mentaliteit, samen met het ceremonieel, hebben de rijders sinds februari 1793 faam opgebouwd. Daarom zingen de rijders nog steeds: 'Un jour l'amour et le bon vin, un autre jour le sabre en main, voilà notre devise!'⁵⁷ ■

57 Oftewel: 'De ene dag liefde en goede wijn, de andere dag een getrokken sabel, kijk, dat is ons credo!'

Ontwikkelingen bij de grondgebonden vuursteun van de Koninklijke Landmacht

De artillerie transformeert van een gelimiteerd oppervlaktewapen, dat veel voorbereiding vergde, naar een flexibel, precies, genetwerkt en interoperabel wapensysteem dat op grote afstand en met grote nauwkeurigheid doelen aangrijpt. De langere dracht en de daarbij behorende sensoren maken de artillerie een belangrijke speler om slagkracht, escalatiedominantie en afschrikking in NAVO-verband in de toekomst zeker te stellen.

G.E. Jansma – luitenant-kolonel en kolonel M.R.C. van Ockenburg*

Bij de gehele grondgebonden vuursteun van de Koninklijke Landmacht vinden momenteel vele interessante ontwikkelingen plaats en er komen veranderingen aan.¹ Momenteel beschikt de landmacht over onvoldoende vuursteun. De brigades hebben geen eigen grondgebonden vuursteun meer, terwijl zij in voorkomend geval wel het gevecht der verbonden wapens dienen te voeren. De

Adviesraad Internationale Vraagstukken benadrukte afgelopen november in een uitgesproken rapport nog eens dat de NAVO forse kritiek heeft op de defensie-inspanningen van Nederland. Vooral de slagkracht van de landmacht, waaronder de grondgebonden vuursteun, dient te verbeteren om geloofwaardige afschrikking – de basis van de NAVO – te garanderen.²

Het kabinetsbesluit om structureel anderhalf miljard euro aan de defensiebegroting toe te voegen is een belangrijke eerste stap om de krijgsmacht weer op orde te krijgen. Met de nota van wijziging op de ontwerp-begroting van Defensie van 17 november 2017 heeft het kabinet de mogelijkheid gecreëerd om met voorrang knelpunten weg te werken, waaronder de tekorten bij het Vuursteuncommando (VustCo). Deze eerste stap is een belangrijke mijlpaal voor de grondgebonden vuursteun van de landmacht om te groeien en door te ontwikkelen.

* Luitenant-kolonel Eric Jansma is momenteel hoofd Sectie S-5 van het Vuursteuncommando; kolonel Marc van Ockenburg is commandant van het Vuursteuncommando, tevens commandant Korps Veldartillerie.

1 De begrippen 'artillerie' en 'vuursteun' worden vaak als elkaars equivalenten beschouwd, maar dit is niet juist. De vuursteun omvat tegenwoordig naast de artillerie (kanonnen, houwitsers en geschut) ook de mortieren en de inzet van het luchtwapen en Naval Fire Support voor zover deze een ondersteunende taak hebben voor landeenheden. De grondgebonden vuursteun omvat artillerie en mortieren.

2 Adviesraad Internationale Vraagstukken, *De Toekomst van de NAVO en de Veiligheid van Europa*. Advies 106, 10 november 2017. Zie: <https://aiv-advies.nl/9h8>.

FOTO: E. MORREN

Sinds 2011 is er nog één dual-hatted afdeling artillerie, die de vuursteuneffecten moet leveren aan vier eenheden van brigadegrootte

In dit artikel behandelen we de manier waarop de knelpunten bij de grondgebonden vuursteun worden aangepakt en we geven inzicht in diverse ontwikkelingen op het gebied van grondgebonden vuursteun. Daarbij komen meerdere onderwerpen aan de orde: de huidige situatie bij de grondgebonden vuursteun; de dreiging en hernieuwde focus op het campagne-thema Combat; de studie naar de slagkracht; de DoorOntwikkeling KrijgsMacht (DOKM); en andere ontwikkelingen.

Huidige situatie grondgebonden vuursteun

De landmacht heeft sinds 2011 nog één *dual-hatted*³ afdeling artillerie, bestaande uit drie batterijen uitgerust met de 155mm Panzer-Haubitze 2000NL (PzH) en het 120mm-mortier. Deze afdeling moet de vuursteuneffecten leveren aan vier eenheden van brigade-

grootte, inbegrepen het Korps Mariniers en het Korps Commandotroepen. De artillerie is tegenwoordig qua omvang niet in staat om zowel de gereedstelling als de inzet van Nederlandse eenheden voor operaties te steunen of daar zelf deel van uit te maken. Het tekort aan artillerie heeft een structurele disbalans tussen gevechtseenheden en de grondgebonden vuursteun tot gevolg.

De grondgebonden vuursteun bestaat niet alleen uit houwitseren en mortieren. De gehele vuursteunketen binnen een brigade begint met doelopsporing. Zodra een doel is waargenomen gaat er een vuuraanvraag naar het coördinatiecentrum bij het manoeuvrebataljon om vuursteun af te stemmen met het tactisch optreden van het betreffende bataljon. Daarna zorgen de

3 *Dual-hatted* betekent in dit geval dat al de bedieningen van de afdeling zowel met de PzH's als met de 120mm-mortieren moeten kunnen optreden.

vuurleidingscentra bij de afdeling voor prioritering, technische doelanalyse en de juiste gegevens voor de PzH's en mortieren, die uiteindelijk het doel bevuren. De Fire Support Teams, die bij de gevechtseenheden van de bataljons zijn ingedeeld, verrichten de doelopsporing voor de grondgebonden vuursteun tijdens de nabije operatie. Voor doelopsporing in de diepte gebruikt de Nederlandse grondgebonden vuursteun de wapenlocatieradars die zijn ondergebracht bij het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigings-Commando en de opsporingssystemen van het Joint Intelligence Surveillance, Target Acquisition, Reconnaissance Commando (JISTARC).

Aan het einde van de Koude Oorlog had de artillerie nog een legerkorpsartilleriestaf, drie divisieveldartilleriegroepen, tien parate en verschillende mobilisabele afdelingen en twee zelfstandige batterijen,⁴ 'eigen' voorwaartse waarnemers en eigen meteo- en opsporingsmiddelen voor doelen in de diepte. Bovendien had elk pantserinfanteriebataljon zijn eigen zware mortiercompagnie. Daarbij vergeleken heeft de huidige artillerie slechts een zeer beperkte omvang. De omvang van de grondgebonden vuursteun bij de landmacht in de jaren 70 en 80 was noodzakelijk om de dreiging uit het Oosten af te schrikken en in voorkomend geval af te stoppen. De groot-

schalige afslanking van de artillerie door de jaren heen stemt tot nadenken, vooral omdat de veiligheid rondom het NAVO-gebied de laatste tijd niet is toegenomen.

Dreiging en hernieuwde focus op het campagnethema Combat

De militaire capaciteiten van NAVO-partners zijn afgelopen decennia vaak gebruikt in expeditionaire operaties in onder meer Afghanistan, Irak en Mali. Deze stabilisatie- en inlichtingenoperaties hebben, in een tijd van bezuinigingen, veel van westerse krijgsmachten gevraagd. Het gevolg is dat door deze vaak langdurige inzet in het buitenland het campagnethema Combat niet of nauwelijks werd beoefend. De Nederlandse krijgsmacht onderscheidt tegenwoordig, in navolging van de NAVO, in haar doctrine voor landoperaties een viertal campagnethema's: Combat, Security, Peace Support Operations en Peace Time Military Engagement.⁵ Een campagne geeft vooral aan hoe een krijgsmacht haar capaciteit dient te plannen en in te zetten. In de praktijk komen deze campagnethema's niet zelfstandig voor. Tijdens operaties en militaire campagnes zijn thema's gelijktijdig van kracht, vaak met verschillende intensiteit.⁶

Vooral de verslechtering van de internationale veiligheidssituatie rondom Europa heeft ertoe geleid dat NAVO-partners inzagen dat hun krijgsmachten meer aandacht aan Combat moesten geven. Dat is ook in Nederland zo. Het campagnethema Combat is vooral gericht op interstatelijke conflicten en beschouwt escalatiedominantie en slagkracht als belangrijke vermogens voor een krijgsmacht.⁷ In hun artikel over de ontwikkeling van gemechaniseerde capaciteiten geven Van der Touw en Stam aan wat beide begrippen betekenen. Escalatiedominantie is een inherent vermogen om geweldsaanwending over een breed spectrum met minimale voorbereiding te kunnen opschalen naar behoefte van plaats en moment, terwijl het eigen voortzettingsvermogen gegarandeerd blijft. Slagkracht is een resultante van vuurkracht, bescherming en mobiliteit.⁸

4 De tien parate artillerie-afdelingen waren: 101 Artillerie Meetafdeling ('t Harde), 107 Afdeling Veldartillerie ('t Harde), 108 Afdeling Veldartillerie ('t Harde), 129 Afdeling Veldartillerie (Havelte), 154 Afdeling Veldartillerie ('t Harde), 11 Afdeling Rijdende Artillerie (Schaarsbergen/Arnhem), 12 Afdeling Veldartillerie (Oirschot), 41 Afdeling Veldartillerie (Seedorf, West-Duitsland), 42 Afdeling Veldartillerie (Assen), 43 Afdeling Veldartillerie (Havelte). De artillerie had ook twee zelfstandige batterijen: 19 Batterij Speciale Opdrachten ('t Harde) en 109 Batterij Veldartillerie MLRS (Havelte).

5 Het campagnethema Combat is gericht op gevechtsoveraties tussen reguliere strijdkrachten van twee of meerdere naties. Het campagnethema Security is gericht op het leveren van een bijdrage aan internationale, multi-agency operaties, die veiligheid, stabiliteit en welzijn willen bewerkstelligen. Het campagnethema 'Peace Support' speelt als de internationale gemeenschap de uitvoering en naleving van een vredesverdrag wil bewaken. Ten slotte omvat het campagnethema 'Peace Time Military Engagement' alle overige militaire inzet die bedoeld is om vrede en stabiliteit, zowel nationaal als internationaal, te bewaren of te bevorderen (zie: Koninklijke Landmacht, *Doctrine Publicatie 3.2, Landoperaties* (Amersfoort, Land Warfare Centre, 2014) 7-3 en 7-4).

6 Idem, 3-3.

7 Koninklijke Landmacht (2014) 3-3 en 7-3.

8 P.M. van der Touw en N.U. Stam, 'De Ontwikkeling van gemechaniseerde capaciteiten. Slagkracht en escalatiedominantie voor de toekomstige dreiging, in: *Militaire Spectator* 184 (2015) (6) 267-270.

FOTO: ANP.V. MAXIMOV

De Russische krijgsmacht, die samen met Wit-Rusland de grootschalige oefening Zapad 2017 hield, kan inmiddels tijdelijk en plaatselijk overwicht verkrijgen op NAVO-strijdkrachten

De Commandant Landstrijdkrachten heeft het Opleiding en Training Centrum Manoeuvr en het VustCo de opdracht gegeven een studie *Slagkracht in het landdomein* te schrijven. In deze studie zijn de capaciteiten van de Russische Federatie als uitgangspunt genomen. Door modernisatieprogramma's kan de Russische krijgsmacht inmiddels, zowel kwalitatief als kwantitatief, tijdelijk en plaatselijk overwicht verkrijgen op NAVO-strijdkrachten.⁹ Het optreden van reguliere Russische legereenheden in onder meer Oekraïne en de Krim heeft dit bevestigd en laat overduidelijk zien met welke dreiging de NAVO kan worden geconfronteerd.¹⁰ In Oost-Oekraïne hebben de Russen op grote schaal artillerie ingezet, waaronder raket-systemen met langedracht.

Een analyse van het Russische artillerieoptreden maakte duidelijk dat de combinatie van sensoren en massale inzet van Remotely-Piloted Aerial Systems (RPAS) en Electronic Warfare (EW) en een snelle *sensor-to-shooter link* naar

artillerie-eenheden grote letale gevolgen had. De Russen wisten de Oekraïense eenheden vroegtijdig te detecteren om ze vervolgens te bestoken met cluster- en thermobarische munitie.¹¹ Deze methode zorgde voor snelle en effectieve neutralisatie van Oekraïense eenheden. Artillerie-eenheden van de NAVO dienen in de toekomst hun bescherming daarom vooral te vinden in snel optreden en beweeglijkheid, met *shoot and scoot* en *send and scoot*¹²

Het gebruik van EW in Oekraïne bleef niet beperkt tot peilen en interceptie. Rusland paste

9 Rand Corporation, *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank*, Research Report (Santa Monica, Rand Corporation, 2016).

10 Ph. Karber, 'Lessons Learned' from the Ukrainian War (Washington, D.C., The Potomac Foundation, 2015).

11 Een thermobarisch wapen is een wapensysteem dat veel zuurstof uit de omgeving wegzuigt en gebruikt om intensieve explosies met extreme hoge temperatuur te veroorzaken.

12 *Shoot and scoot* en *send and scoot* betekent respectievelijk 'schieten en snel wegwezen' en 'verzenden en snel wegwezen'. Het drukt de snelheid van handelen en beweeglijkheid uit om niet te worden gedetecteerd.

elektronische aanvallen toe om op grote schaal communicatie en het gebruik van RPAS¹³ te verhinderen en de elektrische ontsteking van artillerie- en mortiermunitie tijdens de vlucht onschadelijk te maken. Dat Rusland de capaciteit heeft tot het creëren van deze zogeheten *C4I degraded/denied environment* heeft grote gevolgen voor ons eigen optreden. Als het gebruik van systemen als het Battlefield Management System (inbegrepen GPS) niet gegarandeerd is, is investeren in alternatieven noodzakelijk.

Ook A2AD (Anti-Access/Area Denial)¹⁴ is een cruciale factor gebleken. Russische eenheden en milities opereerden onder een dichte en gelaagde grondgebonden luchtverdediging, waardoor offensieve inzet van Oekraïense luchtmacht vrijwel onmogelijk bleek te zijn. Voor de NAVO is A2AD een *game changer*. Het verkrijgen en behouden van *air superiority* is geen vanzelfsprekendheid meer. Een mogelijk antwoord hierop is het zogeheten Multi Domain Battle (MDB) concept: een joint concept waarbij onder meer *land-based fires* bijdragen aan het neutraliseren van de ADA2-capaciteit van de tegenstander.¹⁵

Studie *Slagkracht*

De studie *Slagkracht in het landdomein* beschrijft de maatregelen die nodig zijn voor het landoptreden om over adequate escalatiedominantie en slagkracht te kunnen beschikken. De aandacht van de NAVO heeft de afgelopen decennia vooral bij stabilisatieoperaties gelegen, waardoor het

gezamenlijk optreden binnen brigadeverband en de inzet van zware wapens een minder nadrukkelijke rol speelden. Deze gerichtheid, samen met ingrijpende bezuinigingen, heeft ertoe geleid dat er ernstige tekorten zijn ontstaan om succesvol op te treden in gevechtsoperaties.

De belangrijkste, maar niet onverwachte, conclusie uit de studie *Slagkracht* is dat voor Nederland de brigade de kern vormt voor het gevecht in het landdomein. Vooral in het landdomein gaat het om geïntegreerde inzet van middelen en mogelijkheden, met als doel een eenduidig synergetisch effect te creëren om zo de *battlespace* te domineren. De rol van dirigent in het orkestreren van de verschillende effectbrengers en *enablers* ligt voor het landoptreden bij het brigadeniveau. Krijgswetenschappers in de Verenigde Staten noemen de brigade ook wel een *system of systems*,¹⁶ waarbinnen alle capaciteiten onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden en in balans

FOTO: MORREN

Met de pantserhouwitzer heeft Nederland de modernste vuurmond van en 24/7 inzetbaar

13 Inclusief *drones* van de OVSE

14 A2AD is een concept waarbij toegang tot gebieden/regio's wordt ontzegd door ontplooiing van onder meer geavanceerde *anti-air* en *anti-ship defenses*, Electronic Warfare, Offensive Cyber en langeafstandsraketten. De Russische Federatie heeft bijvoorbeeld bij Kaliningrad een zogeheten *A2AD-bubble* gecreëerd.

15 A. Palazzo en D McLain III, 'Multi-Domain Battle. A New Concept for Land Forces', in: *War on the Rocks* (15 september 2016). Zie: <https://warontherocks.com/2016/09/multi-domain-battle-a-new-concept-for-land-forces/>.

16 *System of systems* is een geheel aan taakgerichte en speciaal aangemerkte systemen die samen een nieuw en complexer systeem vormen. Dit nieuwe systeem is beter tegen zijn taak opgewassen en presteert beter dan de som der afzonderlijke delen. Met onder meer vuurkracht, mobiliteit en bescherming is een brigade als een systeem of systems aan te merken.

de geïntegreerde effecten van het totale systeem realiseren. Aanvullende subsystemen kunnen het system of systems versterken. De versterking kan bestaan uit buitenlandse eenheden, maar ook civiele capaciteiten, zoals bij operaties met een JIMP-benadering.¹⁷ Conform NAVO-eisen bestaat een brigade uit drie tot vier manoeuvrebataljons met bijhorende *combat support* en *combat service support*. Capaciteiten als vuursteun, elektronische aanvallen en offensieve cyber versterken en vullen het vermogen van de gevechtseenheden aan en leveren hun eigen unieke bijdrage aan slagkracht in het landdomein. De afdeling artillerie maakt daarmee integraal deel uit van de brigade.¹⁸

In de studie *Slagkracht* stond verder de conclusie dat de brigades van de Koninklijke Landmacht aanzienlijk aan vuurkracht hebben ingeboet door reducties van direct vurende en indirect vurende wapensystemen. Afgezet tegen de Russische overmacht aan organieke vuursteuncapaciteit, ingedeeld op

de NAVO, met een hoge tactische mobiliteit, grote dracht en vuurkracht

alle niveaus,¹⁹ moet de landmacht de capaciteit van de eigen vuursteun kwalitatief en kwantitatief verbeteren om afschrikking te blijven garanderen en om, als het nodig is, met de brigades effectief het gevecht aan te kunnen gaan.

De vuursteun van de landmacht is door complementariteit, het grote bereik, snel optreden en de diversiteit aan munitie een essentieel element in de Manoeuvrist Approach en het maakt integraal deel uit van het system of systems. Vuursteun slijt de vijandelijke gevechtskracht en ontnemt, door het bestrijden van geselecteerde doelen, de tegenstander de wil en het vermogen tot vechten. De grondgebonden vuursteun bestaat uit mortieren en artillerie. Met de PzH heeft Nederland de modernste vuurmond van de NAVO. Deze vuurmond heeft een hoge tactische mobiliteit, bescherming, grote dracht en vuurkracht en is bovendien 24/7 en onder alle weersomstandigheden inzetbaar. Het belang van grondgebonden vuursteun neemt verder toe omdat Close Air Support en Air Interdiction in een High Intensity Conflict minder vanzelfsprekend zijn. Tegelijkertijd heeft grondgebonden vuursteun een aandeel in het MDB-concept om ADA2-capaciteit te neutraliseren en speelt het een belangrijke rol in de diepe operatie bij de bestrijding van vijandelijke capaciteiten voordat zij invloed kunnen uitoefenen op de eigen gevechtsverbanden. Een voorbeeld is de *counter fire fight* om de vijandelijke artillerie te neutraliseren.

De genoemde bevindingen van de studie *Slagkracht* zijn richtinggevend voor de invulling van de benodigde slagkracht en voor de eerste stappen om herstel van de grondgebonden vuursteun te realiseren. De eerste uitkomsten zijn opgenomen in de defensiebrede studie Doorontwikkeling Krijgsmacht (DOKM).

17 JIMP staat voor Joint, Interagency, Multinational, Public.

18 Zie ook het artikel 'Never send a man, if you can send a bullet'. De diepe operatie op brigadeniveau' van R. Sijbrandi in deze *Militaire Spectator*.

19 O. van Wiggen en R. Aarten, 'Oefening Bison Drawsko 2017. Een essentiële nulmeting voor de landmacht', in: *Militaire Spectator* 186 (2017) (12) 587-588.

DoorOntwikkeling KrijgsMacht

DOKM beschrijft hoe de krijgsmacht eerst haar capaciteiten dient te verbeteren om te voldoen aan een vernieuwd en verhoogd ambitieniveau. De grote lijnen van de voorgenomen ontwikkeling van de krijgsmacht staan omschreven in de nota *Houvast in een onzekere wereld. Meerjarig perspectief op de krijgsmacht* die de minister van Defensie in 2017 heeft aangeboden aan de Tweede Kamer en het (concept) *Verdiepingsdocument meerjarig perspectief op de krijgsmacht*. Binnen dit krijgsmachtbrede plan heeft de landmacht haar eigen ontwikkelmodel vormgegeven.

Jarenlange bezuinigingen bij de landmacht hebben scheve verhoudingen veroorzaakt tussen Combat enerzijds en Combat Support en Combat Service Support anderzijds. De landmacht wil daarom binnen haar deel van de DOKM-maatregelen eerst het juiste evenwicht tussen Combat, Combat Support en Combat Service Support herstellen om vervolgens door te groeien naar het nieuwe ambitieniveau. DOKM kent drie stappen, die terugkomen in korte- en langetermijnontwikkelingen:

1. Investerings om de huidige krijgsmacht te continueren (en de gereedheid verder te versterken);
2. Verbetering operationele (gevechts)ondersteuning;
3. Uitbreiding en vernieuwing slagkracht.

Kortetermijnontwikkelingen

De eerste stap in de DOKM-maatregelen omvat voor de hele krijgsmacht een pakket aan maat-

regelen ter grootte van 400 miljoen euro. Het deel van deze maatregelen dat de landmacht voor haar rekening neemt, heet Toronto.²⁰ Project Toronto betekent voor de grondgebonden vuursteun concreet dat de landmacht een vierde batterij voor de afdeling artillerie gaat oprichten. Deze eerste stap kan de huidige grondgebonden vuursteun verlossen van de *dual-hatted* taak. Om deze stappen en verdere groei te faciliteren gaat Defensie in deze fase negentien PzH's uit de verkoop halen. Op de korte termijn bereikt de landmacht hiermee dat de vuursteun beter is toegerust om de operationele taak te kunnen uitvoeren. Door de oprichting van de vierde batterij kan de landmacht de gereedstelling van de manoeuvrebataljons beter ondersteunen.

De nieuwe batterij zal bestaan uit een zogeheten PzH-batterij minus. Dit betreft een batterij met een batterijniveau, een stafpeloton en twee vuurmondpelotons PzH met slechts twee PzH's. Daarnaast gaat de landmacht een extra 120mm-mortierpeloton oprichten en onderbrengen in de huidige mortierbatterij van de afdeling artillerie. Deze batterij beschikt dan over drie mortierpelotons met elk vier 120mm mortieren. Recent zijn een tweetal Precision-Guided Munitions aangeschaft. Excalibur geeft de artillerie een dracht van vijftig kilometer, met een nauwkeurigheid van tien meter. Met de geplande schietoefening in april (Zweden) bereiken we de status Full Operational Capable. Met de Assegai²¹ kunnen de PzH's tot op veertig kilometer oppervlakte doelen bestrijden. De volgende stap is de montage van GPS-geleide buizen²² op de Assegai's om het doel nog nauwkeuriger uit te schakelen.

Naast een wijziging in de organisatie van de artillerie-afdeling en vernieuwing van de munitie, staan er ook veranderingen op stapel voor de doelopsparing. De in te voeren Multi Missie Radar (MMR) kan met grote nauwkeurigheid en betrouwbaarheid complexe luchtdoelen detecteren, zoals snelle jachtvliegtuigen en kleine, langzaam vliegende RPAS. Tegelijkertijd is deze radar in staat om raketten, artillerie en mortieren op te sporen. Hoewel de techniek het mogelijk maakt om alles te analyseren wat door de

20 Met deze benaming verwijst de landmacht naar de Invictus Games in Toronto in 2017. De deelnemers aan deze spelen toonden hoop, moed, toewijding en veerkracht. Dit zijn ook de kernwaarden van de Koninklijke Landmacht.

21 Assegai is Afrikaans voor speer.

22 Een 'buis' is een ontstekers die nodig is om een granaat tot detonatie te brengen. De bediening van een houwtiser of mortier draait voor het verschieten de buis boven op de granaat. Er zijn verschillende soorten buizen, zoals tijdbuizen (deze buizen kunnen de granaat door een ingebouwd uurwerkmechanisme op een vooraf ingesteld tijdstip laten detoneren), nabijheidsbuizen (deze buis laat de granaat door een ingebouwd mechanisme enkele meters boven het doel klappen), schokbuizen (deze buis laat de granaat exploderen bij het raken van het doel), of trage buizen (deze buizen laten de granaat enige tijd nadat hij het doel heeft geraakt ontploffen). Het soort buis is afhankelijk van het te bereiken effect.

lucht vliegt, is er wel een operationeel verschil tussen de inzet voor luchtverdediging en grondwapensysteembestrijding (GWSB). Voor luchtverdediging is het toegestaan om de MMR langer statisch in te zetten in een 360 graden-beveiliging. De bescherming van de radar wordt verkregen door de radar op een veilige afstand tegen vijandelijk vuur te positioneren. Voor de GSWB-taak dient de bediening de radar in een starende modus te zetten in het vak van de brigade. Door in een bepaalde richting te stralen kan de radar in deze modus vijandelijke krombaanwapens op grote afstanden opsporen. De radars belast met de GWSB-taak moeten veelvuldig van locatie veranderen om te voorkomen dat de tegenstander hen zelf opspoot.

Langeretermijnontwikkelingen (passend in de DOKM-stappen 2 en 3)

De langeretermijnontwikkelingen maken deel uit van stap 2 en 3 van de DOKM-maatregelen, de verbetering van de operationele (gevechts)ondersteuning en de uitbreiding en vernieuwing van slagkracht. De Bestuursstaf beraadt zich momenteel op de stappen 2 en 3 van DOKM; daarover is nog geen zekerheid te geven, want de stappen zijn afhankelijk van toekomstige budgetten. Voor de vuursteun betreffen deze stappen de oprichting van een tweede afdeling artillerie en de invoer van High-Mobility Tactical Ballistic Missile Systems (HMTBMS).

Een tweede afdeling maakt het mogelijk op de middellange termijn zowel de lichte als de gemechaniseerde brigade te ondersteunen met een afdeling artillerie. Deze groei vermindert het zogeheten *re-rolen*, het veranderen van de PzH- naar mortiertak of andersom om de bataljons van de brigades te ondersteunen. De invoer van HMTBMS's versterkt het vermogen van grondgebonden vuursteun om over grote afstand met precisie in de diepte doelen aan te grijpen. Dit kan bijvoorbeeld door het neutraliseren van vijandelijke A2AD-capaciteit of in het kader van het bestrijden van vijandelijke artillerie. De vuursteun vergroot zijn inzetbaarheid door de extra afdeling en de geavanceerde munitie voor zowel de nabije als de diepe operaties van de brigade.²³

FOTO MCD, H. HILINGA

De landmacht gaat een extra 120mm-mortierpeloton oprichten en onderbrengen in de huidige mortierbatterij van de afdeling artillerie

Andere ontwikkelingen

Naast de genoemde DOKM-maatregelen zijn er binnen het vakgebied van de vuursteun nog andere ontwikkelingen en nieuwigheden die op termijn grote invloed hebben op de grondgebonden vuursteun. De landmacht dient na te denken over deze veranderingen, omdat ze het optreden van de brigades kunnen beïnvloeden. Het Vuursteun Commando in 't Harde volgt deze ontwikkelingen nauwlettend en beziet of er voorstellen uit voortvloeien. Het gaat bij de (grondgebonden) vuursteun om ontwikkelingen op het gebied van organisatie, doelopsporing, commandovoering, training en opleiding, personeel en interoperabiliteit, die hierna worden toegelicht.

Organisatie

De koppeling van een afdeling per brigade is bij de NAVO gebruikelijk. NAVO-partners houden vast aan – of reorganiseren naar – een afdeling artillerie per gevechtsbrigade. De vuistregel hierbij is dat per gevechtsbataljon in een brigade, een batterij in een brigade-afdeling beschikbaar is. Internationaal beschikken deze brigade-afdelingen over eigen sensoren voor doelopsporing bestaande uit een mix van Fire Support Teams (FST), RPAS en wapenlocatieradars. De grotere

23 Zie ook het artikel 'Never send a man, if you can send a bullet'. De diepe operatie op brigadeniveau' van R. Sijbrandi in deze *Militaire Spectator*.

FOTO MCD, R. GIELING

Fire Support Teams vervullen een cruciale rol, want er worden steeds hogere eisen gesteld aan de nauwkeurigheid van het doelcoördinaat

landen herintroduceren divisie-artillerie met organieke langedracht-vuursteun. De landmacht kent zelf geen divisieniveau meer. Zij zal moeten nadenken of een overkoepelend artillerieorgaan boven de brigades noodzakelijk is bij grootschalig optreden tijdens het campagnethema Combat, om de juiste zwaartepunten in de vuursteun aan te brengen en de diepe operatie voorbij de vijftig kilometer te plannen en te leiden. Terugvallen op de Duitsers, waarmee een groot deel van de landmachtenheden samenwerkingsverbanden vormt, is geen optie: ook de Duitsers hebben momenteel onvoldoende artillerie.²⁴

Doelopsporing

Doelopsporing op grotere afstand wordt op de lange termijn belangrijker. Grote Areas of Operations gaan steeds meer voorkomen tijdens toekomstige operaties. Om een

dergelijk groot gebied te bestrijken is voor inlichtingenverzameling en doelopsporing een grote hoeveelheid sensor-capaciteit nodig, die bestaat uit een netwerk met verscheidende sensorsystemen. Te denken valt aan fysieke, elektronische, akoestische, digitale en optische sensoren met digitale koppelingen tussen *air and ground tracks*. Dit resulteert in diverse *eyes on target*. Deze sensorcapaciteit, samen met beeldfusie en ondersteund door Artificial Intelligence, versnelt de doelopsporing en draagt bij aan het verkrijgen van Situational Understanding.

Sensoren moeten in staat zijn tot doelopsporing, waarbij op steeds grotere afstand doeldetectie plaatsvindt. Tegelijkertijd stelt de artillerie met de moderne PzH en de geavanceerde munitie steeds hogere eisen aan de nauwkeurigheid van het doelcoördinaat. Deze ontwikkelingen zijn een aanjager om de doelopsporing te verbeteren, waarbij ze gelijktijdig de veiligheid van eigen troepen verhogen.

24 De gehele Duitse artillerie bestaat uit vier afdelingen.

Radars krijgen een multi-missie capaciteit. Deze innovatie maakt het mogelijk om doelopsporing, Air Defence en Air Traffic Control tegelijkertijd uit te voeren met dezelfde radar. Deze radars dienen in staat te zijn tot *detect & scoot*.²⁵ Aangezien de drie genoemde verschillende functionaliteiten vaak op hetzelfde moment, maar op verschillende locaties nodig zijn, is voldoende redundantie noodzakelijk. De artillerie overweegt om akoestiek als een passieve sensor te gebruiken voor verdichting van de doelinformatie en voor *early warning*. De FST's krijgen mogelijkheden voor Digitally Aided Close Air Support (DACAS). De Nederlandse artillerie gaat het inmiddels bestelde DACAS koppelen aan het Nederlandse systeem voor Digitally-Aided Fires Support (DAFS).²⁶ Hiermee komt (*near*) *realtime*-informatie, zoals *voice en data & full motion video* van vliegtuigen, ter beschikking van het Joint Fire Support Coordination Centre op zowel bataljons- en brigadeniveau, die een afstemming voor grondgebonden vuursteun en eventuele luchtsteun maken. Het is ook de bedoeling om FST's in de toekomst uit te rusten met mini-RPAS, om in hun directe omgeving dieper en effectiever doelopsporing en doelevaluatie uit te voeren. De hernieuwde aandacht voor het campagnethema Combat en de opgedane ervaringen van de operationele eenheden zijn voor de artillerie aanleiding het FST-concept te evalueren en toekomstbestendig te maken.

Doelbestrijding

De mortieren van het VustCo blijven een belangrijk organiek vuursteunmiddel voor gevechtseenheden. De belangrijkste ontwikkelingen voor mortieren liggen bij autonomie en langere-drachtmunitie met grotere precisie. Door autonome plaats- en richtingbepaling verbetert de mobiliteit van de huidige 120mm-mortier en daarmee de shoot & scoot-capaciteit. De 155 mm blijft het belangrijkste kaliber voor artillerie-eenheden in de NAVO. Ontwikkelingen van het 155mm-kaliber platform, zoals de PzH, spitsen zich toe op het automatiseren van de laad- en richtsystemen en drachtvergroting van de wapensystemen, die wellicht in de toekomst zelfs autonoom kunnen gaan functioneren. De munitieontwikkelingen richten zich op

het op grote afstand uitschakelen van zowel statische als mobiele doelen, die tevens gepantserd kunnen zijn.²⁷ Ook nieuwe niet-letale munitie, zoals verschietbare *jammers* en het creëren van schokgolven met de bedoeling de tegenstander tijdelijk uit te schakelen, zal over niet al te lange tijd beschikbaar komen. Semi-intelligente munitie voor de artillerie wordt verder doorontwikkeld, zoals *sensor-fuzed*²⁸ munitie en verschietbare mijnen, die 'Ottawa-compliant'²⁹ worden gemaakt. Overigens blijft het vermogen tot het uitvoeren van conventionele *area fires* en *suppression* onverkort van kracht.³⁰ Voor alle soorten munitie geldt dat de voorraden, inbegrepen benodigde logistieke transportcapaciteit, in voldoende mate beschikbaar dienen te zijn.

De 155 mm blijft het belangrijkste kaliber voor artillerie-eenheden in de NAVO

Door de toenemende omvang van de Area of Operations, het gebied waarin een aangewezen eenheid optreedt, zal raketartillerie vaker deel uit gaan maken van de inventaris van westerse landen. Raketsystemen op wielonderstel kennen een lagere materieexploitatie, vereisen met een bediening van drie personen minder personeel en bieden een veelzijdige strategische en veelal hoge tactische mobiliteit. Alle raketten zijn geleid. De prijsverschillen tussen raketten

-
- 25 *Detect & scoot* betekent opsporen en snel wegwezen om te voorkomen dat de tegenstander de eigen radar opspoort.
- 26 Het Advanced Fire Support Information System (AFSIS), dat als applicatie over het Battlefield Management System (BMS) ELIAS loopt.
- 27 Mobiele doelen kunnen ook doelen te water zijn.
- 28 *Sensor-fuzed* munitie heeft eigen infraroodsensoren en kleine millimeter-golf radarsystemen om harde doelen vanaf de bovenkant te raken, zoals de Duitse SMArt 155.
- 29 Het Ottawa Treaty, genoemd naar de in 1997 in Ottawa gehouden conferentie, verbiedt het gebruik, productie, verhandelen en opslag van landmijnen. Nederland heeft het verdrag geratificeerd. De volledige tekst van de overeenkomst is terug te vinden op de website van het Rode kruis.
- 30 *Area fires* is het uitbrengen van vuursteun in een groot gebied; *suppression* is het onderdrukken van de vijand met artillerievuur.

FOTO: MCD, E. KLIJN

Oefening Griffin Strike 2016: het streven van de NAVO is de vuursteun tijdens Combat-gerichte operaties met andere lidstaten te koppelen

en precisie-munitie voor kanonnen nemen sterk af, omdat de precisietechniek in raketten technisch eenvoudiger en daardoor goedkoper te realiseren is dan in precisie-munitie. Bovendien komt er een steeds grotere diversiteit aan soorten raketmunitie beschikbaar.

De Amerikaanse strijdkrachten experimenteren al langere tijd met *loitering munition*, ofwel een RPAS met explosieve lading, als *stand-alone* systeem of als type raketmunitie om doelen op te kunnen sporen en met grote nauwkeurigheid direct uit te kunnen schakelen. Het verkort de *sensor-to-shooter* tijd enorm. Eenheden kunnen loitering munition inzetten tegen zowel statische als mobiele doelen met eventueel bepantsering. Afhankelijk van het type hebben deze systemen een vliegduur van meerdere uren voordat ze worden ingezet en zijn ze, als

er geen doelaanbod is, herinzetbaar. Loitering munition maakt deel uit van de studie naar HMTBM. In 2018 gaat de artillerie in het kader van Concept Development & Experimentation van de landmacht op het Artillerie Schiet Kamp loitering munition beproeven.

Commandovoering

In het *verspreide sensor-to-shooter* vuursteun-systeem staan genetwerkte sensoren, *operators*, beslissers en shooters soms duizenden kilometers uit elkaar, waarbij het de bedoeling is de gehele *loop* binnen circa vijf minuten te sluiten. Langer mag de loop er niet over doen, omdat de beoogde doelen zich anders weer verplaatsen en de vuursteun op 'lege' en verlaten locaties staat te schieten. Het streven binnen de NAVO is ook om de vuursteun tijdens Combat-

gerichte operaties met andere NAVO-partners te koppelen. Deze internationale netwerkstructuur in vuursteuncoördinatie maakt het eenvoudiger om adequate doelinformatie te delen, elkaar te steunen en zwaartepunten in de gezamenlijk NAVO-vuursteun aan te brengen. Een dergelijke ontwikkeling gaat gepaard met een toename aan informatiebeveiligingsmaatregelen waarvoor specifieke ICT-ondersteuning nodig is. Het VustCo bestudeert momenteel de mogelijkheden.

Ballistische computers voor het berekenen van schietgegevens en vuurleidingscomputers voor de technische doelanalyse, waarbij de computer aangeeft hoeveel en welke munitie nodig is voor het effectief bestrijden van het doel, worden steeds geavanceerder. De tactische doelanalyse, die anders dan de technische analyse aangeeft welk doel de vuursteun wanneer moet aangrijpen, blijft in de voorliggende periode grotendeels voorbehouden aan de mens.

De vuursteun gaat, als gevolg van een GPS-denied-omgeving, in de nabije toekomst weer gebruik maken van navigatiepunten. De vuursteun dient er rekening mee te houden dat informatie verkregen via het elektromagnetisch spectrum vanwege vijandelijke *jamming* en *spoofing* onbetrouwbaar is of zelfs helemaal geen informatiewaarde oplevert.³¹ Jamming levert niet alleen beperkingen op voor navigatiedoelinden, maar ook voor radar en RPAS-gebruik. Back-up systemen, zoals terreinmeetcapaciteit en eigen meteosystemen, blijven noodzakelijk omdat zij niet afhankelijk zijn van het elektromagnetisch spectrum. De landmacht bekijkt de mogelijkheid om de terreinmeetcapaciteit, nu ingedeeld bij het JISTARC, terug te brengen naar het VustCo.

Training en opleiding

De landmacht dient de training en opleidingen van haar eenheden, tot en met het brigade-niveau, aan te passen naar het campagnethema Combat. Eenheden moeten weer gaan oefenen en trainen met scenario's waarbij er nauwelijks of geen communicatiemogelijkheden zijn en in een GPS-denied-omgeving, een gebied waar elektronische plaatsbepaling niet mogelijk is. De

vuursteun moet verspreid op kunnen treden en beweeglijk zijn om vijandelijk vuur te ontlopen. Tegelijkertijd dient de vuursteun snel met meerdere vuureenheden geconcentreerd vuur uit te kunnen brengen, de zogeheten *massed fires*. De locaties voor het trainen en oefenen van de vuursteun zijn ook aan verandering onderhevig. Bij de vuursteun is steeds meer aandacht voor precisiemunitie voor de lange dracht en dat vereist grotere schietterreinen voor daadwerkelijke schietoefeningen. Het belang en gebruik van simulatie voor opleiding en training neemt toe omdat hoogwaardige vuursteunplatforms en munitie in de toekomst minder beschikbaar zullen zijn voor training. Met de introductie van technieken als *virtual reality*, *augmented reality*, *cloud computing*, *machine learning* en *massive multiplayer networks* kunnen de Fire Support Teams complexe scenario's trainen in een oefenlokaal, waarbij de vuursteun een realistische oefenomgeving weet op te roepen.

Personeel

Binnen het vuursteunsysteem is een verschuiving waarneembaar van *man in the loop* naar *man on the loop*: de rol van de mens verschuift van het bedienen van systemen naar het controleren ervan. De mens blijft echter essentieel in het intellectuele deel van tactische doelanalyse en het targetingsproces.³² Dit vereist brede en diepe kennis van C4I-systemen en procedures en stelt hoge eisen aan het omgaan met sensoren en wapensystemen. Daarnaast moeten vuursteunspecialisten voldoende kennis en ervaring hebben om alle vuursteunmogelijkheden en -coördinatie-maatregelen zo te integreren in het operatie-concept van de tactische commandant dat het synergie met de manoeuvre en genie oplevert en leidt tot het gewenste effect.

31 *Jamming* is het verstoren of blokkeren van elektronische signalen en berichtenverkeer; *spoofing* is het manipuleren en falsificeren van data, waarbij anderen dan de zender of ontvanger de informatie wijzigen.

32 Zie voor verdere uitleg van het targetingsproces het artikel 'Never send a man, if you can send a bullet'. De diepe operatie op brigadeniveau' van R. Sijbrandi in deze *Militaire Spectator*.

FOTO E. MORREN

De rol van de mens verschuift van het bedienen van systemen naar het controleren ervan, maar hij blijft essentieel in het intellectuele deel van tactische doelanalyse en het targetingproces

De artillerie gaat ook de maatregelen die voortvloeien uit het adaptiever maken van de krijgsmacht invullen. Zo zal de krijgsmacht meer reservisten gaan inzetten. De eerste reservisten zijn inmiddels werkzaam bij het VustCo, dat de mogelijkheid bestudeert om operationele reservisten in te zetten bij trainingen en missies.

Interoperabiliteit

Deelname aan internationale missies als de NATO Response Force, de Very High Readiness Joint Task Force (NAVO), de EU-Battle Group en de Enhanced Forward Presence (NAVO) vereisen interoperabiliteit. Ondanks het streven van de NAVO om de interoperabiliteit te vergroten, zijn nationale *legacy*-systemen nog steeds noodzakelijk. Het NAVO-programma Artillery Systems Cooperating Activities (ASCA) maakt uitwisseling van vuuropdrachten aan deelnemende landen mogelijk. De deelnemende landen zijn Duitsland, Frankrijk, Italië,

Amerika, Turkije, Denemarken, Noorwegen, Groot-Brittannië en Nederland. De Nederlandse artillerie heeft de hiervoor benodigde programmatuur, het Advanced Fire Support Information System (AFSIS), in 2017 succesvol geïmplementeerd in haar vuursteunsysteem. In november 2017 is geschoten met behulp van ASCA. Hierbij deed een Duitse Forward Observer een digitale *call for fire* bij een Nederlands Fire Direction Centre, op basis waarvan een Nederlandse PzH vuurde. De Duitse radar nam de schoten waar. Hoewel er nog veel valt te verbeteren en te ontwikkelen, is dit een grote stap voorwaarts op het gebied van internationale artilleriesamenwerking. Duitsland en België zijn hierbij de belangrijkste partners.

Ter afsluiting

De inzet van vuursteun is een beslissende factor op het gevechtveld. Tijdens de stabilisatie-operaties in Afghanistan is de waarde van vuursteun – zowel grondgebonden vuursteun als luchtsteun – vele keren aangetoond.³³ De grondgebonden vuursteun is één van de capaciteiten van de Nederlandse krijgsmacht waarin de afgelopen decennia diep is gesneden. Personeel in het domein van de grondgebonden vuursteun, van het begin tot aan het einde van de granaatbaan, onderscheidt zich in operaties als vakbekwaam en professioneel. De techniek bij de artillerie gaat in hoog tempo vernieuwen, wat veel van de artillerist gaat vragen. Geavanceerde technisch hoogwaardige systemen en de hoeveelheid te verwerken data en daarbij noodzakelijke snelheid van handelen gaan de toekomst van de vuursteun in grote mate bepalen. De artillerie transformeert van een gelimiteerd oppervlaktewapen, dat veel voorbereiding vergde, naar een flexibel, precies, genetwerkt en interoperabel wapensysteem dat op grote afstand en met grote nauwkeurigheid doelen aangrijpt. Kortom, de langere dracht en de daarbij behorende sensoren maken de artillerie een belangrijke speler om slagkracht, escalatiedominantie en afschrikking in NAVO-verband in de toekomst zeker te stellen. ■

³³ Zie voor verdere uitleg het artikel 'Het Korps Rijdende Artillerie 3: 'Sterk Merk' van A.J.H. Bouwmeester in deze *Militaire Spectator*.

Noorwegen, internationale oefening
Cold Response, 2016

FOTO MCD, G. VAN ES

In deze *Militaire Spectator* is plaatsgemaakt voor een gastcolumn. Vilan van de Loo schrijft over de beeldvorming rond J.B. van Heutsz.

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt ook andere lezers uit om een gastcolumn te schrijven. Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift. De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch

opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn. Een bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Van Heutsz aan het woord: hoor en wederhoor

Vilan van de Loo*

Met alle aandacht die er is voor de dekolonisatie-oorlogen, blijft die voor de koloniale oorlogen achter. En is nogal eenzijdig. Koloniale leiders als Jan Pietersz. Coen en Johan Maurits van Nassau gelden tegenwoordig als fout. Ook J.B. (Joannes) van Heutsz past in dit rijtje. Maar ooit was hij topmilitair, degene die op zijn manier een basis legde voor de eenheidsstaat Indonesië. Van Heutsz werd als held beschouwd, terwijl hij nu de grootste schurk lijkt te zijn.

Als biografie van Van Heutsz kijk ik met fascinatie naar de extreme beeldvorming rondom zijn persoon. Van zijn tijd als militaire en civiele autoriteit kennen we vrijwel alleen de vooroordelen. Dat blijkt in de discussies rondom de koloniale monumenten. Er is geen kennis van zijn inzet voor de inheemse bevolking, zoals die bestond in het dessa-onderwijs. Van Heutsz was progressiever dan 'Den Haag', toen hij als nieuwe gouverneur-generaal in 1904

de Javaanse aristocraat Aria Koesoema Joedha Soeddha (Yogyakarta) tot 'aspirant-controleur van het Binnenlandsch Bestuur' van Java en Madura benoemde. Vrijwel meteen arriveerde een telegram uit het Haagse dat Van Heutsz terugfloot. Een Javaan in het eigen bestuur? Daar was niemand aan toe, vond men daar. Uiteindelijk moest Van Heutsz toegeven en de benoeming werd ingetrokken. Zo zijn er meer voorbeelden te noemen waarin Van Heutsz naar een vorm van samenwerking zocht, maar dit alleen al toont iets van de complexiteit van het koloniale verleden. Dat wijst meteen op de vraag waar we nu voor staan: willen we nadenken over die complexiteit? Of hebben we liever een historisch Disneyland, waar alles wat we moeilijk vinden onzichtbaar is gemaakt door het verwijderen van standbeelden?

Het zegt vooral iets over het zelfbeeld van Nederland, nauwelijks iets over Van Heutsz zelf. Die is verdwenen onder deze merkwaardige oordelen. Dat is al langer zo. Over Van Heutsz bestaan slechts enkele biografische pockets, die neigen naar hagiografie of die simpelweg verouderd zijn, en dan zijn er de gebruikelijke antikoloniale publicaties nog.

* Dr. Vilan van de Loo is affiliated fellow bij het KITLV en gastonderzoeker bij Museum Bronbeek. Ze publiceert vooral over Indische cultuur en literatuur en werkt aan een biografie over Van Heutsz.

De beperkte informatie en de emoties die de naam oproept inspireerden mij een biografie over hem te schrijven. Het onderzoek is vol verrassingen, zoals de ontdekking van Van Heutsz als intelligente, geestige en ontwikkelde brieven-schrijver. Hij is temperamentvol en vaak gefrustreerd wanneer hij weer niet door 'Den Haag' wordt begrepen.

Dat is een rode draad in zijn leven: gebrek aan begrip. Hij heeft een belangrijke militaire expertise, vooral opgedaan in de praktijk van de koloniale oorlog in Atjeh. In Nederland heeft hij de regering, de ambtenaren en de burgerpers, voor wie Indië een ver-weg verhaal is, tegenover zich. En dan is er de bevolking nog, die zich even gemakkelijk laat meeslepen in verering als in verguizing. In 1904 bejubelden ze hem als pacificator van Atjeh, in 1908 werd hij beschuldigd van wreedheden begaan door de troepen in Atjeh, onder zijn verantwoordelijkheid. Wat vond hij zelf?

Verantwoordelijkheid

Eén van zijn brieven uit 1908 heb ik opnieuw uitgebracht. Het is dé brief. Hierin verweert Van Heutsz zich tegen de beschuldigingen dat er onder zijn commando door de troepen wreedheden zijn begaan. Hij is woedend, omdat hij ten eerste vindt dat hij zich als gouverneur-generaal niet hoeft te verantwoorden in discussies die voortkomen uit dit soort *fake news* en ten tweede heeft hij indertijd zijn adjudant H. Colijn (de latere minister en premier) hier onderzoek naar laten doen. De uitslag van dat onderzoek schrijft hij letter voor letter over. Colijn en Van Heutsz staan op hetzelfde standpunt: bestel je een koloniale oorlog, dan krijg je een koloniale oorlog, en gezien de aard van de mens zijn incidentele ontsporingen onvermijdelijk.

Dit standpunt wijst op een gedeelde verantwoordelijkheid. In een koloniale oorlog bestaat er geen verdeling tussen de *good guys* (de opdrachtgevende regering) en de *bad guys* (de uitvoerende militaire macht). Of Van Heutsz gehoord werd, betwijfel ik. Zelfs de tegenwoordige beeldenstorm hanteert de verdeling. Het is me te gemakkelijk: ons

Ons koloniale verleden is gecompliceerder dan 'goed' of 'slecht'

koloniale verleden is immers gecompliceerder dan goed of slecht. En daarbij ontslaat wijzen naar een ander niemand van de eigen betrokkenheid.

Traditie

Dat Van Heutsz zo'n uitmuntende brieven-schrijver zou zijn, had ik niet verwacht. Hoe kon ik ook? Er zijn verschillende websites waarop allerhande literaire teksten digitaal te lezen staan, maar dat is vooral civiele letterkunde. Er is een wereld te winnen aan de militaire letteren: archieven liggen vol met nota's, correspondenties, artikelen, brochures en boeken. Vooralsnog zijn die onzichtbaar en dus lijkt het of ze er niet zijn. Dat was voor mij ook reden om deze brief opnieuw uit te brengen, om iets van die traditie zichtbaar te maken. Militairen schreven, en hoe. Prachtige volzinnen die aan duidelijkheid niets te wensen overlaten. Op het boekomslog staat een geweldige zin, die hardop gelezen moet worden: 'Kletspraatjes, lasterlijke aantijgingen waartoe ik reken te behoren alles wat gewoonlijk de onbekende ploertige *men* zegt of meent gehoord te hebben, moeten achterwege blijven.'

Dat gaat over 1903 en het gaat over ons, in de huidige tijd van namaaknieuws en vage verhalen in de pers. Als onderzoekster kijk ik naar Van Heutsz als mens, militair en bestuurder – in die volgorde. Wat ik niet doe, is adoreren of verguizen. Mijn doel is eenvoudig en moeilijk tegelijkertijd: Van Heutsz te leren kennen en begrijpen. Zolang we in een democratische rechtsstaat leven, geldt het recht op hoor en wederhoor, ook in de geschiedschrijving.¹ ■

1 Bronnen: www.vanheutsz.nl; J.B. Van Heutsz: *nota Geheim 1903 en de Atjeh-rel in 1908*. Inleiding Vilan van de Loo (Uitgeverij De Clercq Zubli, 2017).

Weg met sneuvelbereidheid!

Drs. Frans Matser – publicist*

Ik vind sneuvelbereidheid een rotwoord. Het begrip is mogelijk geïnspireerd door het bekende citaat van Alfred Lord Tennyson in zijn beroemde gedicht *The Charge of the Light Brigade* uit 1854 over soldatenmoed: 'Theirs not to make reply, Theirs not to reason why, Theirs but to do and die.' In het navolgende betoog wil ik voorstellen het woord sneuvelbereidheid niet meer te gebruiken en een alternatief aandragen. Mensen die sneuvelbereidheid gebruiken, proberen meestal aan te geven dat militairen bij inzet rekening moeten houden met grote risico's en ondanks die risico's hun opdracht moeten uitvoeren. Of zoals generaal Mart de Kruif dat ooit treffend formuleerde: doorgaan waar anderen ophouden. Maar de gedachte dat er gesneuveld moet worden staat natuurlijk haaks op elke militaire logica: want met dode militairen kun je geen opdracht uitvoeren. Alleen bij Islamitische Staat worden commandanten daar blij van. De vraag is natuurlijk wat een betere aanduiding is voor de mate waarin militairen onder extreem zware (gevechts)omstandigheden hun werk blijven doen. In eerste instantie denk ik dan aan het woord moed.

Want feit is, dat er moed voor nodig is om militair te zijn. Niet om op de kazerne les te geven, of je schoenen te poetsen, maar om te vechten. Moed is dan ook een van de karaktereigenschappen die nadrukkelijk

genoemd worden in de beleidsvisie leidinggeven van Defensie. Want goed voorbeeld doet volgen. Dus: moedige leiders inspireren hun ondergeschikten tot moedig gedrag. Maar van wie weten we op voorhand dat hij moedig is?

Ik overdacht dit thema, toen ik recent het boek *Naar eer en geweten*,¹ het militaire levensverhaal van Ridder Militaire Willems-Orde Bert Schüssler, herlas. Schüssler (1925-2001) meldt zich na de Tweede Wereldoorlog als vrijwilliger en vecht enkele jaren in Nederlands-Indië bij het Korps Speciale Troepen, waar hij voor zijn moedig optreden de Militaire Willems-Orde ontvangt. Na terugkeer wordt hij vlieger bij de luchtmacht, maar als in 1950 de Korea-oorlog uitbreekt meldt hij zich direct als vrijwilliger voor frontdienst en maakt in Korea diverse inzetten mee als compagniescommandant bij de infanterie. Feitelijk doet hij dat om te kijken of zijn daden in Nederlands-Indië 'eenmalig' waren, of dat moed een constante in zijn karakter is. Dat laatste blijkt. Want ook in Korea blinkt Schüssler uit door uiterste koelbloedigheid onder vuur. Hij raakt er ook zwaargewond. Later zou hij als waarnemer nog verzeild raken in bloedige schermutselingen in het Midden-Oosten. Ook hier vliegen de bommen en granaten hem om de oren, maar blijft hij steeds opdrachtgericht denken en handelen. Kortom, Schüssler is iemand die bij herhaling blij geeft van grote moed en altijd zijn opdracht en zijn mensen trouw blijft.

Ik denk dat moed, net als andere menselijke eigenschappen zoals intelligentie, lengte en gewicht, 'normaal' verdeeld is over de populatie. U weet wel, met zo'n Gauss-kromme. Er is in zo'n normaalverdeling aan de ene kant een beperkt aantal hele moedige mensen en er is

* Op deze plaats vindt u afwisselend een column van Frans Matser, publicist, en dr. M.F.J. Houben, luitenant-kolonel der mariniers.

¹ G.J. Schüssler, *Naar eer en geweten. Kroniek van een bewogen militair leven* (Diemen, uitgeverij De Bookmakers, 1998).

aan de andere kant een beperkt aantal hele laffe mensen, net als hele slimme en hele domme mensen. En er is een hele grote groep, die een beetje moedig is, daartussenin. Schüssler behoort zonder twijfel tot de kleine groep zeer moedige mensen. Net als meer recent de Ridders in de Militaire Willems-Orde Marco Kroon, Gijs Tuinman en andere militairen die in de afgelopen jaren, met name in Afghanistan, dapperheidonderscheidingen hebben gekregen.

Voor het meten van intelligentie hebben we een helder begrip: het intelligentiequotiënt. Mensen kunnen door middel van een serie tests vergeleken worden met het gemiddelde (100) en dan een hoog of een laag IQ scoren. Omdat intelligentie vrij algemeen wordt gezien als goede voorspeller van probleemoplossend vermogen, gebruiken de meeste bedrijven al jarenlang IQ-tests voor personeelsselectie. Het concept intelligentie is dus meetbaar en het instrument is de IQ-test. Ook de krijgsmacht maakt hier al tientallen jaren dankbaar gebruik van. Ik durf de stelling aan dat het vermogen om te vechten op een gelijksoortige manier normaal verdeeld is onder de mensheid. Dus moet er ook zoiets zijn als een 'gevechtsquotiënt'. Precies: GQ! Dat is te definiëren als de mate waarin een persoon onder extreem stressvolle (gevechts)omstandigheden opdrachtgericht blijft nadenken en onzelfzuchtig en adequaat blijft handelen. De moedigen zijn de positieve uitschieters (hoog GQ) en de laffen de negatieve uitschieters (laag GQ). De meeste mensen (zoals u en ik) zweven daar ergens tussenin.

Slim verhoudt zich dus tot IQ als moed tot GQ. Het mooie met intelligentie is dat we al sinds jaar en dag met IQ-tests een redelijk betrouwbare voorspelling kunnen doen over gedrag in de toekomst. Dat zou voor moed ook heel prettig zijn. Misschien biedt de moderne techniek met (gevechts)simulatie en 3D-beelden hiervoor in de nabije toekomst mogelijkheden. Nu kunnen we het nog niet. Ik laat deze uitdaging graag aan jonge wetenschappers. Iedere krijgsmacht heeft behoefte aan militairen die over een voldoende hoog GQ beschikken. Uit wetenschappelijk onderzoek is al lang geleden komen vast te staan dat

een flink percentage van de militairen bij klassieke gevechtsacties geen gericht vuur uitbrengt. Ze nemen niet deel aan de strijd, omdat de moed hen – onder vuur – letterlijk in de schoenen zinkt. Dit vonden onderzoekers vooral bij (minder getrainde en gemotiveerde) dienstplichtige eenheden zoals de Amerikanen in Vietnam, maar ook bij Nederlandse eenheden in de meidagen van 1940. Terwijl de hierboven genoemde militairen met moedig gedrag (vermoedelijk niet toevallig) lid waren van het Korps Commando Troepen, een extreem streng geselecteerde en goed getrainde eenheid. Moed heeft dus vermoedelijk – net als intelligentie – een zekere trainbaarheid, maar daarnaast zal een belangrijk deel vastliggen in het karakter van de mens.

Moed heeft vermoedelijk – net als intelligentie – een zekere trainbaarheid

Overigens dient een hoog GQ niet verward te worden met andere menselijke eigenschappen. Schüssler was ook omstrede, omdat hij in zijn boek volmondig toegeeft dat onder zijn verantwoordelijkheid in Indonesië gevangenen werden gemarteld en zelfs doodgeschoten. En ook hebben bijvoorbeeld veel Duitse militairen in de Tweede Wereldoorlog objectief gezien 'moedig' gevochten, maar wel voor de verkeerde zaak. Een hoog GQ (moed) is dus niet hetzelfde als een goed moreel kompas. Vermoedelijk is GQ een op zichzelf staande karaktereigenschap, waarbij de mensen die hoog scoren van groot nut zijn in een krijgsmacht die zichzelf serieus wil nemen (maar bijvoorbeeld ook in een criminele organisatie).

Voorlopig kunnen we iemands GQ alleen nog achteraf vaststellen: door een dapperheids-onderscheiding. En liefst niet postuum. Dus nooit meer sneuvelbereidheid graag, maar een voldoende GQ! Dank u. ■

Tachtig jaar na 'Evian'

Linda Polman

In maart 1938 escaleerde het joodse vluchtelingenprobleem in Europa. Hitler lijfde Oostenrijk in bij zijn Derde Rijk (de *Anschluss*) en dat ging gepaard met een golf van brutaal antisemitisch geweld. Tweehonderdduizend Oostenrijkse joden verloren hun staatsburgerschap en voegden zich bij de stroom joden die uit Duitsland probeerde te ontkomen. De 'migranten' bondsden in heel West-Europa op de poorten. Wie ging ze binnenlaten?

De Amerikaanse president Franklin Roosevelt verzocht 32 landen aan te schuiven bij een conferentie over het vluchtelingenprobleem in het elegante kuuroord Evian-les-Bains aan het Meer van Genève. Het woord 'jood' kwam niet voor in Roosevelts uitnodiging en de naam Hitler ook niet; de conferentie was nadrukkelijk níet bedoeld om Duitsland, een belangrijke handelspartner voor Europese landen, te veroordelen om zijn jodenvervolging. De joodse vluchtelingen zouden in Evian besproken worden als een op zichzelf staand humanitair probleem, ontdaan van context; een beetje alsof het slachtoffers van door droogte mislukte oogsten of een aardbeving waren.

Het VN-vluchtelingenverdrag dat definieert wat een 'vluchteling' is, zou pas twaalf jaar later het licht zien. In 1938 bepaalden landen zelf nog hoe ze vluchtelingen noemden en wat ze ermee deden. Standaardbeleid was om joden uit Duitsland en Oostenrijk te behandelen als gewone immigranten, met als gevolg dat ze niet toegelaten konden worden omdat ze niet aan de inkomenseisen van de emigratielanden konden voldoen. Bij het aantreden van Hitler als Rijkskanselier in 1933 mochten de 'emigranten' nog 75 procent van de waarde van hun bezittingen uit nazi-Duitsland meenemen. Dat bedrag daalde daarna gestaag. Op het moment dat Roosevelt de conferentie bijeenriep stond het op 10 Reichsmark per jood, maar de emigratielanden voelden zich niet geroepen hun

toelatingsvoorwaarden te versoepelen. Dit jaar herdenken we de Conferentie van Evian als één van de treurniswekkendste bijeenkomsten over vluchtelingen ooit. De ene na de andere regeringsvertegenwoordiger sprak gloedvol over het verschrikkelijke lot van de joden, om vervolgens de redenen op te sommen waarom zijn land helaas niet in de positie was om hulp te bieden. Frankrijk zat vol. België ook. Denemarken en Nederland hadden al te veel werklozen. Zweden vond dat een oplossing gezocht moest worden 'in de regio'. Ierland was te arm. Het Verenigd Koninkrijk vond dat 'wij' niet 'hún' vluchtelingenprobleem moesten gaan zitten oplossen. Nieuw-Zeeland wees op de aanzuigende werking van vluchtelingenhelp: een paar miljoen joden in Oost-Europa zouden op het idee kunnen komen om óók naar het Westen te vluchten. Canada zat ook vol, maar had voor de joden wel advies: neem een periode van 'nederigheid en gebed' in acht om na te denken over de vraag 'waarom joden overal zo impopulair zijn'. Als ze hun 'slechte gewoontes' zouden afzweren, zouden ze in Canada net zo welkom zijn als 'onze Scandinavische vrienden'. Ook buiten Duitsland tierde het antisemitisme welig.

Chaim Weizman, die in 1949 de eerste president van Israël zou worden, was er in Evian als waarnemer bij. Hij schreef later: 'De wereld leek in tweeën verdeeld: plaatsen waar Joden niet konden blijven en plaatsen waar ze niet heenmochten'. *Time Magazine* schreef bij de sluiting van de bijeenkomst: 'Als dit 'Joden te hulp komen' is, wat zullen deze landen dan doen als ze van plan zijn joden in de steek te laten?' De Duitse nazi-krant *Völkischer Beobachter* schreef eigenlijk hetzelfde. De krant kopte, triomfantelijk: 'Niemand Wil Ze Hebben'. Op 15 juli 1938 eindigde de Conferentie van Evian. De notulen lezen alsof ze vandaag geschreven zijn. ■

‘Vietnam at 50’: het Tet-offensief en het Amerikaanse thuisfront

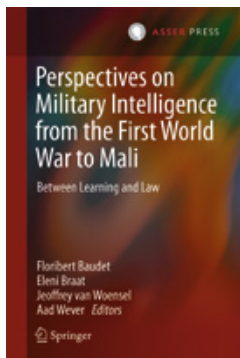
FOTO US AIR FORCE

De Amerikaanse legerkrant *Stars and Stripes* vestigt met het project ‘Vietnam at 50’ de aandacht op verschillende aspecten van de Vietnamoorlog.¹ Eén van de thema’s is het Tet-offensief, dat de Vietcong op 30 januari 1968 startte en dat later gezien werd als een breekpunt in de oorlog.

Amerika gebruikte onder meer het luchtwapen om tactische en strategische bombardementen uit te voeren tegen stellingen van het Noord-Vietnamese leger en de Vietcong. De strategische bombardementen met B-52’s waren niet alleen verwoestend, maar werkten ook ‘demoraliserend op de vijand’, schreef W.K.C. Antheunissen, majoor van de Koninklijke Luchtmacht, in de *Militaire Spectator*.² Antheunissen, die zijn artikel schreef in 1969, wees op de hoge Noord-Vietnamese militaire verliezen sinds het Tet-offensief en concludeerde dat de communisten alleen nog konden inzetten op het ‘ineenstorten van het Amerikaanse thuisfront’.³

Dat Noord-Vietnam en de Vietcong daar in slaagden, werd achteraf duidelijk. Volgens C.H. Gelok, luitenant-kolonel der infanterie, was het Tet-offensief bedoeld om met ‘het overplanten van de strijd naar de grote steden een geweldige schok in de VS te veroorzaken’.⁴ Het ‘markeerde het begin van het einde van de Amerikaanse inmenging’, leidde tot een politieke strategie van ‘Vietnamiseren’ en het inzicht in Washington ‘de roeping, tot welke prijs dan ook de instandhouding van ‘de vrijheid’ in Zuidoost-Azië te bevechten’, te verlaten.⁵

- 1 Zie: <https://www.stripes.com/news/special-reports/vietnam-at-50>.
- 2 W.K.C. Antheunissen, ‘Strategic Air Command boven Vietnam’, in: *Militaire Spectator* 138 (1969) (10) 461. Zie: http://www.kvbk-cultureelerfgoed.nl/MS_PDF/1969/1969-0458-01-0160.PDF.
- 3 Idem, 462.
- 4 C.H. Gelok, ‘De Vietnamese oorlogen. Een verhandeling over de verhouding tussen politiek en strategie’, in: *Militaire Spectator* 147 (1978) (8) 345. Zie: http://www.kvbk-cultureelerfgoed.nl/MS_PDF/1978/1978-0339-01-0097.PDF.
- 5 Idem, 345-346, 348.

Perspectives on Military Intelligence from the First World War to Mali

Door Floribert Baudet, Eleni Braat, Jeffrey van Woensel en Aad Wever (red.)

Den Haag (Asser Press) 2017

242 blz.

ISBN 9789462651821

€ 115,-

Een ooit door historicus Bob de Graaff gebezigde voetbalmetafoer geeft aardig weer wat de essentie is van *intelligence*. Voor onderzoekers is de uitslag van de wedstrijd achteraf van feitelijk belang. Analisten willen vooraf weten welke spelers er opgesteld staan en welke tactiek de coach hanteert. Aldus kan de eigen coach tegenspel bieden en de wedstrijd naar zijn hand zetten. Voor een analist is accuratesse nu eenmaal ondergeschikt aan waarschijnlijkheid.

Dezelfde De Graaff nam in 1991, samen met Cees Wiebes (Universiteit van Amsterdam) en Dick Engelen (Binnenlandse Veiligheidsdienst), het initiatief een studiegroep van geïnteresseerden in het onderwerp Inlichtingen en Veiligheid op te richten. Het ging er om in een informele sfeer kennis over te dragen tussen de diensten en het academische milieu op basis van een paritaire samenstelling diensten – niet-diensten. Zo kwam de Netherlands Intelligence Studies Association (NISA) tot stand, met als rolmodel een soortgelijk Canadees genootschap.

Mede dankzij de NISA is de koudwatervrees van de diensten voor openbaarheid verminderd en

hebben academici meer oog voor de specifieke omstandigheden waaronder de diensten werken. Intussen heeft de NISA tal van congressen en andere educatieve bijeenkomsten georganiseerd, vaak met inbreng van haar uitgebreide internationale netwerk. Academici (vaak leden van NISA) verzorgen wetenschappelijke I&V-opleidingen: de Nederlandse Defensie Academie een master en de Universiteit Leiden een (van de UvA overgenomen) minor.

Aan de wederzijdse beïnvloeding, zo niet verrijking, heeft ook de uitgave van tal van boeken op I&V-gebied, veelal op initiatief van de NISA, bijgedragen. Het laatste is *Perspectives on Military Intelligence from the First World War to Mali*, een verzameling van tien essays onder redactie van Floribert Baudet, Eleni Braat, Jeffrey van Woensel en Aad Wever. De keuze van de essays is deels gebaseerd op voordrachten die in 2014 bij een NISA-congres ter gelegenheid van honderd jaar militaire inlichtingenorganisatie werden gehouden. De meeste auteurs zijn wetenschappers en ook beoefenaars van de inlichtingenprofessie leveren een bijdrage. Het verbindende thema

betreft de mate waarin militaire inlichtingendiensten zich weten aan te passen aan nieuwe politieke en technologische omstandigheden. Hun inlichtingsuccessen worden niet alleen bepaald door randvoorwaarden als voldoende bevoegdheden en financiële ruimte, maar vooral door de intellectuele en mentale flexibiliteit van de sleutelfunctionarissen in de diensten. Zij moeten bereid zijn zo nodig een sprong in het diepe te maken. Een voorbeeld hoe het niet moet is het inadequate inlichtingenwerk van India in de oorlog met China van 1962. Pram Mehadevan (ETH Zürich) beschrijft hoe India die oorlog dan ook verloor.

Complexe uitdaging

Een vaak gehoorde stelling is dat *intelligence* zo veel uitdagender en daardoor interessanter is geworden dan tijdens de Koude Oorlog. Dat is slechts ten dele juist: de toenmalige stabiliteit in de internationale verhoudingen maakte het vak wel eenzijdig, maar niet simpel. Door terug te gaan in de geschiedenis komen meer kantelmomenten in zicht dan de val van de Berlijnse Muur. De uitdaging voor de diensten anno nu, zo signaleren de redacteurs terecht, schuilt in een combinatie van het vervagen van het onderscheid tussen civiel en militair, tussen de recherche en de diensten, tussen binnen- en buitenland, afgezien van een ongekende technologische expansie en de entree van het cyberdomein. Tegelijk is bij een lage specifieke dreiging het aantal risico's dat de diensten niet alleen moeten bijhouden, maar waarover ze ook advies moeten geven, vermenigvuldigd. Daarbij fungeert het wettelijk kader van decennia terug meer en meer als een dwangbuis.

Nationale inlichtingenéchécs

Nu naar de inhoud van de essays. Vrij bekend is dat het neutrale Nederland in de Eerste Wereldoorlog een centrum van spionage was: hoogleraar militaire geschiedenis Wim Klinkert maakt aannemelijk dat de overeenkomsten met de periode van de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog frappant zijn. Minder bekend is het verhaal van de militaire assistentie van de Sovjet-Unie aan het regiem van Soekarno tijdens de Nieuw-Guinea crisis (1962), hier verteld door David Easter (King's College London). De Marid wist toen niet dat Indonesische onderzeeboten en bommenwerpers bemand door sovjetcrews bedoeld waren voor een beslissende operatie. De Nederlandse regering kende deze dreiging daardoor evenmin. De Amerikaanse militaire diensten hadden de sovjetwapensystemen echter weten te volgen. Het politieke slot was een herhaling van eind 1949. Easter noemt hier terloops ook dat de Marid niet op de hoogte was van het doel van de door Indonesië geplande hoofdaanval. Als het om nationale inlichtingen-échécs gaat, mag Srebrenica niet ontbreken. Cees Wiebes tekende voor het in 2002 verschenen NIOD-rapport en wijdt (samen met Jeffrey van Woensel en Aad Wever) een hoofdstuk aan 'het zwartste scenario'. Hoewel meerdere oorzaken hebben geleid tot de val van de enclave, verbaast de blinde vlek van bevelhebber Couzy voor het belang van inlichtingen nog steeds. Couzy onderkende niet dat zijn bataljon 'blindfolded in the dark' (de titel van het essay) in een gevechtssituatie terecht kon komen. Nieuw voor mij was dat zelfs de IMINT-capaciteit van 306 squadron niet werd benut.

Postmodern

Van een geheel andere orde is een stuk van de Singaporese wetenschapper Chong Guan Kwa over postmoderne intelligence. Het gaat over de vraag hoe we internationale crises moeten begrijpen en strategische verrassing moeten zien te voorkomen, in het bijzonder aangaande de ontwikkelingen in de Zuid-Chinese Zee. Kwa wil af van de met eigen vooroordelen geassocieerde praktijk van *connecting the dots* en bepleit het analyseren van meervoudige verhaallijnen om tot bruikbare scenario's te komen. Postmodern zou ook de bijdrage van Minne Boelens, praktijkbeoefenaar en alumnus van de genoemde NLDA-masteropleiding, genoemd kunnen worden. Het begin van zijn betoog wil ik u niet onthouden. Een week na 9/11 vertelde nationaal veiligheidsadviseur Condoleeza Rice de pers: 'This isn't Pearl Harbor.' Boelens merkt op: '...She was right. It was much worse.' Ten tijde van Pearl Harbor beschikten de VS nog niet over het equivalent van zestien I&V-diensten met een gezamenlijk budget van 50 miljard dollar. De strategische verrassing van 9/11 leidde tot een debat over Revolution in Intelligence Affairs (RIA), afgeleide van Revolution in Military Affairs, het debat na Desert Storm over de vraag of de combinatie van *aerospace*-technologie en joint-doctrine tot een nieuwe wijze van oorlogvoering heeft geleid. Bij RIA stokt het debat bij een strategische focus en de herstructurering van de diensten. Boelens bepleit de heroriëntatie van RIA op de integratie van inlichtingen en land-luchtoperaties, alsmede op hybride oorlogvoering, ook op het tactische niveau. Zijn pleidooi wordt plausibel aan de hand van

de Israëlische *lessons learned* tegen Hezbollah in 2006. Deze lessen pasten de Israëlische strijdkrachten vervolgens succesvol toe in de strijd tegen Hamas in Gaza. Daaruit volgde ook de noodzaak van *interagency*-samenwerking, een concept dat ook de Amerikaanse generaal Petraeus in Afghanistan toepaste.

Inlichtingenlaboratorium MINUSMA

Dat de VN van de lessen van Srebrenica heeft geleerd blijkt uit het essay van de Belgische analist Reynaud Theunens, die vanuit Libanon het functioneren van het Joint Mission Analysis Centre (JMAC) van UNIFIL beschrijft. Het doet ietwat merkwaardig aan dat men in de VN spreekt van *information* en *understanding* in plaats van intelligence, maar als deze termen hetzelfde bedoelen zonder controverses op te werpen, dan is dat natuurlijk winst. Theunens beschrijving raakt aan het pleidooi van Boelens over een multidimensionale benadering van de behoefte aan inlichtingen. Eenzelfde pleidooi voor fusie ademt het essay van Bas Rietjens (NLDA) en de Canadese hoogleraar Walter Dorn (Royal Military College) over de MINUSMA-missie in Mali. Daar volgt men wel het JMAC-concept, maar er is een All Sources Information Fusion Unit (ASIFU) aan toegevoegd, een NAVO-idee. ASIFU is met name bedoeld om naast de benodigde militaire inlichtingen zicht te houden op misdad, drugshandel, corruptie, slecht bestuur, etnische dynamiek en stamconflicten. Het bijbehorende instrument bestaat uit twee ISR-compagnieën waarvan Nederland (voornamelijk) er sinds 2014 één levert, Zweden de andere. Los daarvan stond het Nederlandse helikopterdetachement met Apaches en Chinooks, dat

tot voor kort wel op dezelfde basis (Gao) als de compagnie was gestationeerd. Bekend is dat de Apache een hoofdrol speelde in de inlichtingenoperaties. De auteurs menen dat MINUSMA fungeerde als een 'inlichtingenlaboratorium' voor de VN, met name door de ASIFU.

Ten slotte ontwikkelen Eleni Braat (UU) en Floribert Baudet (NLDA) een model voor een betere verantwoording (*accountability*), een onderwerp met een grote politieke relevantie. Zeker in het licht van de internationale uitwisseling van intelligence is zo'n plicht van belang. Op het nationale vlak had een kritische noot over de professionele achtergrond van het huidige toezicht niet mogen ontbreken: het zijn altijd voormalige dienaren van het OM en politiechefs, nooit inlichtingenexperts of militairen. Een treffende *cri de*

coeur betreft het tijdig openen van de archieven voor historisch onderzoek, een factor van belang in de publieke acceptatie van het werk van de diensten. Zo zijn pas in 2015 de BVD-archieven van de periode 1945-1949 aan het Nationaal Archief overgedragen, daarna niets meer.

Vorbij aan de Angelsaksische dominantie

Een oordeel over de samenstelling van dit boek kan niet anders dan positief uitvallen. Een strak thema hebben de redacteurs niet gehanteerd, hun claim dat *adaptivity* in het vak centraal staat, geeft op zich al veel ruimte. In het essay over Srebrenica had het stukje theorie achterwege kunnen blijven. De titel van het essay over RIA hangt in het luchtledige omdat de redacteurs de materie in de inleiding behandelen. Een verwijzing daarnaar in het essay zelf was op

zijn plaats geweest. Lovenswaardig is de geografisch brede opzet met voorbijgaan aan de obligate Angelsaksische dominantie in de literatuur. Wat ik mis is een stuk over de waarde van wapensystemen vanuit het inlichtingenperspectief en de potentiële meerwaarde van complementair gebruik. In onze krijgsmacht zie ik slechts losse systemen zonder enige architectuur. Met de komst van de F-35 breekt een nieuw tijdperk aan met grote mogelijkheden op ISR-gebied. Met de bij de NLDA verworven onderzoekscapaciteit op inlichtingengebied doen zich nieuwe mogelijkheden voor een inlichtingenarchitectuur voor de krijgsmacht te ontwikkelen. ■

Drs. A.C. Tjepkema, kol b.d. KLU

Schrijft u een gastcolumn in de Militaire Spectator?

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt de lezers uit een gastcolumn te schrijven.

Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift. De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn.

Uw bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht reacties met belangstelling af.

De hoofdredacteur

SIGNALERINGEN

Quicksilver War

Syria, Iraq and the Spiral of Conflict
Door William Harris
Londen (Hurst and Company) 2018
240 blz.
ISBN 9781849048682
€ 23,-

Quicksilver War is een politieke geschiedenis van de oorlogen die in de nasleep van de Arabische Lente uitbraken in Syrië en Irak. De conflicten liepen al snel door elkaar en zijn uitgegroeid tot een regionale catastrofe, aldus de auteur, de Nieuw-Zeelandse politicoloog William Harris. Harris analyseert hoe de Baath-beweging in beide landen de absolute macht heeft gebruikt en hoe Syrië en Irak uiteindelijk het toneel werden van een grootschalige strijd. Hij kijkt naar de betrokkenheid van het Westen, Rusland, Turkije en Iran en gaat in op de opkomst van Islamitische Staat. Harris sluit niet uit dat de strijd door politiek gemanoeuvrere nog lang zal duren.

India and China at Sea

Competition for Naval Dominance in the Indian Ocean
Door David Brewster (red.)
Oxford (Oxford University Press) 2018
348 blz.
ISBN 9780199479337
€ 36,-

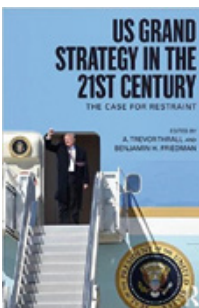
China en India breiden hun belangen op veel terreinen uit en één van de gebieden waar zij hun macht willen verstevigen is de Indische Oceaan. Hoe die ontwikkeling de regionale machtsbalans zal beïnvloeden beschrijven strategische analisten in de bundel *India and China at Sea*. De mogelijke scenario's lopen uiteen van samenwerking en coëxistentie tot confrontatie, waarbij de deskundigen steeds oog hebben voor de maritieme strategieën van China en India. Andere maritieme mogelijkheden, zoals de VS en Rusland, volgen de ontwikkelingen in het gebied met argusogen en zullen de beweegredenen van China en India moeten doorgronden om niet voor verrassingen te staan.

Frontline Turkey

The Conflict at the Heart of the Middle East
Door Ezgi Basaran
Londen (I.B. Tauris) 2017
224 blz.
ISBN 9781784538415
€ 20,-

In *Frontline Turkey* beschrijft de journaliste Ezgi Basaran de rol van Turkije in het licht van de oorlog in Syrië. De positie van Turkije is complex door het langsepende conflict met de Koerden aan de Syrische grens, waarbij de afgelopen dertig jaar 80.000 mensen zijn omgekomen. Onder druk van de strijd in Syrië liep het overleg met de Koerden in 2014 vast en afgelopen januari trok het Turkse leger het noorden van Syrië binnen. Basaran baseert haar boek op journalistiek veldwerk en zegt dat het optreden van Turkije in de regio cruciaal is om de huidige situatie in het Midden-Oosten te begrijpen.

US Grand Strategy in the 21st Century

The Case For Restraint
Door A. Trevor Thrall en Benjamin H. Friedman (red.)
Londen (Routledge) 2018
288 blz.
ISBN 9781138084544
€ 34,-

Welke argumenten spelen momenteel in het debat over de Amerikaanse nationale veiligheid en welke kant gaat de *grand strategy* van het land op? Die vraag staat centraal in *US Grand Strategy in the 21st Century*. Auteurs stellen in de bundel vast dat er geen consensus is in de VS en sommigen bestrijden de stelling dat het land omvangrijke strijdkrachten en militaire interventies, al dan niet bedoeld om landen een democratisch systeem op te leggen, nodig heeft voor zijn nationale veiligheid. Anderen wijzen op de historische ontwikkeling van de Amerikaanse buitenlandse politiek, waarin terughoudendheid een lange traditie kende.

